

Årsmelding

2019 - 2020

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Oslo, oktober 2020

1	RAPPORT FRA STYRET	7
2	MEDLEMSKAP	10
2.1	Æresmedlemmer	10
2.2	Medlemstall	11
2.3	Kontingentsatser	11
3	TILLITSVALGTE OG ANSATTE	12
3.1	Styret og landsmøtevalgte utvalg per 30.06.2020	12
3.2	Representantskapet	13
3.3	Fylkeslag	14
3.4	Lokallag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag	15
3.5	Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag	16
3.6	Eksterne utvalg/arbeidsgrupper 2019-2020	18
3.7	Sekretariatet	22
4	MØTER I ORGANISASJONEN	23
4.1	Landsmøtet 2019	23
4.1.1	Lovendringsforslag	23
4.1.2	Årsmelding 2018 – 2019	23
4.1.3	Innkømne forslag	23
4.1.4	Resultat av valgene	46
4.2	Møter i representantskapet	47
4.2.1	Representantskapsmøte 2/2019	47
4.2.2	Representantskapsmøte 1/2020	47
4.3	Fylkesledermøter	47
4.3.1	Fylkesledermøte 1/2020	47
4.3.2	Fylkesledermøte 2/2020	50
4.4	Møter i styret	51
5	POLITISKE ARBEIDSOMRÅDER	52
5.1	Jordbruksforhandlingene	52
5.1.1	Innledning	52
5.1.2	Hva forhandler vi om	52
5.1.3	Jordbruksforhandlingene 2020 – forenklete forhandlinger	53

5.2	Næringsutvikling	57
5.2.1	Utviklingsprogrammet - landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping	57
5.3	Rovviltpolitikk	58
5.3.1	Innledning	58
5.3.2	Tettere kontakt mellom beiteorganisasjonene	59
5.3.3	Naturbruksalliansen	59
5.3.4	Arets beitekommune	59
5.3.5	DNA – ulv	59
5.4	Matsvinn	60
5.5	Arbeid i forskningsstyrene	61
5.6	Arbeid i Matmerk	63
5.6.1	Styrets virksomhet	63
5.6.2	Arbeid i faggruppene	64
5.6.3	Lokalmat.no	64
5.7	Omsetningsrådet	65
5.8	Samarbeid med Norsk landbrukssamvirke	66
5.8.1	Samarbeidsavtale med Norsk Landbrukssamvirke	66
5.8.2	Arbeid i NL-styret	69
5.8.3	Rådgivende utval for næringspolitikk (RUN)	69
5.9	Nedskalering av mjølkeproduksjonen	70
5.9.1	Innledning	70
5.9.2	Protokoll fra JF 2019	70
5.9.3	Møter i LMD – fastlegging av prosessen	70
5.9.4	Arbeidsgruppe -teknisk	71
5.9.5	Posisjon NBS	71
5.9.6	Posisjon jordbruket	72
5.9.7	Tilbud fra staten	73
5.9.8	Brudd	73
5.9.10	Kvotedrøftinger for 2020	74
5.10	Arbeid med HMS	74
5.10.1	Forsikringsmøter	74
5.10.2	Markvandring i regi av Gjensidige	74
5.10.3	Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket	75
5.11	Utfordringer i dagens dyrehold	75
5.11.1	Dyrevelferd	75
5.11.2	Dyresjukdommer	76
5.11.3	Deltakelse i KOORIMP	77
5.11.4	Strategisk forum dyrevelferd	77
5.11.5	Nasjonal strategi for landdyrhelse	77
5.12	Sentrale høringer i perioden	78
5.12.1	Innspill til evt. gjennomgang av hundeloven	78
5.12.2	Høring – endring i reglene for når det kan gis tillatelse til bruk av snøskuter til hytte	78
5.12.3	Høring – Forslag til forskrift om regionale tilskudd til næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving i landbruk	78
5.12.4	Høringssvar - endringer i rovviltforvaltningen	78

5.12.5	Forskrift om skadefelling, om dødt vilt og om bruk av vilt i oppdrett, forskning og dyrepark (Viltforskriften)	79
5.12.6	Høringsnotat Prop. 90 L (2019-2020)- endringer i naturmangfoldloven	80
5.12.7	Høring - Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering	80
5.12.8	Høringsuttalelse på Omsetningsrådets forslag til endringer i forskrift om markedsregulering til å fremme omsetning av jordbruksvarer	82
5.13	Arbeid med klima	86
5.13.1	Oppfølging av intensjonsavtale mellom staten og jordbruket	86
5.13.2	Etablering av regnskapsgruppe som skal følge opp intensjonsavtalen	87
5.13.3	Klimakalkulatoren og Landbrukets klimaselskap	87
5.13.4	Jordbruksavtalen 2020/21	88
5.13.6	Oppsummering	88
5.14	Korona	90
5.14.1	Innledning	90
5.14.2	Organisasjonen	90
5.14.3	Kontoret i Oslo og de ansatte	90
5.14.4	Jordbruksforhandlingene	91
5.14.5	Løpende kontakt med myndighetene	91
5.14.6	Internt arbeid i jordbruket	91
5.14.7	Påvirkning på krisepakker	92
5.14.8	Mer generelt om produksjon og forbruk	93
6	ORGANISASJON	94
6.1	Medlemsverving	94
6.2	Informasjonsarbeid	95
6.3	Interne utvalg	95
6.3.1	Ungdomsutvalget	95
6.3.2	Hagebrukstuvalget	95
6.3.3	Utmarksutvalget	96
6.3.4	Organisasjonsutvalget	97
6.3.5	Rovviltutvalget	97
6.3.6	Inn på tunet utvalget	98
6.3.7	Småfeutvalget	100
6.3.8	Kornutvalget	100
6.3.9	Utvalg for økologisk produksjon	100
6.3.10	Utvalg for mjølkeproduksjon	100
6.3.11	Klimautvalget	101
6.3.12	Arbeidsgruppe for kommunikasjon/informasjonsarbeid/mediearbeid	101
6.4	Bank- og forsikringsavtale	102
6.5	Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan	103
6.6	Rådgiving i økonomi, forsikring og bank	104
6.7	Solidaritetsfondet for Småbrukere	104
6.8	Studiearbeid	104
6.9	Familien Lies legat til fremje av småbruk	105

6.10	Arbeid i valgnemnda	105
6.11	Nytt medlemsregister	105
6.12	Strategi 2020-2025	106
7	INTERNASJONALT ARBEID	108
7.1	Internasjonalt utvalg	108
8	PROSJEKTER	109
8.1	Slipp oss til - ungdom inn i landbruket	109
8.2	Grønt Spa`tak	110
8.3	Økologisk jordbruk	113
8.3.1	Landbrukets økoløft - felles innsats for økt økologisk i Norge	113
8.3.2	Landbrukets økologikongress	113
8.4	Matnyttig	113
8.6	REKO	116
9	BONDE OG SMÅBRUKER	118
10	REGNSKAP FOR LAGET OG AVISA	120

1 Rapport fra styret

Dette arbeidsåret har i stor grad blitt prega av koronaepidemien og alt den har ført med seg. Styret har hatt færre fysiske møter, men Teamsmøte har blitt nytta meir. Dette er ei god løysing for å ha tettare kontakt, men vi har også erfart at ikkje alle saker eignar seg like godt til diskusjonar på Teams.

Styret har oppretta fleire utval for å kunne ha fleire å støtte seg på i arbeidet knytt til ulike område. Dette året har styret hatt desse utvala: forhandlingsutval, internasjonalt utval, organsisajonsutval, utmarksutval, rovviltutval, Inn På TUNET-utval, hagebruksutval, mjølkeutval, kornutval, klimautval og utval for økologisk produksjon. NBS hadde også eit kjøtutval, men på styremøtet i juni delte vi dette i utval for storfe og utval for småfe, då vi såg at her var ulike problemstillingar som måtte arbeidast med.

Styremedlemmane har fadderansvar for kvar sine fylker.

Jordbrukstingingane

Styret valde forhandlingsutval i desember 2019. Leiar Kjersti Hoff, Kjell Erik Brandstadmoen og Eli Berge Ness utgjør forhandlingsutvalet.

Oppkøyringa til jordbrukstingingane vart gjennomført som vanleg, med studieringar og innspelsmøte. Studieheftet vart utsendt tidleg i januar. Det vart meldt inn 43 fullførte studieringar, om lag like mange er melde inn som oppstarta, men ikkje avslutta. Ein del ringar sende inn svar så langt som dei var komne.

Utbrotet av covid-19 stengde ned landet frå 12. mars. Ingen visste kva denne pandemien ville føre til. Fylkesleiarmøtet vart gjennomført 19. mars som teams-møte. På dette tidspunktet var det vanskeleg å ha ei god forståing av kva ein kunne forvente av jordbrukstingingane dette året, då heile landet var i unntakstilstand. Det var likevel eit viktig møte, då styret opplevde å få forankring for vala sine hos fylkesleiarane.

Ein forstod det ikkje vart ordinære forhandlingar, då SSB ikkje la fram tal som gjorde at Budsjettnemnda for jordbruket fekk gjennomført arbeidet sitt innan normal tid, og då lønsoppgjeret vart flytta til hausten.

I ein av dei tre uttalane til styret og forhandlingsutvalet frå fylkesleiarmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, vart det formulert at: «Vi har forståelse for at det kan være vanskelig å gjennomføre ordinære jordbruksforhandlingar i denne ekstraordinære situasjonen».

Alternativa var:

1. Forlenge avtalen for 2020 til å gjelde for 2021, utan noko form for justering
2. Forlenge avtalen som vart inngått i fjor og evt. gjennomføre forenkla forhandlingar til hausten, utan å vite kva det ville medføre.
3. Justere målprisar i mai og evt. gjennomføre forenkla jordbruksforhandlingar til hausten.
4. Gå inn i forenkla jordbruksforhandlingar. Justere målprisar, forhandle om ei mogeleg budsjetttramme til fordeling samt disponere midlar som ikkje var utbetalte og midlar som ikkje vil bli utbetalt i 2021, med gjeldande regelverk.

Styret gjekk for alternativ 4, forenkla forhandlingar. Det gav lite rom for endring av politikk, men tilførte næringa midlar. Vi fekk også vedteke utgreiing med mål om meir bruk av norske fôrressursar. Dette arbeidet skal vere ferdig til neste års jordbrukstingingar.

Viktige område:

Verkemiddel for betre grovfôr kvalitet og meir klimavenleg fôring, jf. bl.a. prosjektet Grovfôr 2020.

Verkemiddel for auka norsk produksjon av proteinvekster og avveining mot bruk av arealar eigna for korn og plantevekster til mat.

Verkemidler for produksjonsmåtar som baserer seg på norske ressursar, beiting og utmark.

Aksjonar- markeringar

Det har ikkje vore gjennomført aksjonar eller markeringar dette året. Med fokus på å unngå folkemengder har ikkje det vore opning for slike aktivitetar

Strategi og arbeidsplan

Styret har tilsett ny assisterende generalsekretær, Vilde Haarsaker som tok til i stillinga 6. april. 30 juni sa generalsekretæren vår opp stillinga si. Vi er inne i et generasjonsskifte. John Petter Løvstad blir pensjonist etter 40 år i NBS og Olaf Godli sluttar etter 22 år i organisasjonen vår.

Styret har dette året sett i gong arbeid med strategiplan for dei neste fem åra. Det er mange utfordringar som ligg framfor organisasjonen, både organisatorisk og politisk. Planen har vore på høyring i organisasjon. Organisasjonsutvalet har utarbeidd eit utkast til strategiplan som skal på høyring i organisasjonen før det skal handsamast på landsmøtet. Klare prioriteringar og kobling til politisk plattform er viktig.

Politikarkontakt og alliansebygging

Målretta alliansebygging, politikarkontakt på alle nivå og nettverksbygging er ein viktig del av arbeidet med å få gjennomslag og oppslutning om landbrukspolitikken til NBS.

Landbruks- og matministeren var på førjulsfrokost med administrasjon, leiar og nestleiarar. Dette er ein tradisjon vi har hatt i mange år. Dette er ei god ramme for å snakke om lokalmat og å ta opp viktige tema. Vi har hatt møte med alle politiske parti på Stortinget før Koronapandemien starta. I tillegg har vi hatt jamnlege innspel til komiteane i forhold til tiltak under og etter pandemien.

Leiar har delteke jamnleg på møte med Bollestad frå midt i mars kvar veke for å følge utviklinga i pandemien. Frå juni vart ikkje møta arrangerte kvar veke lenger, men det har vore fleire møter i august. Dette er et forum for å sikre norsk matproduksjon og forsyning. Landbruk og verdikjede mat er definert under samfunnskritisk viktig sektor. Dette er nærare skildra under kapittelet Korona.

Det har og vore fleire møte og innspelsrunder på vegen vidare etter koronapandemien. Her har ein spelt inn at jordbruket er ein del av løysinga, og ein har fokusert mykje på at jordbruk i heile landet har trong for innleigd arbeidshjelp som entreprenørar og snekkarar til t.d. ombygging. Ein har kopla dette særleg til drenering og ombygging til lausdrift.

Eksternt og internt kommunikasjonsarbeid

Dette er eit område styret ser vi kan bli mykje betre på. Vi har intern Facebookside for medlemmar, der diskusjonane går friskt. Nytilsett assisterende generalsekretær Vilde Haarsaker har fått i gong eit fredagsbrev med informasjon om kva som har vore arbeidd med siste veka, medieoppslag og nyttige lenker til aktuelt fagstoff. Det er svært gode tilbakemeldingar på dette. Det blir også månadsbrev til alle medlemmar.

Leiar har vore mykje i media og fronta NBS sin politikk. Ein er alt i gong med å profilere saker mot neste års jordbrukstingingar med tanke på t.d. gjeninnføring av tak og tilskot på teignivå. Fleire styremedlemmar og fylkesleiarar skriv kronikkar om aktuelle tema.

Organisasjonsarbeid

Vi har hatt eit aktivt organisasjonsutval. Arbeidet med femårig strategiplan har hatt mykje fokus dette året.

Ein har fått på plass ein fargepalett for logoen. Målet er at Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal framstå med same logo på alle nivå, for lettare å kunne gjenkjennast. Styret meiner det er viktig å prioritere opp organisasjonsarbeidet.

Internasjonalt arbeid

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er også opptekne av å byggje alliansar internasjonalt, småbrukarar og bønder over heile verda har mykje av same utfordringane. Internasjonalt utval arbeider aktivt og godt både med oppfølging og representasjon i internasjonale saker og fora.

Marielle Vink de Roos er vald inn i styret for European Coordination la Via Campesina. Dette er eit viktig arbeid med tanke på kjennskap til kva som skjer utanfor Norge.

Rovvilt

Rovviltutvalet er aktivt og arbeider godt. Dette er eit viktig område for Norsk Bonde- og Småbrukarlag og mange av medlemmane våre. Dette året er det DNA-sporing av ulv som har vore den største saka.

Kvinnearbeid – likestillingsarbeid

Landsmøtet vel eige kvinneutval som føl opp likestillingsarbeidet i organisasjonen, støtta av styret

Politikkutvikling

Koronakrisa har ført til mange nye arbeidsoppgåver dette året. Dei mest sentrale har vore arbeidssituasjonen i grønt-næringa, auka kraftfôrprisar, marknads- og inntektsnedgong for medlemmar som driv med foredling og sal av eigne råvarer, småskala reiseliv og dei som tilbyr Inn På Tunet-tenester. Det har også blitt diskusjonar rund avkorting av dagpengar for permitterte /oppsagde lønsmottakarar som driv gardsbruk

Politisk plattform er vedteken og skal brukast.

Styret sine vurderingar av arbeidet i meldingsåret og utviklingar i framtida

Det har, som det står i innleiinga, vore eit svært spesielt år med mange utfordringar. Det har kome mange problemstillingar på bordet som det må arbeidast meir med, sjå under punktet politikkutvikling.

Vi står framfor store endringar i administrasjonen. Vilde Haarsaker er på plass som ny assisterande generalsekretær i Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Målet er å ha tilsett ny generalsekretær innan landsmøtet blir avvikla. Leonid, vår redaktør i Bonde- og Småbrukar, nærmar seg også pensjonisttilveret. Dette gjer at mykje erfaring går ut, men nye krefter kjem inn. Vi må arbeide for å finne gode arbeidsfordelingar og ansvarsområde for dei tilsette i administrasjonen, då dette er viktig for ein velfungerande organisasjon.

Korona-pandemien har sett fokus på ein del problemstillingar, som til dømes bruk av utanlandske sesongarbeidarar og lønsnivået deira. Dette har igjen ført til ein debatt om inntektsnivå i jordbruket som har nådd ut til mange fleire enn det slike oppslag brukar å gjere. Vi har også merka at folk er meir opptekne av kvar maten kjem frå når dei handla, og mange fleire vel no norsk mat. Dette har igjen ført til at ein ser at ein del matvarer i butikkane er feil eller mangelfullt merka, dette gjeld særleg EMV-varer. Dette må vi få gjort noko med.

2 Medlemskap

2.1 Æresmedlemmer

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i alt oppnevnt 17 æresmedlemmer:

Terje Holen, fra Oppland, ble æresmedlem i 2018.

Terje Holen har hatt en rekke tillitsverv i organisasjonen helt tilbake til 1970-tallet. Han har vært styremedlem og leder i Oppland BS samt fylkessekretær i en årrekke. Videre har han vært styremedlem, nestleder og ordfører i Norsk Bonde- og Småbrukarlag. I tillegg er Terje Holen kjent som «ververen» og han har fra 2016 vært ansatt i Norsk Bonde- og Småbrukarlag som «sjefsverver».

Aksel Nærstad, Akershus, ble æresmedlem i 2018.

Aksel Nærstad har i flere tiår arbeidet for NBS og La Via Campesina sine verdier på en synlig og positiv måte.

NBS vil spesielt fremheve hans utallige foredrag i fylkes- og lokallag, hvor han sprer kunnskap om sammenhengene mellom norske og globale spørsmål innen matproduksjon, menneskerettigheter og utviklings- og miljøspørsmål.

Gjennom disse møtene har Nærstad diskutert og informert om bruk av norsk matjord og beiteressurser med utgangspunkt i at god nasjonal landbrukspolitikk er internasjonal solidaritet.

Han nyter stor respekt i landbruksorganisasjonene, og ikke minst hos den enkelte bonde, enten vedkommende bor i Engerdal eller Etiopia.

I sine mange bøker refererer Nærstad alltid til Småbrukarlaget sin politikk både lokalt og globalt. Artiklene hans beskriver kunnskapsrikt bøndenes innsats og viser hans respekt for næringa.

Kari Bay Haugen, fra Oppland, ble æresmedlem i 2015, døde 2018.

Berge Furre, fra Oslo, ble æresmedlem i 2010, døde 2016.

Inger Dag, fra Sandefjord i Vestfold, ble æresmedlem 2006, døde i 2019

Amund Lie, fra Fåvang i Oppland, ble æresmedlem i 1997, døde i 2019

Åge Hovengen, fra Vestre Slidre i Oppland, ble æresmedlem 1996, døde 2018

Arne Berge, fra Råde i Østfold, ble æresmedlem i 1991, døde 2003.

Sigmund Borgan, fra Ås i Akershus, ble æresmedlem i 1987, døde 2004.

Åsta Holth, fra Solør i Hedmark, ble æresmedlem i 1986, døde 1999.

Lars Holen, fra Alvdal i Hedmark, ble æresmedlem i 1985, døde 1994.

Leif Røsåsberget, fra Vestre Toten i Oppland, ble æresmedlem i 1985, døde 1989.

Gunhild Løvås, fra Stange på Hedmark, ble æresmedlem i 1984, døde 1996.

Liv Østlie, fra Nes i Akershus, ble æresmedlem i 1983, døde 1996.

Bjarne Hervik, fra Ryfylke i Rogaland, ble æresmedlem i 1983, døde 1996.

Ole E. Noem, fra Steinkjer i Nord-Trøndelag, ble æresmedlem i 1983, døde 1987.

Arne Garborg, ble organisasjonens første æresmedlem, døde 1924.

2.2 Medlemstall

Norsk Bonde og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2019, 18 fylkeslag, 207 lokallag og 6447 medlemmer.

Norsk Bonde og Småbrukarlag hadde pr 30.06.2020, 18 fylkeslag, 203 lokallag og 6187 medlemmer.

I perioden 01.07.2019 – 30.06.2020 har det kommet til 318 nye medlemmer og det er 578 som har meldt seg ut. 174 av de utmeldte er utmeldt fordi de ikke har betalt kontingenten de to siste årene, resten grunngir utmeldingen med høy alder, politiske uenighet og/eller at de har sluttet som bønder.

2.3 Kontingentsatser

Kontingentsatsene for 2020 ble økt i samsvar med prinsippet som landsmøtet vedtok høsten 2013. Bakgrunnen for denne kontingentjusteringen var for å få en tilnærmet balanse mellom inntekter og utgifter

Satsene for 2019 og 2020:

Kontingenttype	Forklaring	2019	2020
Grunnkontingent	Betales av alle som driver jordbruk under 0,1 årsverk, støttemedlemmer, ektefeller og medlemmer som ikke driver jordbruk.	915	950
Lav kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,1 og 0,49 årsverk	1950	2200
Mellomkontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 0,50 og 0,99 årsverk.	3160	3570
Høy kontingent	Betales av alle som driver jordbruk mellom 1,0 og 1,49 årsverk	4700	5300
Topp kontingent	Betales av alle som driver jordbruk over 1,5 årsverk	5858	6300
Verdiskapningskontingent	Betales av medlemmer som ikke er direkte eller indirekte involvert i primærnæringen, men som direkte eller indirekte har interesse og nytte av å støtte NBS.	1115	1260
Ungdomskontingent	Medlemmer under 30 år uten jordproduksjon.	630	630
Andelslandbruk	Betales av medlemmer i andelslandbruk	630	710

3 Tillitsvalgte og ansatte

3.1 Styret og landsmøtevalgte utvalg per 30.06.2020

Leder	Kjersti Hoff
Politisk nestleder	Eli Berge Ness
Organisatorisk nestleder	Kathrine Kinn
Styremedlem	Kjell Erik Brandstadmoen
Styremedlem	Olav Endre Liseter
Styremedlem	Randi Karlstrøm
Styremedlem	Marielle Vink de Roos

Varamedlemmer til styret

1. vara	Ståle Støen
2. vara	Nils Melbøe
3. vara	Sander Solheim
4. vara	Irene Dalland
5. vara	Steinar Vatne

Ordførerskap

Ordfører (møte- og talerett i styret)	Ole Tvette Muriteigen
Varaordfører	Bergljot Styrvold

Kvinneutvalget

Leder	Romy Carine Rohmann
Medlem	Yvonne Tonnaer Christensen
Medlem	Britt Marthinussen
Varamedlem	Marte Olsen
Varamedlem	Helle Qvale Ringereide

Ungdomsutvalget

Leder	Åshild Charlotte Monsø
Medlem	Jon Ivar Tofte
Medlem	Gerbrand Vink
Medlem	Øystein Ingarson Elgevasslien
Medlem	Linn Beate Esborg

3.2 Representantskapet

	2019/2020
Ordfører	Ole Tvete Muriteigen
Varaordfører	Bergljot Styrvold
Østfold	Johan Isak Juliussen Hjertebråten til 20.04.2020 Emilie Charlotte Ilar Aslakstrøm fra 20.04.2020
Oslo og Akershus	Marius Røer Andresen
Hedmark	Per Helge Lindholt
Oppland	Trond Klaape Elin Røhmyr Haugen til 06.04.2020 Astrid Olstad fra 06.04.2020
Buskerud	Maren Wiger til 17.04.2020 Thomas Siegel fra 17.04.2020
Vestfold	Audun Emil Tvedten
Telemark	Sondre Aasan
Aust-Agder	Kjell Gunnar Blakstad
Vest-Agder	Kjell Magne Larsen
Rogaland	Stig Arild Helgesen
Hordaland	Leif Grutle
Sogn og fjordane	Britt Inger Skaar til 25.04.2020 Marco Neven fra 25.04.2020
Møre og Romsdal	Stein Brubæk
Sør-Trøndelag	Ragnhild Kiplesund Gjære til 29.02.2020 Christian Høie fra 29.02.2020
Nord-Trøndelag	Arnt Inge Engum
Nordland	Astrid Tove Olsen
Troms	Birger Bull
Finnmark	Jon Nikolaisen
Landbrukssamvirket	Trine Hasvang Vaag
Landbrukssamvirket	Marit Haugen
Landbrukssamvirket	Anne Jødahl Skuterud
Landbrukssamvirket	Jan Ole Mellby
Norsk Sau og Geit	Kjell Erik Berntsen

3.3 Fylkeslag

Østfold Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Johan Isak Juliussen Hjertebråten til 20.04.2020

Emilie Charlotte Ilar Aslakstrøm fra 20.04.2020

Fylkessekretær

Lillian Ørka

Oslo og Akershus Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Marius Røer Andresen

Fylkessekretær

Svein Kåre Eggebø

Hedmark Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Per Helge Lindholt

Fylkessekretær

Ingar Elgevasslien

Oppland Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Trond Kllaape

Fylkessekretær

Annette Jørstad

Buskerud Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Maren Wiger til 17.04.2020

Thomas Siegel 17.04.2020

Fylkessekretær

Ketil Jørstad

Vestfold Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Audun Emil Tvedten

Fylkessekretær

Bergljot Styrvold

Telemark Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Sondre Aasan

Fylkessekretær

Kari Tellefsen

Aust-Agder Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Kjell Gunnar Blakstad

Fylkessekretær

Kjell Gunnar Eskilt

Vest-Agder Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Kjell Magne Larsen

Fylkessekretær

May-Brit Borgi Olsen

Rogaland Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Stig Arild Helgesen

Fylkessekretær

Vivian Huglen

Hordaland Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Leif Grutle

Fylkessekretær

Åse Marie Reisæter

Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Brit Inger Skaar til 25.04.2020

Marco Neven fra 25.04.2020

Fylkessekretær

Marit Milde

Møre og Romsdal Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Stein Brubæk

Fylkessekretær

Eli Kristin Sæther

Sør-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Ragnhild Kiplesund Gjære til 29.02.2020

Christian Høie frå 29.02.2020

Fylkessekretær

Wenche Bringsli Husby

Nord-Trøndelag Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Arnt Inge Engum

Fylkessekretær

Åse Helene Monsø

Nordland Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Astrid Tove Olsen

Fylkessekretær

Margrethe Figved

Troms Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Birger Bull

Fylkessekretær

Margrethe Figved

Finnmark Bonde- og Småbrukarlag

Leder

Jon Nikolaisen

Fylkessekretær

Margrethe Figved til 06.03.2020

Britha Marie Stavang Berg fra 06.03.2020

3.4 Lokallag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

I Norsk Bonde og Småbrukarlag var det 203 lokallag pr. 30.06.2020 og disse fordelte seg på fylkene slik:

Fylkeslag	Antall lokallag
Østfold	2
Oslo/Akershus	7
Hedmark	23
Oppland	23
Buskerud	12
Vestfold	1
Telemark	4
Aust-Agder	2
Vest-Agder	7
Rogaland	13
Hordaland	13
Sogn og Fjordane	14
Møre og Romsdal	18
Sør-Trøndelag	13
Nord-Trøndelag	15
Nordland	18
Troms	11
Finnmark	7

I tillegg til lokallagene er det 11 medlemmer som står som direkte medlemmer under landslaget, og det er 18 fylkeslag som til sammen har 256 direkte medlemmer.

Endringer i årsmeldingsperioden:

I Hedmark BS har Åsmarka BS byttet navn til Nordre Ringsaker BS.

I Sogn og Fjordane BS har Førde BS, Naustdal BS, Jølster BS og Gaular BS slått seg sammen til Sunnfjord BS.

I Nord-Trøndelag BS har Leksvik BS skiftet navn til Indre Fosen BS.

I Nordland BS har Beiarn/Skjerstad BS skiftet navn til Beiarn/Bodø BS.

I Rogaland BS har Nedstrand BS slått seg sammen med Tysvær og Bokn BS.

3.5 Interne utvalg i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Forhandlingsutvalget

Leder: Kjersti Hoff, Hedmark

Eli Berge Ness, Sogn og Fjordane

Kjell Erik Brandstadmoen, Oppland

Sakkyndige:

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

John Petter Løvestad, NBS-sekretariatet

Johan Warlo, NBS-sekretariatet

Hagebruksutvalget

Leder: Øystein Pugerud, Hordaland

Arne Lofthus, Hordaland

Maren Wiger, Buskerud

Steve Saltermark, Nordland

Internasjonalt utvalg

Leder: Marielle Vink de Roos, Nordland

Ilona Margarethe Drivdal, Vest-Agder

Jens Erik Furulund, Hedmark

Olav Randen, Buskerud

Inn på tunet-utvalget

Leder: Merete Furuberg, Hedmark

Leif Grutle, Hordaland

Thomas Ødegård, Oppland

Emma Helleman, Oppland

Britt Marthinussen, Troms

Organisasjonsutvalget

Leder: Kathrine Kinn, Telemark

Ketil Jørstad, Buskerud

Per Anton Nesjan, Nordland

Mari Gjengedal, Hordaland

Randi Karlstrøm, Finnmark

Roviltutvalget

Leder: Ståle Støen, Hedmark
Roy Mikkola, Finnmark
Kjell Erik Brandstadmoen, Oppland
Tone Våg, Nord-Trøndelag
Regina Brajkovic, Vestfold
John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet
Vara: Ann Guro Hansen, Nordland

Utmarksutvalget

Leder: Vegard Vigdenes, Nord-Trøndelag
Arne Vinje, Telemark
Steinar Vatne, Sør-Trøndelag
Annette Jørstad, Oppland
John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Klimautvalget

Kjersti Hoff, Hedmark
Kathrine Kinn, Telemark
Linn Beate Esborg, Telemark
Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Utvalg for saueproduksjon

Leder: Kjell Erik Brandstadmoen, Oppland
Frank Halvard Valø, Troms
Steinar Bergerud, Buskerud
Eli Berge Ness, Sogn og Fjordane
Gunleik Mæland, Telemark

Utvalg for mjølkeproduksjon

Leder: Hilde Mellum, Hedmark
Torbjørn Norland, Rogaland
Sondre Aasan, Telemark
Ingolf Folven, Sogn og Fjordane
Olav Liseter, Nord-Trøndelag
Anders Hopland, Sogn og Fjordane

Utvalg for storfekjøttproduksjon

Leder: Elin Bergerud, Akershus
Ole Petter Berget, Oppland
Birger Bull, Troms

Kornutvalg

Leder: Ola Fiskvik, Nord-Trøndelag
Hellek Berge, Telemark
Dag Fossen, Buskerud
Johan Warlo, NBS-sekretariatet

Ressurspersoner for gris og fjørfe

Anders Østlund, Hedmark
John Madssveen, Oppland
Kjersti Kraabøl Dompidal, Hedmark
Tore Jardar Wirgenes, Vestfold

Ola Aasmund Sylte, Oppland

Utvalg for økologisk produksjon

Leder: Rebekka Bond, NBS-sekretariatet

Embrik Rudningen, Buskerud

Markus Koot, Vestfold

Marielle Vink de Roos, Nordland

Johan Warlo, NBS-sekretariatet

3.6 Eksterne utvalg/arbeidsgrupper 2019-2020

Aksjon for velferdsstaten, styret

Kjersti Hoff, Hedmark – fra 12.11.2018

Vara: John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Arbeidsgruppe – husdyrgjødsel i biogassproduksjon

Embret Rønning, Hedmark

Arbeidsgruppe – Jordprogram

Hellek M. Berge, Telemark

Vara: Johan Warlo, NBS-sekretariatet

Bioforsk

Autorisasjonsordningen for handtering og bruk av plantevernmidler

Johan Warlo, NBS-sekretariatet

Kulturgrupper VIPs- (Varsling innen planteskadegjørere)

Frukt/bær: Øystein Pugerud, Hordaland

Bondens marked, styret

Tove Åland, Nordland

Brexit referansegruppe

Karl Sverre Holdal, Hedmark

Broen til framtiden

Kjersti Hoff, Hedmark

Vara: Kathrine Kinn, Telemark

Budsjettnemnda for jordbruket

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Eli Berge Ness, Sogn og Fjordane, fra juni 2019

Ole Nikolai Skulberg, Nortura, fellesrepresentant NBS og NB

Den norske FAO-komité

Stein Brubæk, Møre og Romsdal til 31.12.2019

Marielle Vink de Roos, Nordland fra 01.01.2020

Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Fagråd HMS i NLR

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Gjensidige*Kontaktutvalget:*

Kjersti Hoff, Hedmark
 Olaf Godli, NBS-sekretariat
 John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Samarbeidsutvalget:

Svein Løken, Oppland
 Oddvar Vigdenes, Nord-Trøndelag
 John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Innovasjon Norge, klagenemnda for BU- saker

Torbjørn Norland, Rogaland

Jury for den nasjonale kulturlandskapsprisen

Kjersti Hoff, Hedmark

Klimavalgalliansen

Kjersti Hoff, Hedmark

Landbrukets brannvernkomité

Reidar Isebakke, Østfold

Landbrukets Økoløft

Styringsgruppa: Olaf Godli, NBS-sekretariatet
 Arbeidsutvalget: John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Landkreditts Representantskap

Arne Grue, Hedmark

Matmerk*Styret:*

Kjersti Hoff, Hedmark til 03.12.2019
 Kathrine Kinn, Telemark fra 03.12.2019

Valgkomite:

Eli Reistad, Norges Bondelag (fellesrepresentant)

KSLs Arbeidsutvalg:

Kjell Erik Brandstadmoen, Oppland

Faggruppe HMS:

Arne Grue, Hedmark

Faggruppe planteproduksjon:

Ivar Slinde, Sogn og Fjordane

Faggruppe husdyrproduksjon:

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Faggruppe Inn på tunet:

Oddveig P. Moen, Buskerud

Mentorordningen i landbruket, referansegruppe

Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Nasjonal strategi for landdyrhelse

Styringsgruppe: Olaf Godli; NBS-sekretariatet
 Arbeidsgruppe: Kristin Sørheim, Møre og Romsdal

Nei til EU

Rådet: Marielle Vink de Roos, Nordland
 Landbruksnettverket: Marielle Vink de Roos, Nordland

GMO-nettverket

Romy Rohmann, Østfold
Vara: Kjersti Hoff, Hedmark

Norsk Landbrukssamvirke*Styret*

Kjersti Hoff, Hedmark
Vara: Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Rådgivende utvalg for næringspolitikk

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Landbrukets risikogruppe

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet

Norsk Sau- og Geit, representantskapet

Ståle Støen, Hedmark

Omsetningsrådet 2018-2021

Kjersti Hoff, Hedmark
Vara: Elin Bergerud, Akershus til 09.12.2019
Vara: Eli Berge Ness, Sogn og Fjordane fra 09.12.2019

Opplysningskontoret for frukt og grønt (OFG), styret

Torbjørn Norland, Rogaland

Produsentutvalget for korn

Johan Warlo, NBS-sekretariatet

Referansegruppe – Handlingsplan for bærekraftig bruk av plantevernmidler

Johan Warlo, NBS-sekretariatet (fra mars 2017)

Regjeringens kontaktutvalg

Kjersti Hoff, Hedmark
Olaf Godli, generalsekretær NBS

Regnskapsgruppe - klimagassutslipp

Vilde Haarsaker, NBS-sekretariatet
Thomas Cottis, Hedmark

Reklamasjonsnemndene for såvarer og kraftfôr

Olaf Godli, NBS- sekretariatet

Representantskapet i Forum for internasjonale kvinnespørsmål (FOKUS)

Ilona M. Drivdal, Hedmark

Ruralis, styret

Ann Merete Furuberg, Hedmark

Rådet for dyreetikk

Torbjørn Norland, Rogaland (fra mai 2019)
Vara: Birte Usland, Norges Bondelag (fra mai 2019)

Rådgivende utvalg for innovasjon og vekst i grøntsektoren

Øystein Pugerud, Hordaland
Maren Wiger, Buskerud
Vara: Arne Lofthus, Hordaland
Kjersti Hoff, Hedmark

Rådgivende utvalg for landbruksstatistikk - Statistisk sentralbyrå

Olaf Godli, NBS-sekretariatet
Vara: Svein Løken, Oppland

Selskapet for Norges Vel, representantskapet

John Petter Løvstad, NBS-sekretariat

Sentralt kontaktutvalg Rowiltforvaltningen

Ståle Støen, Hedmark
Kjell Erik Brandstadmoen, Oppland

Stiftelsen for Landbrukets næringsmiddelforskning

Styret
Per Harald Agerup
Personlig vara: Marielle Vink de Roos, Nordland

Valgkomiteen:
Olaf Godli, NBS-sekretariatet

Stiftelsen NORSØK, styret

Birte Usland, Bondelaget
Personlig varamedlem: Stein Brubæk, Møre og Romsdal

Styret for forskningsmidler for jordbruk og matindustri

Olaf Godli, NBS-sekretariatet
Vara: Elin Bergerud, Akershus

Styringsgruppe for utviklingsprogrammet for landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

John Petter Løvstad, NBS-sekretariatet
Vara: Kjersti Hoff, Hedmark

Styringsgruppe for Genbanken for verpehøns

Kjell Erik Brandstadmoen, Oppland

Ta havet tilbake og jorda i bruk

Kathrine Kinn, Telemark

Voksenagronomen, referansegruppe

Elin Bergerud, Buskerud

Internasjonale verv

European Coordination La Via Campesina, vara til ICC i La Via Campesina (LVC)
Marielle Vink de Roos, fra mars 2015

3.7 Sekretariatet

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt sekretariat og avisa Bonde og Småbruker.

Adresse: Akersgata 41, 0158 Oslo
Internett: www.smabrukarlaget.no
E-post: post@smabrukarlaget.no
Telefon: 22 00 59 10

Ansatte pr. 30.06. 2020

Olaf Godli, generalsekretær
John Petter Løvstad, assisterende generalsekretær, til 06.04.2020
Vilde Haarsaker, assisterende generalsekretær, fra 06.04.2020
John Petter Løvstad, øyrekviskrar, fra 06.04.2020
Johan Warlo, rådgiver
Cathrine Campbell Engelstad, medlemskonsulent (80%)
Romelia Goboy Brataker, økonomikonsulent
Kristin Lia, kontormedarbeider (85%)
Svein Løken, forsikrings- og skatterådgiver (10 %)
Terje Holen, verveansvarlig (25%)
Leonid Rødsten, Redaktør i Bonde og Småbruker

Ansatte i prosjekter denne perioden:

Slipp oss til, ungdom inn i landbruket

Prosjektleder:
Torgeir Vestre til 23.09.2019
Jørgen Ness Karlsen fra 23.09.2019

Grønt Spa`tak

Prosjektkoordinator:
Thea Marie Kvam, til mars 2020
Astrid Braut-Solheim, fra mars 2020

Matnyttig

Prosjektleder:
Rebekka Bond til 31.12.2019

Reko

Siv-Elin Krutvik fra 26.09.2019

4 Møter i organisasjonen

4.1 Landsmøtet 2019

4.1.1 Lovendringsforslag

Innen fristen 9. september 2019 var det kommet inn et forslag til endringer i vedtektene til Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Forslaget var innsendt fra Fjellbonden Bonde- og Småbrukarlag.

Forslaget gjaldt en presisering av sammensetningen av fylkesstyrene:

«Lønnede fylkessekretærer skal ikke sitte i styret»

Forslaget tas inn som nytt tredje ledd i § 2 i mønsterlover for fylkeslag i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Vedtak:

Landsmøtet aviser forslaget fra Fjellbonden BS.

4.1.2 Årsmelding 2018 – 2019

Landsmøtet hadde ingen spesielle kommentarer til den framlagte årsmeldingen.

4.1.3 Innkomne forslag

A _____ Forslag sendt inn før landsmøtet

Forslag nr. 1 Fra Hordaland Bonde- og Småbrukarlag

Landbrukspolitisk utvikling

Landbrukspolitikken har stor betydning for heile samfunnet vårt, mellom anna for distriktspolitikk og matvareberedskap i ei uroleg verd. Store klimautfordringar har me også framfor oss. Men landbrukspolitikken blir i altfor stor grad styrt av statlege byråkratar, og tildels også frå landbruket sine eigne representantar. Me må tvinga spørsmåla om landbruk ut i det offentlege rom, til politikarar og storting. Både for at fleire skal få kunnskap om landbrukspolitikk, men også fordi ansvaret for utviklinga er politikarane sitt ansvar. Då vil me også få vitalisert og aktivisert alle dei medspelarane me har utanfor landbruket, som i neste omgang set ytterlegare press mot politikarar.

Teikn i tida – klimadebatt, kjøtdebatt mm - burde peike mot Småbrukarlaget. Likevel får me ikkje oppmerksomheit. Det er eit problem at krava våre ikkje kjem fram før etter forhandlingane, og sjølv om det er stort sprik mellom krav og avtale er det vanskeleg å kritisera ein avtale som me har skrivne under på.

Noverande system kveler landbruket og har resultert i overproduksjon, låge prisar, låg sjølvforsyning, uheldige følgjer for miljø og biologisk mangfald, mindre kreativitet og dårlegare landskapsskjøtsel. Den enorme importen av forråvarer er moralsk vanskeleg å forsvara, det er eit paradoks at me fraktar for over store avstandar frå plassar der folk ikkje får nok mat, medan våre eigne areal ikkje vert nytta.

Jordbruksavtalen legg opp til å vidareføre denne negative utviklinga. Småbrukarlaget har lansert mange gode forslag og tiltak, men har i liten grad klart å endre ei negativ utvikling.

Fire grunnleggjande ting må me prioritera og stå fast på:

- Det må kuttast i tilskot til volum, mengde husdyr og produksjon. Meir av tilskota må over på areal og produksjonsmåte.
- Tak på kvotar og tilskot må reduserast/gjeninnførast. Mjølkekvotane må setjast ned til 450.000 liter for kumjølke og 150.000 liter for geitemjølke.
- Den enorme importen av forråvarer må stoppast. Deler av dette kan erstattast med norske proteinvekster.
- Overproduksjonen må regulerast ned til det er balanse i markedet.

Overproduksjonen er det heilt nødvendig å få kontroll på. Skal noko endrast er det økonomi og investeringsmidlar som kan styra det. Tollvernet må betrast, og det er truleg politisk mogleg. Med ein tydelegare strategi og ei tøffare haldning mot det etablerte i landbrukspolitikken bør me greia å få større gjennomslag. Hovudavtalen må me våga å utfordra på ein positiv og konstruktiv måte. Situasjonen er så alvorleg at me må få ein snunad. Me må endra strategi og samtidig byggja opp ein sterk og kunnskapsrik organisasjon.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalen og sender den over til styret for vidare bruk i arbeidet med politikktvikling.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 2 Fra Ullensvang Bonde- og Småbrukarlag

Forslag til ein nedtrappingsmodell for å ta ned dei største tilskota til store bruk.

Nedtrappingsmodellen er med i Politisk plattform som vart vedteke av landsmøtet i 2019, og den er forklart der. Me syns likevel at det er behov for å ta den fram igjen.

Tanken bak modellen er å ha eit verktøy for å få ned dei største overføringane etter at dei fleste tak på tilskota er fjerna. Etter frisleppet har mange store bruk fått ein svært stor auke i utbetalt produksjonstilskot. Det er og signal frå fleire politiske parti om å redusera noko på overføringane til dei største bruka. Å innføra eit fast tak på tilskot pr. bruk meiner me er feil. Nedtrappingsmodell er produksjonsnøytral. Dei store bruka treng også støtte, men dei har stordriftsfordelar, og det vert ikkje teke omsyn til i dagens tilskotsordningar. Derfor er nedtrappingsmodellen eit godt verktøy for å redusera dei største overføringane.

Grunngjeving:

Store bruk har stordriftsfordelar. Det ligg ikkje i dagens tilskotsordningar. Med eit beint tak på tilskot vil ein få oppdelingar av drifta på fleire føretak. Med for mange tak på tilskot på enkelte produksjonar vil ein få produsentar som tilpassar produksjonen sin til tilskotsordningane.

Det er gardens ressursar, marknaden og bondens kunnskap som skal avgjera kva ein bør produsera. Det er satsar / soner og andre tilskot som skal få opp lønsemda på bruka i alle delar av landet. Nedtrappingsmodellen skal trappe ned tilskota til store bruk, uavhengig om dei er på Jæren eller i Finnmark.

- Det er ikkje noko motsetning mellom pyramidemodellen, som går på produksjon, og nedtrappingsmodellen, som går på samla kronebeløp pr. bruk.
- Nedtrappingsmodellen skal brukast på produksjonstilskotet som vert utbetalt direkte til produsent. (på ca. 8,5 milliardar)
- Lett å innføra med dagens kun ein utbetaling i året av produksjonstilskota.

- Budsjettmidlane som vert tatt ned med trappetrinnsmodellen, kan brukast på soner/satsar på små og mellomstore bruk for å løfte økonomien til dei.
- Første runde er å få innført eit prinsipp om å ta ned noko av dei største overføringane. Så er det ei forhandlingssak kor starttrinn og trinn oppover skal vera. For samdrifter må ein ha eigne trinn.

Vedtak:

Landsmøtet ber styret utrede hvordan dette forslaget vil fungere i praksis.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 3 Fra Ullensvang Bonde- og Småbrukarlag**Prosentvis botnfrådrag**

Forslaget om eit prosentvis botnfrådrag er eit punkt me ynskjer å få inn i Politisk plattform.

Kampen om å fjerna eller redusera botnfrådraget er ein gjengangar i jordbruksforhandlingar, men ein har ikkje vunne fram. Å fjerna botnfrådraget vil krevja ca. 250 mill. i friske budsjettmidlar. Begge faglaga har no som mål å forbetra økonomien til små og mellomstore bruk. Men ved å fjerna botnfrådraget vil ein med det også gje kr 6 000 til alle store bruk, til dei som dei siste åra allereie har fått ein stor auke i overføringane etter at mange tak på tilskota er fjerna.

Derfor er tida no inne til å leggja botnfrådraget om til eit prosenttrekk. Ved å innføra eit botnfrådrag på ca. 2,7% (null kostnad for staten og ikkje bruk av budsjettmidlar) vil ein få retta opp litt av den overføringa som har skjedd dei siste åra med at ein har tatt tilskot frå dei små og gjeve det til dei største bruka.

I dag, med eit botnfrådrag på kr 6 000, har ein jordbrukar som mottar eit tilskot på kr 100 000 eit botnfrådrag som utgjer 6 %, mens ein jordbrukar som mottar eit tilskot på 1 mill. utgjer botnfrådrag berre 0,6 %. Det vil seie at dei største produsentane får meir støtte pr. produsert einheit i forhold til kva ein liten produsent får pr. einheit.

Med 2,7 % botnfrådrag vil ein produsent med 1 mill. i tilskot få ein reduksjon på kr 21 000 på tilskotet (gjeld ca. 240 produsentar med over 1 mill. i tilskot). Det er svært lite i forhold til kva normal produksjon/avlingsvariasjon slår ut eit år til eit anna år på samla grunnlag for tilskot. Alle produsentar med over ca. 225 000 i tilskot vil få litt reduksjon på tilskotet (gjeld ca. 15200), og alle med under 225 000 i tilskot vil få auka utbetaling (gjeld ca. 24 400) (Tal frå 2018).

Så i staden for å bruka 250 mill. av budsjettmidlane til å fjerna botnfrådraget, kan ein bruka 250 mill. på meir målretta tilskot til å forbetra økonomien til små og mellomstor bruk!

Vedtak:

Landsmøtet vedtar forslaget fra Ullensvang Bonde- og Småbrukarlag.

Forslag nr. 4 Fra Oslo Akershus Bonde- og Småbrukarlag**Forslag til endring i Hovedavtalen for jordbruket**

«Avtaleperioden for Hovedavtale i Jordbruket, endres fra et, til to års avtaleperiode. Styret i NBS skal arbeide for å innføre en slik avtaleordning. Dagens avtale § 2- 4 opprettholdes»

Bakgrunnen for forslaget:

De fleste hovedavtaler i norsk næringsliv løper i 4 år, med rett til revisjon midt i avtale perioden. I NHO /LO området er alle hovedavtaler og tariffavtaler 4-årlig, men rett til mellomoppgjør. Så langt forslagstiller kjenner til er ettårig hovedavtale enestående for jordbruket.

I hovedavtalen for jordbrukets tekst nevnes avtaletiden/perioden i liten grad, men det er kutyme at partene gjennomfører årlige forhandlinger, som fører frem til avtale eller brudd. Ved brudd oversendes saken til Stortinget, som fastsetter kommende års rammer for næringen.

Arbeidet med forhandlinger og avtale er krevende, både tids og resursmessig. De endringer som blir fremforhandlet gjøres gjeldene i 12 mnd. For å se virkningen av endringer og for å spare organisasjonene for store arbeidsmengder vil en to-årig avtale være et gode.

I dagens Hovedavtale § 2-4 «Omgjøringer og tillegg», heter det: «Partene kan kreve forhandlinger om endringene i en løpende jordbruksavtale når viktige forutsetninger for denne er blitt forandret vesentlig. Partene kan også kreve forhandlinger om tillegg til en løpende jordbruksavtale når uforutsette forhold oppstår»

Denne paragraf innrømmer partene en rett til å kreve «mellomoppgjør eller revisjon av avtalen ved behov. Forslagstiller mener at innholdet / retten som er hjemlet i § 2-4, må videreføres.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget fra Oslo Akershus Bonde- og Småbrukarlag og oversender forslaget til styret for videre utredning.

Vedtak:

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 5 Fra Oslo Akershus Bonde- og Småbrukarlag

Alle kontrollorgan i jordbruket må kurses og lære seg vanlig folkeskikk

Kontrollorgan som Mattilsynet, Arbeidstilsynet og KSL revisorene må opptre høflig og være kjent med den enkelte type produksjon de skal kontrollere, slik at de kan være veiledere og rådgivere overfor matprodusentene de skal sjekke.

Kan de ikke være veiledere og rådgivere, så er de heller ikke i stand til å utføre kontrollen.

Vedtak:

Landsmøtet avviser å behandle forslaget fra Oslo Akershus Bonde- og Småbrukarlag.

Vedtatt mot 5 stemmer.

Forslag nr. 6 Fra Harangsfjord Bonde- og Småbrukarlag

Kvartalsvis utbetaling av tilskudd til avløsning ved ferie og fritid

Velferdsordningene i landbruket er svært viktige for å holde folk i næringa. Tilskudd til avløsning og fritid skal sikre at også bønder kan ta ut ferie og fridager.

Men: Når en bonde tar ferie i januar, må vedkommende vente til februar året etter for å få refundert utgiftene sine. Pengene til avløsertilskudd fra staten er allerede satt av og er bonden sine, og baserer seg på registrering av konkrete utlegg bonden har hatt. I en trang økonomisk hverdag er det for mange

vanskelig å skulle forskuttere så mye penger over så lang tid, og vi ønsker derfor utbetaling av tilskuddet kvartalsvis eller i hvert fall to ganger årlig.

Ved sykdomsavløsning kan man få utbetalt tilskudd etter dokumentasjon fortløpende, og det burde være mulig å få til en slik ordning også for midlene til ferie- og fritidsavløsning.

Vi ber Norsk Bonde- og Småbrukarlag arbeide for kvartalsvis utbetaling av tilskudd til avløsning ved ferie og fritid.

Vedtak:

Landsmøtet ber styret utrede muligheten for å gå tilbake til den ordningen som gjaldt før 2017.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 7 Fra Nordland Bonde- og Småbrukarlag

Styrk bondens likviditet

Produksjonstilskuddet bør fordeles på 2 utbetalinger pr år, som tidligere, for generelt å styrke bondens likviditet gjennom året.

Vedtak:

Landsmøtet ber styret vurdere muligheten for å gå tilbake til den ordningen som gjaldt før 2017.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 8 Troms Bonde- og Småbrukarlag og Nordland Bonde- og Småbrukarlag

Økonomiske grep i NBS

NBS baserer i all vesentlighet drifta si på frivillig innsats og på moderate ansettelseskontrakter. En bivirkning av dette, er at organisasjonen mister dyktige folk etter relativt kort tid, fordi de har brukt opp dugnadsviljen sin. Om man brenner aldri så mye for en sak, er det likevel begrenset hvor mye tid man har å gi bort til formålet.

Vi er nå inne i en tid hvor vi trenger å bygge organisasjonen større og sterkere. I denne prosessen trenger vi å ta vare på de menneskelige ressursene vi har.

Det er viktig å styrke sekretariatsfunksjonen, både sentralt og regionalt. En mulighet her er å øke satsinga på prosjekter som faller naturlig inn under NBS' arbeidsområde. Det bør i denne sammenhengen opprettes en egen prosjektstilling sentralt, som aktivt søker både nasjonale og regionale prosjekter og derigjennom bidrar til økt sysselsetting i flere organisasjonsledd. Større og sterkere sekretariater vil gi bedre grunnlag for aktivitet i hele landet, og økt synlighet gjennom prosjektarbeid vil bidra positivt til både omdømmebygging og medlemsrekruttering.

For resten av organisasjonen vil det være av vesentlig betydning å oppjustere verv- og møtegodtgjørelser, utvide kostnadsdekninger og øke lønnstilskuddet til fylkessekretærene:

Vervgodtgjøring

Politisk og organisatorisk nestleder oppjusteres fra 36.000 til 100.000 kr/år

Tredje medlem i Forhandlingsutvalget oppjusteres fra 7.500 til 20.000 kr/år

Møtegodtgjøring

Landsstyremedlemmers godtgjøring for deltakelse i sentrale møter oppjusteres fra 930 til 1500 kr/dag

Generell møtegodtgjøring ellers i NBS oppjusteres fra 650 til 1000 kr/dag

Kostnadsdekning

Full dekning av avløserkostnader for Forhandlingsutvalget. Pr i dag er budsjettposten på 20.000 kr, mens utvalgets arbeidstid beregnes til 3x25 dager. Budsjettposten økes til 100.000 kr.

Dekning av reisekostnader mellom hjem og arbeid for landsstyrets leder når denne har bosted utenfor Stor-Oslo, samt dekning av nødvendige bokostnader når leder må oppholde seg borte fra hjemmet.

Fylkessekretærtilskuddet

- Tilskuddet økes fra 30.000 til 40.000 kroner pr fylke

Tiltakene kan finansieres gjennom å øke medlemskontingenten:

Da saken ble fremmet for Landsmøtet 2018, ble det foreslått en kontingentøkning på 10%, noe som ville ha kostet det enkelte medlem mellom 60 og 550 kroner og gitt ca 1 mill. kroner i økte inntekter. Forslaget fikk god mottakelse, men manglet en håndfull stemmer på å bli vedtatt.

Etter flere runder i fylkeslagene, foreslår vi nå å verne grunn- og ungdomsmedlemskapene, og heller gi øvrige kontingentklasser en større prosentvis økning. Dette vil koste det enkelte medlem mellom 0 og 885 kroner, der den største økninga er lagt på bedrifts-/verdskapings-kontingenten.

Med hensyn til dekning av leders bokostnader, bør man se på muligheten for å investere i en leilighet i Oslo-området, framfor å leie hotellrom. En slik leilighet vil også kunne benyttes av andre tillitsvalgte i organisasjonen når leder ikke har bruk for den. I de tilfeller at leder har sitt bosted i rimelig nærhet til Oslo, kan leiligheten leies ut til andre.

Forslag til vedtak:

- Det opprettes en ny 3-årig stilling i sekretariatet, med formål å søke på og bidra til gjennomføring av aktuelle sentrale og regionale prosjekter.
- De skisserte økningene i verv- og møtegodtgjørelser, kostnadsdekninger og sekretærtilskudd gjennomføres med virkning fra januar 2020. Samtidig økes kontingentsatsen ekstraordinært iht. tabell, med 79% på verdskapingskontingent, 45% på andelslandbrukskontingent, og 13% på hver av Lav, Mellom, Høg og Topp kontingent.
- Landsstyret bes vurdere mulighetene for investering i leilighet i Oslo, slik at denne kan brukes som representasjonsbolig.

Vedtak:

- Landsmøtet støtter forslaget til kontingentøkning på lav-, mellom, høy og toppkontingent fra Troms BS og Nordland BS. Styret foreslår at andelslandbruk og Verdskapingsmedlem økes med samme prosent, 13%, som de andre. Ny sats for andelslandbruk blir 710 kroner og for verdskapingsmedlem blir ny sats 1260 kroner.
- De konkrete forslagene fra Troms BS og Nordland BS til disponering av kontingentøkningen avvises, da dette vil føre til et underskudd på om lag 618.000 kroner. Landsmøtet pålegger styret å utarbeide et budsjett i balanse innenfor den inntektsrammen som kontingentøkningene resulterer i.
- Følgende tiltak skal prioriteres:
 - Godtgjørelse til tillitsvalgte
 - Tilskudd til fylkessekretærene
 - Styrking av sekretariatet

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 9 Fra Nordland Bonde- og Småbrukarlag

Innfør eget produksjonstilskudd ved generasjonsskifte

Norsk Bonde- og Småbrukarlag ønsker å styrke økonomien til nye bønder. Med dagens ordning er første driftsår uten utbetaling av produksjonstilskudd. Det bør innføres ei ordning hvor det gis tilskudd i første driftsår, basert på godkjent driftsplan. Dette må bli en del av jordbruksforhandlingene 2020.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget og sender det over til styret for videre oppfølging i jordbruksforhandlingene i 2020.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 10 Fra Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag

Samanslåingsprosessane i NBS sine lokallag

Vi står framfor ein del utfordringar når det gjeld samanslåing av lokallaga. Gjennom kommunereforma, har det også tvinga spørsmål om samanslåing av NBS sine lokallag. Her blir det også før eller seinare eit spørsmål om å ivareta dei demokratiske prosessane i organisasjonen. Medlemsmedverknad er noko vi må ta på alvor. I dag er det ein utsending opp til 35 medlemmer frå lokallaga til Landsmøtet. Vi kjem til å stå overfor utfordringar som geografi og medlemsmasse innanfor geografiske område. Få medlemmer og store geografiske område eller mange medlemmer og lite geografisk område. Her må vi etter kvart vurdere om dette blir demokratisk rett for medlemmane. Siktar spesielt her til store geografiske område med få medlemmer, men som også må få ei høyrbar stemme inn til NBS sentralt. Då dette er ei sak av mogleg endring av organisasjonsprinsippa, må eit evt. vedtak kome i 2020.

Forslag til vedtak på Landsmøtet: Styret går gjennom ulike alternativ for vidare demokratiske prosessar, for å sikre mest mogleg medlemsmedverknad og ivareta demokratiet på riktig måte på landsbasis. Forslaga blir sendt ut på høyring i lokallaga, saman med studieringsarbeidet 2020. Styret samlar og vurderer høyringssvara fram mot landsmøtet 2020. Alternativa blir tatt opp til votering på landsmøtet 2020.

Vedtak:

Landsmøtet aviser forslaget fra Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag.

Vedtatt mot 8 stemmer.

Forslag nr. 11 Fra Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag

Demokratiske prosessar innan i NBS.

Vi fekk ein diskusjon angående forhandlingane om mjølkekvotar. På same måte som i sak 1, så dukkar spørsmålet om demokratiske prosessar i NBS fram. NBS er ein god organisasjon og god på meiningsutveksling. Vi har veldig flotte meiningar og har i utgangspunktet veldig god dynamikk. I dei politiske prosessar NBS er med i må vi bli flinkare til å fremje våre standpunkt i konkuranssem med dei som måtte ha andre standpunkt.. Hemmeleghald er aldri bra i ein organisasjon. Det fører til misnøye. Hemmeleghald er også ein hersketeknikk, frå dei styrande si side. Visar her til handelsavtalar regjeringa har inngått, som til dømes Mercosur-avtalen. Her blir vi nedkøyrte av regjeringa sine hersketeknikkar i prosessen med forhandlingane om Mercosur.

Her er mange, som gjerne skulle sett meir openheit om kva NBS meina, før NBS går til forhandlingar. Det er i utgangspunktet ikkje noko grunnlag for, at ikkje NBS, skal kunne være open om krava dei startar

forhandlingane med. Dette er heilt vanleg i arbeidslivet i forhandlingane mellom arbeidsgjevarar og arbeidstakarar. Hemmeleg hald om forhandlingar er også med på å underminere demokratiske prosessar i samfunnet og er også med på å øydelegge kontakten mellom sentrallidd og medlemsmassane.

Det er på tide, at vi i NBS står opp for det vi meina og er opne om meiningane i dei politiske prosessane vi er med i. At det i dag er hemmeleg hald, er med på å halde potensielle medlemmar unna. Slik det er no, så blir ikkje medlemsdemokratiet haldt ved like.

Forslag til vedtak: Styret i NBS informera om forhandlingsprosessane for nye og gamle medlemmar på LM 2019. Landsmøtet drøftar korleis vi kan behalde medlemsdemokratiet under forhandlingane på best mogeleg måte. Både før og etter forhandlingane.

Vedtak:

Landsmøtet slutter seg til denne vurderingen og forventer at innholdet i forslaget følges opp i leders tale på kommende landsmøter.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 12 Fra Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag

Intranett

Nå om dagen, er det mange måter å kommunisere på. Likevel etterlyser vi i Sogn og Fjordane ein felles plattform for vår organisasjon. Pr i dag, kan vi oppdatere, opprette nyhende på eiga side på NBS sine sider. Fylkessekretærene har eigne e-postadresser, knytt opp mot NBS. Dette bør også fylkesleiarane ha. Ei eiga e-postadresse for fylkesleiarane er ein sjølvfylgje og gir fylkesleiarane betre arbeidsforhold. Det vil også betre overgang frå ein fylkesleiar til den neste. I tillegg burde det også være ein eigen plattform for diskusjonar inne på NBS sine sider, der diskusjonane blir vist ved innlogging på sida.

Forslag til vedtak: NBS opprettar eigne e-postadresser knytt til fylkesleiarane. E-postane skal gå i arv og kunn brukast til aktivitetar i NBS. Det skal arbeidast for at vi kan diskutere aktivt inne på NBS sine sider på internett.

Vedtak:

Landsmøtet ber styret gi tilbud til samtlige fylker om muligheten for epost med smabrukarlaget.no. Kostnadene dekkes av det enkelte fylke. Saken om intranett overendes til styret for utredning.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 13 Fra Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag

Prosjektmidlar

Det er mange måtar vi i NBS kan dra inn pengar til organisasjonen. Eks: <https://www.regjeringen.no/no/dep/lmd/tilskudd-fra-landbruks--og-matdepartementet/regelverk-for-forvaltning-av-stotte-til-organisasjoner--kap.-1138-post-70/id2358507/>, som er mat og landbruks departementet sine eigne tilskotsordningar til organisasjonar. Her er det søknadsfrist i august og tilskota for 2020 er allereie fordelt. Blant dei som mottar tilskot er: Hest og Helse 232 000, Kvinner i skogbruket 174 000, Matsentralen Oslo 800 000, Matvett 415 000, Nettverk for GMO fri mat og fôr 1 500 000, NOAH - for dyrs rettigheter 750 000, Norges Birøktarlag 250 000, med fleire. Her kunne NBS hente mykje pengar, for å fremme NBS sin politikk, for formåla for tilskota er:

Mål for ordninga

Tilskuddsordningens formål er å støtte organisasjoner som arbeider innenfor landbruks- og matpolitiske satsingsområder. Tilskudd skal medvirke til å holde oppe aktiviteten i organisasjonene og på denne måten medvirke til et levende og aktivt organisasjonsliv lokalt, regionalt og sentralt.

Støtte kan gis organisasjoner på nasjonalt nivå innen landbruks- og matområdet som

- formidler kunnskap, interesse og positive holdninger til landbruks- og matsektoren.
- fremmer forståelse for grønne verdier hos ungdom spesielt og allmennheten generelt
- bidrar til å synliggjøre yrkesmuligheter knyttet til gårdsbruk og bygdenæringar
- fremmer miljøarbeid, verdiskaping og næringsutvikling knyttet til grønn tjenesteproduksjon
- fremmer likestilling i sitt arbeid

Tilskudd gis som grunnstøtte. Departementet kan konkretisere oppgaver og satsnings-områder LMD mener det er viktig å gjennomføre det enkelte år. Tilskudd kan også gis som støtte til særskilte prosjekter etter en nærmere vurdering. Det vises for øvrig til omtale i Landbruks- og matdepartementets årlige budsjettproposisjoner og Stortingets behandling av disse.

Forslag til vedtak: Det blir oppretta ei eiga gruppe, som kun har som mål: Søke midlar til NBS gjennom prosjekt og tilskotsordningar.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Sogn og Fjordane BS til styret for vidare vurdering.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 14 Fra Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag

Auke medlemsmassen

Vi må ha fleire medlemmar. Det er et faktum. Medlemmar får vi gjennom dei måla organisasjonen har og strategien for måla. Dei fordelane vi i organisasjonen har, er ikkje gode nok, for å få fleire medlemmar. Difor må vi finne nye måtar, å få fleire medlemmer. Som tidlegare nemnt, så er mål og strategi essensielt for å få medlemmer. Det er eit faktum i alle politiske parti, som også søker medlemmar. Vi må ha eit veldig klart og fengande mål og legge en god strategi for å oppnå måla. Her har vi ein god hjelp i REKO-ringane, som har oppstått. Blant kundane som kjem til REKO-ringane, skulle det finnast mange potensielle medlemmer, som vil være med å støtte ein organisasjon som NBS. Vi må berre vise, at vi også er til stade på desse stadene.

Vi kan også her søke om midlar til dette gjennom mat og landbruksdepartementet.

Forslag til vedtak: NBS opprettar ei gruppe, som kunn har som mål å sjå på mål og strategi, for å auke medlemsmassen.

Vedtak:

Landsmøtet pålegger styret å utarbeide en vervestrategi for 2020.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 15 Fra Sogn og Fjordane Bonde- og Småbrukarlag

Mercosur-avtalen.

Som dei fleste har fått med seg, så har Norge skreive under Mercosur-avtalen. Dette er ein avtale, som vil få store konsekvensar først og fremst for det norske landbruket, men også for klima og miljø. Dette er ein avtale, som ikkje er i tråd med dei krava vi har til klima og miljø i dag. Norge stiller seg sjølv i eit dårleg lys, når dei underskreiv denne avtalen. Regnskogen i Brasil, er essensiell på fleire områder. Ikkje berre klima, men også for befolkninga som lever i regnskogen. Brasil er også eit av dei landa, som har store problem med fattigdom. Når Norge underskreiv denne avtalen, så var dei også med på å gjere fattigdommen større. Det er ikkje små bruk som overlever i Brasil. Avtalen vil ikkje gjelde desse. Det er store bruk med høgt forbruk av medisinar, som vil få dei største økonomiske gevinstane ut av ein slik avtale. At Norge då kan tene nokre lusne milliardar på marin, olje og mineral sida, er dobbeltmoralsk i forhold til dei klima og miljøkrava norsk landbruk har i dag. Det er også risikosport i forhold til den norske befolkninga si helse. Her kan det også hentast pengar frå mat og landbruksdepartementet, for å finne ut konsekvensar for slike avtalar.

Forslag til vedtak: Det blir oppretta ei eiga gruppe, som gjennom midlar frå mat og landbruksdepartementet, utgreia og vidareformidlar konsekvensar av slike avtalar.

Vedtak:

Landsmøtet ber styret om å sende denne saken vidare til internasjonalt utvalg for vidare oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 16 Fra Ringebu Fåvang Bonde- og Småbrukarlag

Telledato

Telledatoen i dag fungerer veldig dårlig for næringen selv og jeg har ett stort ønske om att denne skal fjernes. Det kan brukes dagsatser istedenfor 2 telledatoer i året, da blir oss flinkere til å registrere dyr å holde ku kontrollen og Animalia oppdatert. Slik det fungerer i dag står det dyr inne i fjøset og kun venter på en telledato før dem skal bli slaktet. Dette er et uetisk system som ikke har noe med dyrevelferd å gjøre, men vi har muligheten til å gjøre noe med det. Tenk på hvilke svingninger slakteriene har i forhold til telledatoer, har vi ikke hatt dette har slakt kommet inn i mye jevnere tempo.

En ser ingen fordeler med å ha ett telledatosystem som vi har i dag, ingen er tjent med dette utenom spekulantene. Telledato systemet er omgjort for ikke lenge siden som gjør forutsigbarheten dårlig. I mitt tilfelle slo endringen katastrofalt ut da kalvingen er i mai, en måned etter telledatoen. Slik systemet er i dag kommer det også en stor utbetaling i året, dette er selvfølgelig ikke optimalt for den enkelte bonde, med ett nytt system kan man velge å ha utbetaling for eksempel 1 gang i måneden, eller en gang i kvartalet. Jeg vil oppfordre landsmøte til å pålegge styret å jobbe med å endre telledatosystemet til ett mere etisk system

Mitt eget eksempel på hvordan systemet fungerer i dag:

Jeg startet som bonde i 2009 da var telledatoen 1 januar og 1 august, dette tilpasset jeg meg som bonde slik at sommermelk og setring vart løsningen som vart beste for meg. Når jeg har sommermelk har jeg kalving mellom mai og juni for å ha stor produksjon i sommermånedene når kua bruker innmark og utmark beite. For ett par år siden vart systemet endret slik att telledato er 1 mars og 1 oktober som gjør at jeg taper hele mitt overskudd som bonde + litt til. Jeg har hatt noen tøffe år med inseminasjon og melkekvalitet slik at jeg i dag har stor rekrutering, jeg har nå 9 dyr som skal kalve. Problemet er att 5 av disse er kviger og ikke regnet som kyr før telledatoen. På årets søknad har jeg da 5 kviger og 4 kyr resultatet av dette er att jeg får mindre driftstilskudd, mindre dyretilskudd, får ikke ekstra tilskuddet for mindre gårdsbruk fordi det er under 6 kyr og får da mye mindre avløser tilskudd på toppen av det hele.

Summen av disse har jeg ikke regnet på da det ødelegger humøret men at det er i overkant av 50000 er det. Har ikke systemet blitt endret har jeg hatt større inntekt i dag. Dette stimulerer vertfall ikke til sommermelk og setring. Ja jeg har kun ett småbruk på 45000 liter så det er ikke så mye, det er heller ikke målsetningen men jeg bidrar med sommermelk fra setra og levende bygder. Jeg er realistisk og vet at det ikke kan bli store inntekter av dette men har vært godt å få positive regnskapstall. Har jeg vært som andre har jeg kjøpt meg 2 til 3 kyr og foret hele vinteren for å ikke tape så mye men dette blir uetisk for min del. Er dette systemet noe næringen kan med hånd på hjerte si at er greit? HVIS IKKE MÅ VI FJERNE TELLEDATOEN OG ALLE TILSKUDSDYR SOM STÅR UNØDVENDIG LENGE FOR Å VENDE PÅ EN TELLEDATO.

Vedtak:

Landsmøtet oversender forslaget fra Ringebu Fåvang BS til styret for videre vurdering.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 17 Fra Steinkjer Bonde- og Småbrukarlag**Angående refusjon av medlemskontingent**

Steinkjer Bonde- og småbrukarlag hadde styremøte 2. oktober. Første sak på dagsorden var hvordan det står til i lokallagene i fylket. Orientering fra leder Roger Farbu.

I forbindelse med denne orienteringen ble det tatt opp spørsmålet om lag i Steinkjer kommune som ikke har hatt årsmøte på mange år, og enkeltmedlemmer som står direkte knyttet til fylkesorganisasjonen.

Egge- og Kvam Bonde- og Småbrukarlag ønsket vi skulle slå seg sammen med oss, slik at det ble ett lag i Steinkjer. Dette var bakgrunnen for at vi nå heter Steinkjer Bonde- og Småbrukarlag. (Tidligere Ogndal Bonde- og Småbrukarlag) Egge- og Kvam har imidlertid ikke hatt årsmøte og dermed heller ikke vedtatt å gå inn i Steinkjer Bonde- og småbrukarlag.

På møtet ble det fremmet følgende forslag:

Steinkjer Bonde- og Småbrukarlag bør få kontingentrefusjonen fra medlemmer i lag som ikke får refundert kontingent p.g.a. ikke aktivitet.

Medlemmer som hører inn under Steinkjer Bonde- og småbrukarlag, men som står som enkeltmedlemmer i fylkeslaget, bør også kunne gi refusjon til lokallaget som er aktiv.

Med dette som bakgrunn ber vi om at Norsk Bonde- og småbrukarlag imøtekommer ønsket i vårt vedtak.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget fra Steinkjer BS.

Vedtatt mot 2 stemmer.

Forslag nr. 18 Fra Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag**Styrking av setertilskuddet**

Antall setre i drift er nå under 1000, og det haster med å stanse reduksjonen i antall setre. Landsmøtet vil be forhandlingsutvalget i NBS om å arbeide for en styrking av setertilskuddet i jordbruksforhandlingene 2020:

Minstekravet for å motta setertilskudd ble i fjor hevet fra 30 til 45 liter melk pr. dag. Dette rammer en rekke seterbrukere som foredler melka selv. Minstekravet må reduseres til 30 liter. Dette dreier seg om små besetninger, ofte med gammelrasekyr og liten eller ingen bruk av kraftfôr - altså brukere som i aller størst grad viderefører setertradisjonene. Tilskuddet er nå 60 000 kroner for dem som bruker seter til melkeproduksjon i minimum seks uker. Det bør gis 10 000 kroner ekstra for hver uke utover seks uker.

De som bruker to støler, og hver støl i minimum tre uker, bør motta et ekstra tilskudd på 20 000 for å dekke ekstra kostnader. Dette er viktig for å stimulere til fortsatt bruk av de få heimstølene som fortsatt er i drift.

For å øke og ta vare på antall støler og stølskulturen bør det leggest til rette for at også enkeltpersonar uten gard kan motta tilskotet, ved at de holder mjølkande dyr og foredlar produkta i tråd med gamle tradisjonar på ein støl. Gjerne i forbindelse med servering/turistretta virksomhet der formidling av stølskultur har ei rolle.

Vedtak:

Landsmøtet støtter arbeidet med å øke bevilgningen til setring. NBS sentralt må arbeide for større bevilgninger til Regionalt miljøprogram (RMP) og fylkeslag og lokallag må i fellesskap arbeide for at setring prioriteres innenfor RMP.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 19 Fra Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag

Kvotetak og nedskalering av mjølkeproduksjon

Taket på kvoter for de ulike produksjoner må settes betydelig ned, og det må legges til rette for lønnsom drift også på små- og mellomstore gårdsbruk.

Samvirkeorganisasjonene må ta sin del av nedskjæringene og tapet ved den påståtte overproduksjonen. Omsetningsavgiften skal ikke økes ytterligere. Den må heller reduseres.

Det må settes fokus på, og arbeides for å redusere importen av melkeprodukter og kjøtt, når vi har kjøtt liggende på fryseler. I tillegg til at importen undergraver det norske landbruket, har importen betenkelige etiske sider når det gjelder dyrevelferd. Vi viser her til betydelig større medisinbruk enn vi har i norsk landbruk, samt til utfordringer med antibiotikaresistente bakterier. Det importeres også kjøtt fra land som håndterer dyrene på måter som har vært forbudt i Norge i lang tid. Det må legges til grunn at Norges import fra slike land, er med på å opprettholde de dårlige forholdene for dyra.

Vedtak:

Forslaget fra Vestre Slidre BS oversendes redaksjonskomiteen for videre behandling før det legges fram til endelig behandling i landsmøtet.

Se nr. 29.

Forslag nr. 20 Fra Ringebu, Sør-Fron, Nord-Fron og Gausdal Bonde- og Småbrukarlag

Sauehaldet i Norge har blitt nedprioritert i de siste åras jordbruksforhandlinger

2020 må bli året da sauehaldet får et løft, da treng vi en plan.

Hovedoppgaven må være å finne verktøy til å regulere produksjonen av lammekjøtt slik at vi kan løfte kg prisen. Konsekvensen av overdekning en periode som etterfølges av at prisen går ned er

ødeleggende for enkeltbonden og næringa. Stabil økonomi er en forutsetning for rekruttering i næringa og opprettholdelse av et aktivt beitebruk.

Slik vi ser det kan produksjonen vanskelig reguleres uten kvoter. Kvoter på produserte kg lammekjøtt basert på historisk produksjon på bruket. Kvoter må også avstemmes etter brukets lokale forressurser og beitemuligheter.

For å ta vare på legitimiteten til produksjonen bør bruk av utmarksbeite være en forutsetning for tildeling av kvote.

Det må etableres et system som gjør at nye bruk kan få oppstartkvote hvis markedet tillater det. Lokal foredling og direktosalg av lokalmat bør kunne gjøres uavhengig av kvote.

Håper dette forslaget kan være utgangspunkt for en god diskusjon på landsmøtet

Vedtak:

Landsmøtet støtter behovet for virkemidler som bidrar til å regulere produksjonen av sau-/lammekjøtt og sender forslaget om å regulere produksjonen gjennom kvoter over til styret for nærmere utredning og behandling.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 21 Fra Buskerud Bonde- og Småbrukarlag

Kommunene må i større grad benytte muligheten til utvidet båndtvang i beiteområder

Beiting er den mest miljøvennlige og økonomiske form for husdyrproduksjon. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener derfor det er viktig at vi utnytter denne ressursen. Det er mange grunner til at dyr går tapt eller blir skadet på beite. Dessverre er løse hunder noe av årsaken. For å unngå tap som følge av hund er båndtvang avgjørende.

Landets geografi tilsier at lengden på beitesesongen har store variasjoner. Endring i klimaet har medført at beitesesongen mange plasser kan utvides. Hundelovens § 6 fastslår båndtvang fra 1. april til 20 august. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener kommunene i langt større grad må utvide båndtvangen slik at den samsvarer med faktisk beitesesong.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at unntakene fra sikringsreglene i hundelovens §9 ikke fritar fra det generelle aktsomhetskravet. Således kan en hund ikke slippes løs i jakt med mindre eier er sikker på at den lar andre dyr være i fred.

Norsk Bonde- og småbrukarlag klandrer ikke en hund for å være hund og mener derfor at avliving ikke er egnet reaksjon ved alvorlig brudd på reglene i hundeloven. Det er eiers ansvar at reglene overholdes og ønsker i stedet for at eier straffes ved å bli fratatt retten til å ha hund.

Vedtak:

Landsmøtet sender forslaget over til styret for videre oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 22 Fra Telemark Bonde- og Småbrukarlag

Ulvens genetikk

Nedre Telemark Bonde- og Småbrukarlag har i samarbeid med Telemark Bonde- og Småbrukarlag satt seg litt dypere inn i ulveproblematikken i Norge. Stortinget ba i 2016 om en ny utredning av ulvens genetikk. Som en følge av det har det blitt gjort litteraturstudier av utenlandske forskere.

I del to av oppdraget ba departementet om en ny analyse som benytter ny metodikk, teknologi og/eller annen kunnskap for blant annet å utrede opprinnelsesområdet for dagens ulvebestand og avklare spørsmål knyttet til hybridisering mellom ulv og hund.

Miljødirektoratet har arbeidet en tid med å identifisere hva som vil kreves av en slik utredning, og har utlyst en internasjonal konkurranse om oppdraget. Resultatene ventes først om 3-4 år. Vi i Telemark har inntrykk av at det er mange berørte i og utenfor ulvesonen som synes det er lenge å vente på resultater, og vi ønsker å gjøre noe med saken selv. Det er mulig vi er litt optimistiske, men innen Bonde- og Småbrukarlaget har vi lang tradisjon med å tenke utenfor boksen slik leder Kjersti Hoff så treffende uttrykker det.

Forlag til uttale fra Landsmøte 2019 i NBS

Stortinget lovet i 2016 en uavhengig granskning av ulvebestandens genetikk og opphav i Norge. Granskingen drar ut i tid og NBS vil ha fortgang i prosjektet. NBS ønsker derfor å bidra til videre kartlegging av den norske ulvebestandens genetikk. Med utgangspunkt i resultatene fra en genetisk kartlegging ønsker NBS en åpen debatt om hva vi skal gjøre med ulveindivider der genetikken ikke kan forklares med naturlig migrasjon.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget og sender det over til styret for videre oppfølging.

Vedtatt mot 2 stemmer.

Forslag nr. 23 Fra Nedre Gauldal Bonde- og Småbrukarlag

Prioritere kjøtt på lokale ressurser

Kjøttproduksjonen må i større grad over på flermaga dyr fra enmaga dyr. Vårt ressursgrunnlag tilsier at vi må prioritere eng og beiteressurser bedre. Vi har ikke ressursgrunnlag i Norge til å produsere dagens kraftforbehov, og har gjort oss avhengig av råstoff-import til kraftfor. Dette har ødelagt for selvforsyningsvevnen vår, ved at kulturlandskap gror igjen. Vi må tilbake til å produsere mat på norske ressurser, altså gras og beiteressursene. Vi må fokusere på grasfor og i større grad spise kjøtt som er foret på gras og lokale ressurser. Dyr som er foret på gress gir et sunnere kjøtt med rett fettsyresammensetning, kontra dyr som er blitt gitt bare kraftfor. Virkemidler: Prisedskrivning på korn til kraftfôr reduseres og overføres til grovfôr og beitetilskudd. Innføre avgift/toll på soya og importerte råvarer. Prisen på norsk korn økes med 50 øre/kg.

Vedtak:

Landsmøtet sender forslaget over til styret for videre vurdering inn i arbeidet med jordbruksforhandlingene i 2020.

Vedtatt mot 1 stemme.

Forslag nr. 24 Fra Nedre Gauldal Bonde- og Småbrukarlag**Landbruk og klima**

Gjøre oss mindre avhengige av fossilt drivstoff. Mer energivennlige metoder for jordarbeiding søkes innført over tid. Engdyrking med lettere redskap og nyere teknologi for direktesåing vil fremme langvarig eng og oppbygging av humusinnhold i jorda. Ensidig åkerbruk tærer på humusinnhold og forårsaker erosjon. Bør være krav til vekstskifte slik at produksjonen blir mer bærekraftig og oppbyggende for jordsmonnet enn i dag. Krav til vekstskifteplan bør være like aktuelt som gjødselplan og innføres som en obligatorisk del.

Vedtak:

Landsmøtet aviser forslaget fra Nedre Gauldal BS

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 25 Fra Nedre Gauldal Bonde- og Småbrukarlag**Landbruk og plast.**

Det må fremmes tiltak som gjør det mer attraktivt med bruk av silo ift. rundballer. Tiltak: det søkes innført investeringsstilskudd tilsvarende 50% og 30% lån av total kostnadsramme ved bygging av siloanlegg. Parallelt økes avgift på engangsplast.

Vedtak:

Landsmøtet aviser enstemmig forslaget fra Gauldal Bonde- og Småbrukarlag.

Enstemmig vedtatt

Forslag nr. 26 Fra Nedre Gauldal Bonde- og Småbrukarlag**Økomelk**

Markedet etterspør mer økomelk, jfr. uttalelser fra Røros-meieriet. På sikt bør all melk bli produsert etter økologiske metoder. Ved utfasing av Jarlsbergproduksjon for eksport får vi ledig produksjonskapasitet. For å opprettholde kulturlandskap og produsentmiljø må flere bruk stimuleres til økomelkproduksjon. Det er dumt å ikke ta signalene fra Røros-meieriet alvorlig. Økomelkkvotene unntas fra forventet reduksjon i forholdstall/justering i grunnkvote.

Vedtak:

Landsmøtet sender forslaget over til styret for videre vurdering inn i arbeidet med jordbruksforhandlingene i 2020.

Vedtatt mot 8 stemmer.

Forslag nr. 27 Fra Nedre Gauldal Bonde- og Småbrukarlag**Forbud mot glyfosat og etablering av økologiske soner**

All jordbruksproduksjon må bli mer bærekraftig og ta hensyn til artsmangfoldet. Fokus må rettes mot tiltak i agronomien som er bærekraftig og forvaltning av økosystemene som bygger jorda, slik at en stimulerer jordlivet og insekter i kulturlandskapet. Verdens matproduksjon er avhengig av pollinerende insekter og dette er jordbrukets oppgave å ivareta. Tiltak: alle gårdsbruk bør ha en økologisk sone på

min 5-10 % av arealet der en kan slå seinere/sette igjen kantareal slik at pollinerende insekter sikres bedre overlevelsesmuligheter. Innføres som en del av A-K tilskuddet.

Vedtak:

Landsmøtet sender forslaget over til styret for videre vurdering inn i arbeidet med jordbruksforhandlingene i 2020.

Vedtatt mot 45 stemmer.

Forslag nr. 28 Fra Nedre Gauldal Bonde- og Småbrukarlag

Lokal foredling

Det stimuleres til mer lokal foredling av tradisjonelle landbruksvarer som kjøtt og ost. Viktig å opprettholde seter-tilskudd, samt øke tilskudd for etablering av frukt og grønnsakslager for lokal produksjon. Nye områder bør prioriteres da det er rom for økning i produksjon av frukt og grønt for det innenlandske marked.

Vedtak:

Landsmøtet sender forslaget over til styret for videre vurdering inn i arbeidet med jordbruksforhandlingene i 2020.

Enstemmig vedtatt.

B Forslag fra redaksjonskomiteen til landsmøtet

Redaksjonskomiteens behandling av forslag nr. 19 Fra Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag

Kvotetak og nedskalering av mjølkeproduksjon

Taket på kvoter for de ulike produksjoner må settes betydelig ned, og det må legges til rette for lønnsom drift også på små- og mellomstore gårdsbruk.

Samvirkeorganisasjonene må ta sin del av nedskjæringene og tapet ved den påståtte overproduksjonen. Omsetningsavgiften skal ikke økes ytterligere. Den må heller reduseres.

Det må settes fokus på, og arbeides for å redusere importen av melkeprodukter og kjøtt, når vi har kjøtt liggende på fryseler. I tillegg til at importen undergraver det norske landbruket, har importen betenkelige etiske sider når det gjelder dyrevelferd. Vi viser her til betydelig større medisinbruk enn vi har i norsk landbruk, samt til utfordringer med antibiotikaresistente bakterier. Det importeres også kjøtt fra land som håndterer dyrene på måter som har vært forbudt i Norge i lang tid. Det må legges til grunn at Norges import fra slike land, er med på å opprettholde de dårlige forholdene for dyra.

Vedtak:

Landsmøtet aviser uttalen. Overskriften samsvarer ikke med tekst og det er for mange momenter.

Vedtatt mot 1 stemme.

Forslag nr. 29 Uttale fra Audun Tvedten og internasjonalt utvalg

Peasants Rights

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, samlet 9-10.11.2019, oppfordrer Regjeringen til å sørge for at Norge slutter seg til FN's deklarasjon A/C.3/L.30: «United Nations Declaration on the Rights of Peasants and Other People Working in Rural Areas, UNDROP». Denne deklarasjonen blei vedtatt av FNs generalforsamling med overveldende flertall 18. desember 2018, men Norge avholdt seg fra å stemme. Dette må rettes opp ved at Norge nå slutter opp om deklarasjonen.

Begrunnelse:

Denne FN-deklarasjonen betyr spesielt mye for bønder og bygdefolk i fattige land. I solidaritet med dem bør Norge støtte denne deklarasjonen. Den understreker FN's menneskerettighetserklæring og utdyper denne på områder som er spesielt viktige for bønder og bygdefolk. Deklarasjonen har også stor betydning for oss i Norge. Verdens matforsyning er i stor grad avhengig av småbønder og bygdefolk. Å få matsuverenitet og stor grad av sjølforsyning er et viktig mål for alle land, også Norge. Negative virkninger av klimaendringene må motvirkes av bønder og bygdefolk både i fattige og rike land. FNs deklarasjon bidrar sterkt til å fremme disse viktige målsettingene.

Vedtak:

Landsmøtet godkjenner uttalelsen og sender den over til styret for videre behandling.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 30 Forslag til uttale om nødvergeretten fra Ståle Støen

Nødvergeretten er i praksis inndratt

LM i NBS vil be Stortinget rydde opp slik at politi og påtalemyndighet følger nødvergebestemmelsene i NML og at nødverge kan utøves uten å bli kriminalisert. Dersom det ikke skjer er LM i NBS bekymra for folks holdninger til store rovilt og til ordensmakta.

Rovdyrpolitikken staten gjennomfører medfører risiko for angrep og skader på husdyr. Nødvergeparagrafen i Naturmangfoldloven § 17 er skrevet spesielt for å dekke ulykkene som oppstår når rovilt angriper tamdyr som følge av politikken.

Straffeloven ble endret og det ble innførte samtidig med Elverumssaken en forsterking av straff for avlivning av fredet organisme. Etter dette har påtalemyndighetene valgt å prioritere etterforskning som om den som avliver og om denne er en del av et kriminelt nettverk. Når hypotesen ikke kan bevises og handlingen er lovlig etter Naturmangfoldloven, henlegges saken. Grunnen til henleggelsen er at de ikke kan bevise tilknytting til kriminelt nettverk, og derfor ikke finner noe å bygge tiltalen på. Saken henlegges derfor på bevisets stilling.

Henlagt på bevisets stilling betyr at saken er lagt bort, men når som helst kan tas fram for videre etterforskning. Dette kan få betydning for vandelsattest, visum o.l.

Påtalemyndigheten setter med praksisen Naturmangfoldloven §17 til side og nødvergeretten er i praksis inndratt for bjørn, ulv, jerv gaupe og kongeørn er inndratt.

Ved at sakene henlegges framfor å kunne oppnå frifinnelse i domstol, etableres en straffeording utenfor domstolene.

Beitebrukere som bor i områder med fredet rovilt, Trysil og Odal, har både i fjor og i år kommet i denne situasjonen. Handlingene de har utført er resultater av myndighetenes ønskede politikk og som har

utviklet seg til akutte ulykker. Beitebrukerne har fulgt nøyaktig Naturmangfoldlovens tekst, men har likevel straffelovens henleggelse hengene over seg de neste 25 år.

Befolkninga på bygdene opplever en «strafferettslig unntakstilstand» hvor ordinære demokratiske og rettssikkerhetsmessige rettigheter blir satt til side for å skremme innbyggerne i rovviltområder. Dette kan vi ikke finne oss i. Stortinget er neppe klar over at Naturmangfoldsloven nødverge er inndratt gjennom endringen av Straffeloven.

Vedtak:

Landsmøtet godkjenner uttalelsen og sender denne over til styret for videre behandling.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 31 Forslag fra Sandnes Bonde- og Småbrukarlag

Offentliggjøring av NBS sitt primærdokument

Det er behov for å synliggjøre alternativer til rådende utvikling i jordbrukspolitikken. Dagens praksis med hemmelighold rundt kravene i jordbruksforhandlingene, er forvirrende, unødvendig og ødeleggende for Norsk Bonde og Småbrukarlags muligheter for å sette dagsorden i jordbrukspolitikken. Vi må være åpne, offensive og sjølstendige. Da må vi også være synlige.

NBS utformer et eget kravdokument til de årlige jordbruksforhandlingene, men dette dokumentet offentliggjøres ikke før jordbruksforhandlingene er ferdigstilt. Dette kravet er rotfestet i vår politikk og i våre ideer om hvordan norsk jordbruk skal utvikles. Det er i dette kravdokumentet at vår jordbrukspolitikk konkretiseres. Dette kravdokumentet må derfor bli offentlig og tilgjengelig slik at det kan bli en synlig del av jordbruksdebatten. Særlig i den korte perioden jordbrukspolitikk er på agendaen under jordbruksforhandlingene.

Landsmøtet ønsker derfor at praksisen rundt hemmelighold av NBS sitt kravdokument i jordbruksforhandlingene endres. NBS sitt krav må offentliggjøres før forhandlingene om jordbrukets felleskrav begynner.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget om offentliggjøring av kravet før forhandlingene starter. Landsmøtet ber styret vurdere strategier for synliggjøring av lagets viktige standpunkter som vil komme opp i forhandlingene.

Uttalelsen må ses i sammenheng med lignende uttalelser i forbindelse med standpunkter i jordbruksforhandlingene.

Vedtatt avvist mot 36 stemmer.

Forslag nr. 32 Forslag fra Stjørdal og Meråker Bonde- og Småbrukarlag

Opprettelse av et kornutvalg

NBS skal opprette et kornutvalg for å styrke kornproduksjonen og gjennom det øke kvalitet og volum på norsk kraftforråvare.

Vedtak:

Landsmøtet vedtar forslaget og sender det videre til styret for videre behandling.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 33 Forslag fra utsendinger fra Oppland Bonde- og Småbrukarlag**Landsmøtet i NBS 2019 går imot nedleggelse av Nortura sitt slakterianlegg på Otta**

Landsmøte mener at strukturrasjonalisering og sentralisering ikke er svaret på de utfordringene som styret i Nortura har per dags dato.

Landsmøte og Norsk Bonde- og Småbrukarlag stiller seg undrende til at styret i Nortura planlegger å legge ned slakteriet på Otta som går med økonomisk overskudd. Landsmøte i NBS mener at nedleggelse av Nortura Otta vil føre til dramatisk svekkelse av distriktslandbruket i Gudbrandsdalen.

Nortura Otta som i dag har 80 viktige arbeidsplasser i et av landets mest konsentrerte husdyrområde bidrar til viktig rekruttering og sysselsetting i landbruket. Nedleggelse av en så stor arbeidsplass vil få store ringvirkninger for lokalsamfunnet samt dyrevelferden ved lengre transport.

Landsmøte og NBS mener at styret i Nortura må se på hva fremtidig nedleggelse av dagens slakterier vil medføre av negative konsekvenser i et bærekraftig perspektiv.

Hele lokalsamfunn står opp for anleggene sine, men matvarekjedene som skal selge maten vår - hva gjør de?

Storsamfunnet forventer at landbruket tar klima- og miljøhensynet på alvor! Utnyttelse av gras- og beiteressursene, korte transportavstander og god dyrevelferd er de viktigste argumentene mot nedleggelse av slakterier!

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalelsen fra Oppland BS. Forslaget sendes ut til ulike medier.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 34 Uttale fra Voss Bonde- og Småbrukarlag**Uttale frå Voss Bonde og Småbrukarlag om auka kraftfôrpris samordnet med uttalelse frå Jarle Martin Håland om sterkere kraftfôrisøkning enn den generelle pristigningen**

"Landsmøte i NBS vedtar at det er eit tydeleg mål å auke kraftforprisen. Auke i kraftforpris kan ikkje gjennomførast som eit enkelttiltak åleine. Det må samstundes gjerast kompensierende tiltak." der det er naudsynt.

Kraftforprisen må stige meir enn den generelle prisstigninga. Den relativt låge kraftforprisen er ei av fleire viktige årsaker til overproduksjonane i norsk husdyrbruk. I enkelte tilfelle er kraftforprisen lågere pr foreining enn det produserte graset på bruket. Ein auke av kraftforprisen vil stimulere til betre agronomi på det enkelte bruk. Grøfting og kalking vil verte meir lønnsomt. Det vil og verte enklare å settje opp kornprisen slik at totalproduksjonen på norske ressursar går opp. Dert vil vere i tråd med Stortinget sine mål for jordbrukspolitikken.

Vedtak:

Landsmøtet vedtar uttalen og sender den til styret for vidare behandling.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 35 Uttale fra Jarle Martin Håland, Høyanger Bonde- og Småbrukarlag**Overmoden tilskotsreform**

Det er eller kjem til å verte overproduksjon i dei fleste norske husdyrproduksjonane. Samtidig er det grunntilskot- og distriktstilskot for kumjøl, geitemjøl, storfekjø, sauekjø og eple m.fl. Enkel marknadsøkonomi tilseier at overproduksjon skuldast for høg pris. Det er difor ei overmoden tilskotsreform og flytte alle grunn- og distriktstilskot over på areal- og driftstilskot i dei respektive sonene for distriktstilskot. Dette vil dempe overproduksjonspresset litt. Det vil betre økonomien til småbrukarar og bønder og måloppnåinga i landbrukspolitikken vil verte betre enn i dag. Omleggjinga bør gjerast gradvis over fire årsluk at den enkelte brukar får tid til å tilpasse seg. Eg håper at forhandlingsutvalet tek omsyn til dette innspelet.

Vedtak:

Landsmøtet ser på dette som et viktig innspill til framtidige jordbruksforhandlinger og støtter innspillet frå Høyanger BS og sender det til styret for vidare behandling.

Vedtatt mot 1 stemme.

Forslag nr. 36 Forslag fra Buskerud Bonde- og Småbrukarlag**Utvidet båndtvang i beiteområder**

Løse hunder er et stadig økende problem for beitenæringa også i vår del av landet. Der dyra ikkje blir bitt i hel jages de på vann, i trafikk eller over fjell-stup. Men det er ikkje bare løse hunder som utfordrer beitenæringa.

I vår del av Norge har hundekjøring med svære hundespenn eksplodert. Denne disiplinen er tatt i bruk både som hobby og som næring, i form av turistkjøring. Hundrevis av hunder er etablert i Reisa-dalen i Troms, av folk med mye fritid og mye penger.

Dette er blitt et stort problem for beitenæringa, spesielt rammes sau- og reieneiere. Dyra skremmes ut av stedege områder og opp i ulendt terreng. Sauesankinga blir vanskeliggjort av mye hundetrafikk innbefattet mye hundeglam. Beiteretten som bøndene har hatt i flere generasjoner er det verken hundekjørere eller lokalpolitikere som bryr seg om.

Hundekjørerne påberoper seg Allemannsretten og kjører ofte med vogn og ATV etter hundene på barmark der de først har hugget ulovlige traseer. Naturen ødelegges av djupe spor etter ATV-kjøringa, altså miljøkriminalitet.

NBS må arbeide for at Allemannsretten opprettholdes med minst mulig fotavtrykk, slik det har vært uttrykt tidligere. Hundekjøring med spenn må reguleres til en måte der beitenæringa ikke forstyrres.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget og oversender det til styret for vidare behandling.

Vedtatt mot 1 stemme.

Forslag nr. 37 Forslag fra Sandnes Bonde- og Småbrukarlag**Tetting av inntektsgap**

Vi må vedta eit inntektsmål i politisk plattform. Vi foreslår at vi vedtar eit mål om at vi skal ha same inntekt pr årsverk som snittlønn i sammenliknbare grupper innan 5 år. Dette er eit sterkt signal for veggen vidare.

Vedtak:

Landsmøtet støtter uttalelsen og oversender den til styret for vidare behandling.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 38 Forslag fra Dag Fossen**Utkjøp av mjølkekvoter**

I forbindelse med utkjøp av melkekvote bes selgere av kvote som er utleid, i sin innmelding for salg, og opplyse om hvilken prosent den utleide kvote som ønskes solgt, utgjør av leietagers totale produksjonskvote. Dette slik at Landbruksdirektoratet raskt (tidlig i april) kan gi avtalepartene en oversikt over hvordan utkjøp av leiekvoter rammer enkeltprodusenter. Dette tas opp i kvotedrøftingene des. 2019, slik at avtalepartene får et grunnlag for å bedømme behovet for avdempende tiltak i forbindelse med JF 2020.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslaget og sender det til styret for vidare oppfølging.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 39 Forslag fra Regina Brajkovic**Gentesting av ulv**

Ansaret for den genetiske testingen av rovvilt i regi av NBS legges til rovviltutvalget. Rovviltutvalget får en egen konto og en selvstendig økonomisk ansvarlig for testing og belaster ikke organisasjonen økonomisk med dette.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget.

Forslaget ble avvist mot 36 stemmer.

Forslag nr. 40 Forslag fra Are Garmo, Vågå Bonde- og Småbrukarlag**Maksimalt innhold av kraftfôr i fôrrasjonen**

Småbrukarlaget går inn for å innføre en maksgrænse på ca. 40% kraftfôr av total fôrrasjon på melkeku. Dette vil føre til bedre dyrehelse og en reduksjon i avdrått, og dermed bidra til mindre overproduksjon.

Vedtak:

Landsmøtet avviser forslaget. Debatten rundt kraftfôrbruk og grovfôr blir til stadighet diskutert i NBS sitt styre, og i sammenheng med jordbruksforhandlingene.

Forslaget ble avvist mot 1 stemme.

Forslag nr. 41 Uttale fra Oppland BS, Ringebu, Sør-Fron, Nord-Fron og Gausdal BS**Saueholdet har vært nedprioritert de siste jordbruksforhandlingene**

Det er lenge siden sauenæringa har vært prioritert av andre enn for de største bruka. Det er dette som er i ferd med å ødelegge en hel mat-kultur. Et kvalitets-sikkert husdyrhold med mindre enheter er stadig under utvikling. Det er staten og Bondelaget som styrer oss dit under JF, og Nortura premierer de som leverer mest med bedre pris, gjennom kvantumstillegga.

Dessverre for oss som er glade i denne næringa og som tydeligvis ser at samfunnet taper på dette i mange ledd. Der barn og ungdom tidligere vaks opp med husdyr og ansvar for disse, mangler noe å sette inn. Livskvaliteten mangler der sauebruka forsvinner!

I Troms fylke har vi tapt 37 bruk på 2 år, iflg. årsmeldinga til Nortura. Bare det siste året forsvant 20 sauebruk fra utmarks-fylket Troms!

Denne organisasjonen må reise seg av all kraft og motarbeide denne avviklingen som ingen er tjent med. NBS skal være ambassadør for yrkeskombinasjoner. Veien til det gode liv skapes der småfe-hold kombineres med andre yrker. Energi og livskvalitet transporteres fra husdyr i fjøs til pensjonsbringende arbeid sammen med andre og tilbake igjen. Dette er en del av det grønne skifte, det må vi tro på og bygge status rundt!! NBS må slåss for de små og mellomstore sauebruka nå! Det gagnar hele nasjonen, ikke bare bønder.

Ensidig drift med hundrevis av vf. sau er det få som har lyktes med. Flere unge familier har havnet i tragedier sånn.

Nå trenger vi flere bønder, ikke bare noen få, svære bruk.

Vedtak:

Landsmøtet vedtar denne uttalen som et tillegg til uttale nr. 20 og sender den til styret for videre behandling.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 42 Forslag fra redaksjonskomiteen**Rettvis erstatning for pelsdyrnæringa!**

Landsmøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag krev rettvis erstatning basert på ordentlege gardstakstar.

Grunnleggjande verdier som eigedomsvernet, europeisk menneskerettskonvensjon og norsk Grunnlov vert brotne slik kompensasjonsordninga for forbodet mot pelsdyrhald vert handsama frå regjeringa Solberg. Forskriftutkastet frå regjeringa er frå lovkyndige personar sagt å vera mangelfull og lovstridig med omsyn til saklege kriterium, til regelutforming, til likehandsaming og til vilkårleg handsaming av personar med ellers nokså like situasjonar på pelsdyrbruket sitt.

Dei økonomiske tapa for pelsdyrbønder kan bli svært høge dersom bokført verdi vert lagt til grunn ved utmålinga av erstatning. Folk som har investert mykje, og arbeidd hardt for ein akseptabel leveveg kan risikera å bli gjeldsslavar for resten av livet fordi Stortinget vedtok avvikling av pelsdyrnæringa.

Dette kan umogeleg ha vore Stortinget sin intensjon ved avviklingsvedtaket.

Regjeringa Solberg, ved landbruks- og matminister Bollestad sitt forskriftutkast om kompensasjonsordninga opnar opp for vilkårleg handsaming, og Stortinget risikerer å bli medansvarlege i eit katastrofalt resultat for mange innan pelsdyrnæringa.

Personar med lang røynsle frå advokatpraksis og som dommar i rettsvesenet seier regjeringa og Stortinget ikkje har anna val enn å snu i synet på at bokført verdi skal liggja til grunn i kompensasjonsordninga.

Vedtak:

Landsmøtet vedtar uttalelsen og ber styret og sekretariatet spre uttalelsen til media.

Enstemmig vedtatt.

Forslag nr. 43 Forslag fra Hol Bonde- og Småbrukarlag

Diverse forslag

- NBS skal legge vekt på å beholde tilskudd til veterinærtjenester. Dersom dette tilskuddet blir borte eller redusert, vil det gå utover dyrevelferden. Det vil også bli vanskelig å opprettholde veterinærtjenestene i distriktene. Det kan også føre til at enkelte bønder velger å slutte med dyrehold.
- Landbruksvikar/avløsertilskudd
Det er viktig å ha en beredskap ved sykdom og at kommunene har landbruksvikarer. Tilskudd til ferie og fritid (avløsertilskudd) må dermed økes. Stabil økonomi vil bidra til rekruttering av landbruksvikarer. Dette vil være viktig for dyrevelferd, for å unngå krisesituasjoner samt å opprettholde landbruket i distriktene.
- NBS sitt forhold til Mattilsynet NBS skal være mer aktiv i medlemmers møte med Mattilsynets behandling av deres saker. Det skal på NBS' hjemmeside være et tema som beskriver hvordan man skal gå fram og hvem man kan kontakte.

Vedtak:

Landsmøtet støtter forslagene og sender disse videre til styret for videre behandling.

Enstemmig vedtatt.

4.1.4 Resultat av valgene

Etter valgene fikk styret, ordførerskapet, kvinneutvalget og valgnemnd følgende sammensetning:

Styret:

Leder:	Kjersti Hoff, Hedmark	Gjenvalg - for ett år
Styremedlemmer:	Eli Berge Ness, Sogn og Fjordane Kjell Erik Brandstadmoen, Oppland Kathrine Kinn, Telemark Olav Endre Liseter, Nord-Trøndelag Marielle Vink de Roos, Nordland Randi Karlstrøm, Finnmark	Ny - for to år Gjenvalg - for to år Gjenvalg - for to år Ny - for ett år Ikke på valg Ikke på valg
Politisk nestleder:	Eli Berge Ness, Sogn og Fjordane	Ny - for ett år
Organisatorisk nestleder:	Kathrine Kinn, Telemark	Gjenvalg - for ett år
Varamedlemmer:	1. Ståle Støen, Hedmark 2. Nils Melbøe, Rogaland 3. Sander Solheim, Sogn og Fjordane 4. Irene Dalland, Hordaland 5. Steinar Vatne, Sør-Trøndelag	Gjenvalg Ny - for ett år Ny - for ett år Ny - for ett år Ny - for ett år

Ordførerskapet:

Ordfører	Ole Tvette Muriteigen, Oppland	Ny - for ett år
Varaordfører	Bergljot Styrvold, Vestfold	Ny - for ett år

Kvinneutvalget:

Leder:	Romy Carine Rohman, Østfold	Gjenvalg - for ett år
Øvrige medlemmer:	Yvonne Tonnaer Christensen, Oppland Britt Martinussen, Troms	Gjenvalg - for to år Ikke på valg
Varamedlemmer:	Marte Olsen, Oppland Helle Qvale Ringereide, Vest-Agder	Ny - for ett år Ny - for ett år

Ungdomsutvalget:

Leder:	Åshild Charlotte Monsø, Trøndelag	Gjenvalg - for ett år
Øvrige medlemmer	Jon Ivar Tofte, Oppland Gerbrand Vink, Nordland Linn Beathe Esborg, Telemark Øystein Elgevasslien, Hedmark	Gjenvalg - for to år Ikke på valg Ny - for to år Ikke på valg

Valgmemnd:

Leder:	Modulf Aukan, Møre og Romsdal	Ny – for ett år
Nestleder	Arne Lofthus, Hordaland	Gjenvalg – for ett år

Region	Medlemmer	Varamedlemmer:	
Region Oslofjorden/Østlandet Østfold, Vestfold, Akershus, Hedmark	Hilde Mellum	Per Lindholt	Valgt for 2 år
Region Indre Østland - Oppland	Kristian Ekre	Katharina Sparstad	Valgt for 2 år
Region Sør-Norge Buskerud, Telemark, Aust-Agder, Vest-Agder	Torgny Moen	Helge Fossen	Ikke på valg
Region Vestlandet Rogaland, Hordaland, Sogn og Fjordane	Arne Lofthus	Ingvild Sønstabø	Ikke på valg
Region Midt-Norge Møre og Romsdal, Sør-Trøndelag, Nord-Trøndelag	Ola Krokann	Eva Kristin Kaldahl	Valgt for 1 år
Region Nord-Norge Nordland, Troms, Finnmark	Brynjar Dalen	Ola Johansen	Valgt for 2 år

4.2 Møter i representantskapet

Representantskapet har vært samlet til 2 møter i årsmeldingsperioden samt to fylkesledermøter.

4.2.1 Representantskapsmøte 2/2019

Gardermoen 8. november 2019

De viktigste sakene på møtet var:

Budsjett for 2020, årsmelding 2018 – 2019, samt øvrige forberedelser til landsmøtet.

4.2.2 Representantskapsmøte 1/2020

Nettmøte 18. mars 2020

De viktigste sakene på møtet var:

Regnskap for 2019, samvirkeorganisasjonenes prioriteringer i jordbruksforhandlingene 2020, sentrale utviklingstrekk i norsk jordbruk

4.3 Fylkesledermøter**4.3.1 Fylkesledermøte 1/2020**

Nettmøte 19. mars 2020

De viktigste sakene på møtet var:

Presentasjon av organisasjonens prioriteringer i årets jordbruksforhandlinger med utgangspunkt i lokallagenes studievirksomhet, strategi for gjennomføring av jordbruksforhandlingene, kommunikasjonsarbeid i forbindelse med jordbruksforhandlingene samt diverse organisasjonssaker

Uttalelser fra fylkesledermøtet

Stortingsflertallets bestandsmål for ulv må respekteres!

Fylkesledermøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag, NBS, mener det er en uholdbar situasjon at Klima- og miljødepartementet, KLD, ikke respekterer Stortingets bestandsmål for ulv. Det må ikke skapes tvil i befolkninga om at Stortingets vilje og vedtak skal følges.

NBS forventer at Stortinget under behandlingen av Dokument 8:67 L (2019 – 2020) og Dokument 8:77 S (2019 – 2020) klargjør tydelig hvordan KLD skal utøve ulveforvaltninga, og ikke overlater den til jurister i rettsapparatet.

Videre må Stortinget nå bruke anledningen til å legge krystallklare føringer for KLD sin klagebehandling slik at kvote for lisensfelling, fellingsområde og andre rammer er klart minst en måned før lisensfelling starter.

Jordbruket i krevende tider!

Norge og resten av verden er inne i en krisetid. Koronapandemien vil prege verden i lang tid, også etter at sykdomsutbruddet har gått over.

Fylkesledermøtet i Norsk Bonde og Småbrukarlag støtter solidarisk opp om tiltakene som er satt i verk for å begrense og bekjempe sykdommen.

Vi har forståelse for at det kan være vanskelig å gjennomføre ordinære jordbruksforhandlinger i denne ekstraordinære situasjonen.

Fylkesledermøtet ønsker trygghet for produksjon og forsyning av norskprodusert mat, det vil derfor være behov for risikodempende tiltak i den situasjon vi er i nå. Vi mener at det må være stor aktpågivenhet for situasjoner og utfordringer som kan oppstå i årets vekstsesong, og at det vises vilje til å finne løsninger på utfordringer som kommer. Vi har ikke en matprodusent å miste!

Det er likevel viktig å presisere at matproduksjonen i landet vårt nå bærer preg av mange år med for trange rammevilkår. Tallmaterialet viser at norske bønder har en årsverksinntekt som er under halvparten av gjennomsnittet i samfunnet. Politikken har ført til at næringen sliter med overproduksjon i flere viktige produksjoner, svak rekruttering og en kraftig reduksjon i kornproduksjonen.

Samtidig står næringa foran store utfordringer og investeringer knytta til klimakrise og ombyggingskrav i forbindelse med endra krav til driftsbygninger. Norsk Bonde og Småbrukarlag oppfordrer til at det blir satt i gang et arbeid for å komme frem til en forpliktende plan for å løfte inntektene i landbruket opp på gjennomsnittsnivå innen fem år.

Klima- og sjølbergingspakke

Fylkesledermøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag foreslår en klima- og sjølbergingspakke som skal brukes for at næringa skal være i stand til å øke sjølbergingsgraden i landet vårt og å bidra til reduserte klimagassutslipp.

Norsk landbruk, basert på norske ressurser, er ikke et klimaproblem. Men kan, med riktig politikk, være en stor del av løsningen!

Vi må i fellesskap arbeide for en ny jordbrukspolitikk som sikrer den norske befolkninga trygg og sikker matforsyning, bidrar til økt sjølforsyning og gir norske bønder lønns- og arbeidsvilkår på linje med andre grupper. Samtidig skal vi bidra til å fylle FAOs målsetting om at alle land har et ansvar for å produsere nok basismatvarer til egen befolkning, basert på lokale, fornybare ressurser.

Viktige moment for å nå disse målene er:

- Gjeninnføre «tak» og en tydeligere «struktur» på tilskott i enkeltproduksjoner.
- Innføre tak på totalutbetaling til enkeltbrukere.
- Prioritere kornproduksjon gjennom økte priser, særlig med fokus på produksjon av matkorn.
- Omregningsfaktoren for gjødsla beite økes til 0,8, stimulere til økt utnytting av utmarksareal.
- Gjennomføre kanaliseringspolitikken med fokus på å beholde fruktbar jord både i gras- og kornområda.
- Øke fokus på produksjonsmåte fremfor volum.
- Målsetting om 100% norsk fôr til norske husdyr.

Våre krav og forslag er basert på et ønske om å gjøre landbruket i stand til å fylle de viktige samfunnsoppdrag som allerede er definert av Stortinget.

I dag trenger Norge landbrukssamvirket mer enn noen gang

Fylkesledermøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag ser det som nødvendig å styrke samvirkeorganisasjonene for å ha selvforsyning med landbruksprodukter i Norge. Skal vi produsere mat til egen befolkning må hele landet tas i bruk. En svekkelse av TINEs, Norturas og Felleskjøpets rolle som markedsregulator vil gjøre det vanskelig for landbruket i distrikta å klare seg. Landbrukssamvirket har i dag mottaksplikt og sikrer på den måten avsetning for produkter fra den enkelte bonde, uavhengig av hvor i landet. Bønder får stabile og forutsigbare rammevilkår. Mottaksplikta er bondens sikkerhetsnett. Dobbelt mottaksplikt for Nortura vil redusere risiko hos andre kjøttforedlingsbedrifter, som ikke har det samme samfunnsansvaret, på bekostning av økt risiko for bonden. Dobbelt mottaksplikt må ikke bli en ordning som bonden skal finansiere.

Tilsvarende må prisutjevningsordningen (PU-ordningen) innen meierisektoren endres. PU-ordningen må fortsatt sikre lik råvarepris til bonden uavhengig av hva melken brukes til og hvor gården ligger. Ordningene i prisutjevningsordningen som gjelder konkurransefremmende tiltak innen meierisektoren (tilskudd til private meierier) må i stedet brukes til å øke melkeprisen til bonden. Da kan vi unngå å øke prisen på melkeprodukter til forbrukeren.

Lange avstander medfører ekstra kostnader. Markedsregulering og samvirkeorganisering fører til at bønder får en garantert pris for varene de leverer, uavhengig av størrelsen og avstand til slakterier og meierier. Norsk matsikkerhet treng landbrukssamvirket, mer enn noensinne. I en situasjon med en pandemi må vi sikre oss at befolkningen har nok mat. Norske bønder er klare til å bidra med dugnad. Landbrukssamvirket med sitt samfunnsansvar er en del av samme dugnaden.

4.3.2 Fylkesledermøte 2/2020

Nettmøte 12. juni 2020

De viktigste sakene var:

Gjennomgang og evaluering av jordbruksforhandlingene 2020 og organisasjonsdag.

Uttaler fra fylkesledermøtet

Fylkeslederne i Norsk Bonde- og Småbrukarlag krever opptrappingsplan for landbruket!

Fylkeslederne i Norsk Bonde- og Småbrukarlag ber styret om å legge frem en opptrappingsplan med tiltak som i løpet av 5 år fører til økonomisk likestilling med andre grupper, og hvor man gjennom kursendringen synliggjør årviss økt selvforsyning basert på nasjonale innsatsfaktorer. Utkast legges fram på Landsmøte 2020.

Fylkesledermøtet tar til orientering at årets jordbruksforhandlinger, på grunn av situasjonen rundt Covid-19-pandemien, omfattet et begrenset antall temaer og at det ikke ble innført nye ordninger. Fylkesledermøtet mener at denne situasjonen har synliggjort globale og nasjonale utfordringer for matsikkerhet og beredskap, og forventer at dette må legges føringer for kommende jordbruksforhandlinger.

Bondens inntekt er nå tilbake på 2015-nivå. Årets grunnlagsmateriale viser at vederlag til arbeid og egenkapital for et årsverk i jordbruket var 353 000 kroner i 2019. Samtidig var gjennomsnittlig lønnsinntekt i Norge 575 000 kroner. Dette innebærer en inntektsforskjell på 220 000 kroner. I tillegg er det store forskjeller innad i næringa og mellom produksjoner. Stortinget har et vedtatt mål om å redusere inntektsgapet mellom jordbruket og andre grupper i samfunnet. Fylkesledermøtet krever at dette blir hovedsak i neste forhandlinger.

Mindre kornareal i hele landet og mindre dyrket grasareal i Nord-Norge og Vestlandet beskriver en utvikling som er motsatt av den et samlet storting har vedtatt. Kanaliseringspolitikken må styrkes gjennom tiltak som gjør at det i størst mulig grad produseres korn på arealer egnet for dette over hele landet, og at den grovfôrbaserte husdyrproduksjonen lokaliseres i områdene med gras- og beitearealer. Med bruk av ny teknologi kan en styrket arbeidsdelingen sikre en høyest mulig samlet produksjon basert på de norske arealene. Det må utredes overgang fra 8 arealtilskuddssoner til tilskuddsordning beregnet på teignivå ut fra jordsmonn, klimasoner, teigstørrelse og driftsvansker mm.

Klimaendringer og sosial uro utfordrer den globale matsikkerheten. Norges 3% matjord er spredt over hele landet. For å oppnå økt selvforsyning av landbruksbaserte varer og styrket beredskap må matjorda dyrkes der den ligger. Utviklingen i næringen viser at strukturtiltak er nødvendige for å opprettholde matproduksjon over hele landet. Økning av målprisen for frukt, korn og grønt er en begynnelse, men skal vi stoppe nedleggelse av gårdsbruk i distriktene, med særlige utfordringer i Nord-Norge og på Vestlandet, må det raske og sterke tiltak til. Fylkesledermøtet krever endring av strukturgrepene fra jordbruksavtalen 2014. Endringer må gjøres på en måte som sikrer forutsigbarheten for de som har investert i tillit til disse rammevilkårene, og som bidrar til omstilling til bruk av lokale ressurser.

Den nedadgående inntektsutviklinga i landbruket betyr at næringa har dårlig lønnsevne. Det er vanskelig å finne lønn til ansatte når man ikke har inntekt selv. Jordbruket er sårbart når det gjelder tilgang på arbeidskraft, spesielt innenfor frukt- og grøntsektoren. Fylkesledermøtet inviterer alle samarbeidsparter til å komme med tiltak som bidrar til rekruttering for å sikre realkunnskap om jordbruk og dyrehold. Dersom beredskapen og tryggheten for mat skal være reell, må matproduksjonen også kunne utføres av folk som bor her i landet, og til akseptable lønns- og arbeidsvilkår.

Fylkesledermøtet vurderer etablering av skolehager, andelslandbruk og parsellhager som viktige tiltak for å løfte den nasjonale kunnskapen om trygg matproduksjon og beredskap.

Snittalderen på norske bønder er høy. Inntektsnivået i næringa er hovedgrunnen til at mange unge ikke tør satse på landbruket som yrke. Fylkesledermøtet vil også understreke behovet for at velferdsordninger knyttet til sykefravær ved egen eller barns sykdom, svangerskap og ferie/ fritid utvides slik at unge familier kan likestilles med andre yrkesgrupper.

Fylkesledermøtet ønsker å gjennomføre den nødvendige snuoperasjon gjennom en «Opptappingsplan for landbruket». Planen skal lede til matberedskap og selvforsyning over hele landet, gjennomføre landbrukets klimamål og styrke matproduksjon på norske ressurser. Jordbruksavtalen 2020 sitt punkt 11 skal: «vurdere forbedring av virkemidlene med sikte på økt norsk fôrproduksjon og produksjonsmåter som baserer seg på norske ressurser, beiting og utmark.» Fylkesledermøtet krever at dette er første steg mot inntektsutjevning, vederlag for arbeidsinnsats og matsuverenitet for det norske folk.

Krever økt satsing på små- og mellomstore melkebruk

Dagens situasjon med behov for mer mjølk viser hvor sårbar melkeproduksjonen blir med stadig færre kyr og færre melkebruk. Med flere bruk og større antall kyr spredt rundt i landet ville det vært flere dyr å øke produksjonen på. Fylkesledermøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag oppfordrer sterkt en videreføring og forbedring av investeringsmidler for å komme raskt i gang med å bygge om båsfjøs til lausdriftsfjøs spesielt for små og mellomstore melkebruk under 30 årskyr. I dag er 60% av fjøsene våre båsfjøs. Fornying og investering må være lønnsomt også uten å øke produksjonen. Det må legges vekt på norske ressurser, økt beitebruk og til ressursgrunnlaget på gården. Det må også satses på tiltak som gir bedre agronomi på egne arealer. Økte grøftetilskudd i de områdene av landet med mye og økende nedbør, vil være et beredskapstiltak for å opprettholde matproduksjonen, bedre jordhelse og dermed bidra til karbonbinding i tråd med klimaavtalen for landbruket.

Norsk Bonde og Småbrukarlag brøyt forhandlingene om oppkjøp av mjølkekvoter. Det ble en oppkjøpsordning hvor staten og Bondelaget ble enige. Fylkesledermøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag fortviler over den raske endringen vi har hatt i mjølkeproduksjon og at diskusjonen rundt «kvotebørsen» stadig blir skjøvet framover. Denne saken er overmoden, NBS har tidligere sagt og mener fortsatt at kvotebørsen må avvikles. Vi har ikke et melkebruk å miste!

4.4 Møter i styret

Styret har hatt 4 fysiske styremøter og 14 styremøter via Teams i løpet av meldingsåret.

Les kap. 1 Rapport fra Styret for mer informasjon

5 Politiske arbeidsområder

5.1 Jordbruksforhandlingene

5.1.1 Innledning

Totalkalkyleberegninger fra Budsjettnemnda for jordbruket ble i april publisert for årene til og med 2019, men uten budsjett for 2020. Årsaken var den uvanlig store usikkerheten korona-pandemien ga. Tallene viste en forventet reduksjon på 23.500 kr pr. årsverk fra 2018 til 2019. Dette som følge av tørkesommeren 2018.

Dette var bakteppet for de forenklete jordbruksforhandlingene som jordbruket ved Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Staten ble enige om å innlede.

Budsjettnemndas beregninger gjelder for totaljordbruket. Disse beregningene skjuler at det er store interne inntektsforskjeller i jordbruket mellom produksjoner, distrikter og driftsomfang. Det gjennomsnittlige inntektsnivået i jordbruket som framkommer med dette materialet ligger imidlertid langt under gjennomsnittlig lønnsnivå i samfunnet.

5.1.2 Hva forhandler vi om

Jordbruket har forhandlingsrett med Staten gjennom Hovedavtalen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag må fremme et felles krav til staten om budsjettstøtte, priser på produserte varer og fordelingen av disse samt eventuelle andre krav, - bare da er jordbruket regnet som forhandlingsdyktige. Til vanlig forhandles det om følgende parametre markert med understrekning nedenfor. Ved de forenklete jordbruksforhandlinger i 2020 ble noen parametre og forhold i liten grad berørt eller ikke berørt i det hele tatt.

Varig ramme

Den varige rammen uttrykker hvor mye mer eller mindre penger som skal fordeles i jordbruket på varig basis. Rammen er summen av endringer i målpriser, endring i budsjettstøtte og varige endringer i andre elementer fra året før.

Budsjettstøtte

Budsjettstøtte er et samlebegrep på alle ulike typer tilskudd og støtteformer som blir finansiert over jordbruksavtalen i statsbudsjettet. Dette kan være mengdeavhengige støtteformer som blir utbetalt pr. kg eller liter produsert mengde, mengdeuavhengige støtteformer knyttet til areal eller husdyr eller støtte til velferdsordninger, investeringsvirkemidler, forskning, utviklingstiltak osv.

Målpriser

Målpriser er de priser en forventer å kunne ta ut i et marked i balanse. Målprisene gjelder på engrosnivå og er ikke de priser som produsentene mottar for sine produkter.

Ikke varige midler

I tillegg til den varige rammen, kan oppgjøret også inneholde engangsutbetalinger. Dette er som regel penger "til gode" fra avtalen året før, og som ikke ble brukt opp fordi strukturendringene i jordbruket og arealnedgangen ble sterkere enn forutsatt. Andre typer engangsutbetalinger kan være investeringsmidler som blir bevilget i spesielle år for å motvirke økonomiske nedgangstider, for eksempel investeringsmidlene i 2009 og midler til styrking av LUF-fondet i 2012.

Andre elementer

Det har ved noen jordbruksoppgjør blitt tatt inn andre elementer i forhandlingene på linje med budsjetttramme og produktpriser. Dette kan være forhold som spesielle skatteordninger for jordbruket,

avgiftsreduksjoner på driftsmidler, endringer i tollvernet osv. Slike forhold er strengt tatt ikke forhandlingstema i jordbruksforhandlingene og må håndteres særskilt av Stortinget i forbindelse med den ordinære budsjettbehandlingen.

5.1.3 Jordbruksforhandlingene 2020 – forenklede forhandlinger

Konkret om årets avtale

Jordbruksavtalen 2020 ble inngått etter forenklede forhandlinger som følge av koronapandemien og omfatter:

- Endringer i målpriser fra 1. juli 2020,
- Omdisponering innenfor gjeldende bevilgning for 2020,
- Bevilgningsøkning for 2021 og enkelte andre bestemmelser.

På grunn av den ekstraordinære situasjonen gjennomførte partene en forenklet prosess, uten framlegging av krav og tilbud og en bred gjennomgang av avtalen, som er det normale. Det ble lagt vekt på å bringe inn få tema og benytte eksisterende ordninger til å endre tilskuddssatser.

Den 12. mars avlyste Statistisk sentralbyrå sin planlagte publisering av konjunkturtendensene, som blant annet omfatter anslag for prisvekst, lønn, renter og valuta, og som Budsjettnemnda for jordbruket benytter i arbeidet med grunnlagsmaterialet til forhandlingene.

Den 19. mars gikk partene i fellesskap ut og sa at det ikke kunne gjennomføres tradisjonelle forhandlinger på noe tidspunkt i 2020. Den 17. april avga Budsjettnemnda for jordbruket et begrenset grunnlagsmateriale, uten prognoser for inntekter og kostnader i 2020, og uten referansebruksberegninger.

I møte den 26. april ble partene enige om å starte forenklede forhandlinger om en jordbruksavtale for 2020–2021. Hensikten med forenklede forhandlinger skulle være å bidra til mest mulig forutsigbarhet for næringen og mest mulig stabilitet i matforsyningene i en krisetid. Eventuelle endringer i målpris måtte gjøres på våren for å kunne være virksomme fra 1. juli. Det gjelder særlig for planteprodukter.

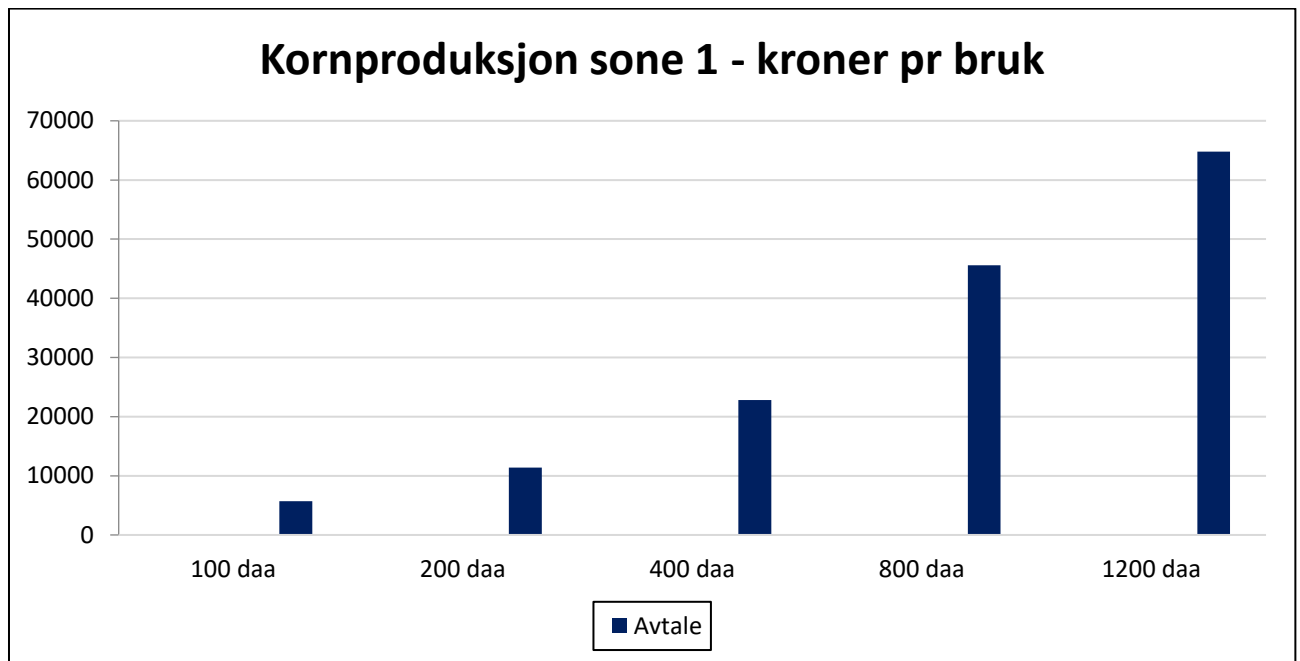
Den 30. april inngikk partene jordbruksavtale for 2020–2021, etter forenklede forhandlinger. Av hensyn til smittesituasjonen ble forhandlingsmøtene gjennomført som en blanding av fysiske møter/nettmøter/telefonmøter på et utvidet lederplan, dvs. leder og generalsekretær i begge faglagene samt statens forhandlingsleder med to rådgivere. Den spesielle situasjonen som møtene ble gjennomført under, påvirket også møtene og ga dem et mer lukket preg enn normalt. Etter at forhandlingene var ferdig, ble det gjennomført Teamsmøter der samtlige fylkes- og lokallag hadde muligheten til å delta. Det var noe varierende deltakelse, men møtene ga viktig og oppklarende informasjon til dem som valgte å delta.

Utslagene for korn, sau/lam og melkeproduksjonen er gjengitt her i fortsettelsen.

Etter de forenklede jordbruksforhandlinger i juni avga Budsjettnemnda for jordbruket tall for normalisert regnskap som viser reduksjon i vederlag til arbeid og egenkapital per årsverk med 6 prosent fra 2018 til 2019, mens det budsjetteres med en økning på om lag 16 ½ prosent fra 2019 til 2020. Budsjettert inntektsvekst i 2020 skyldes både økning i produksjon, bedre markedsbalanse, stor reduksjon i kostnader til diesel, strøm og renter og økt inntektsverdi av jordbruksfradraget som i 2019 ble utvidet med virkning fra og med inntektsåret 2020.

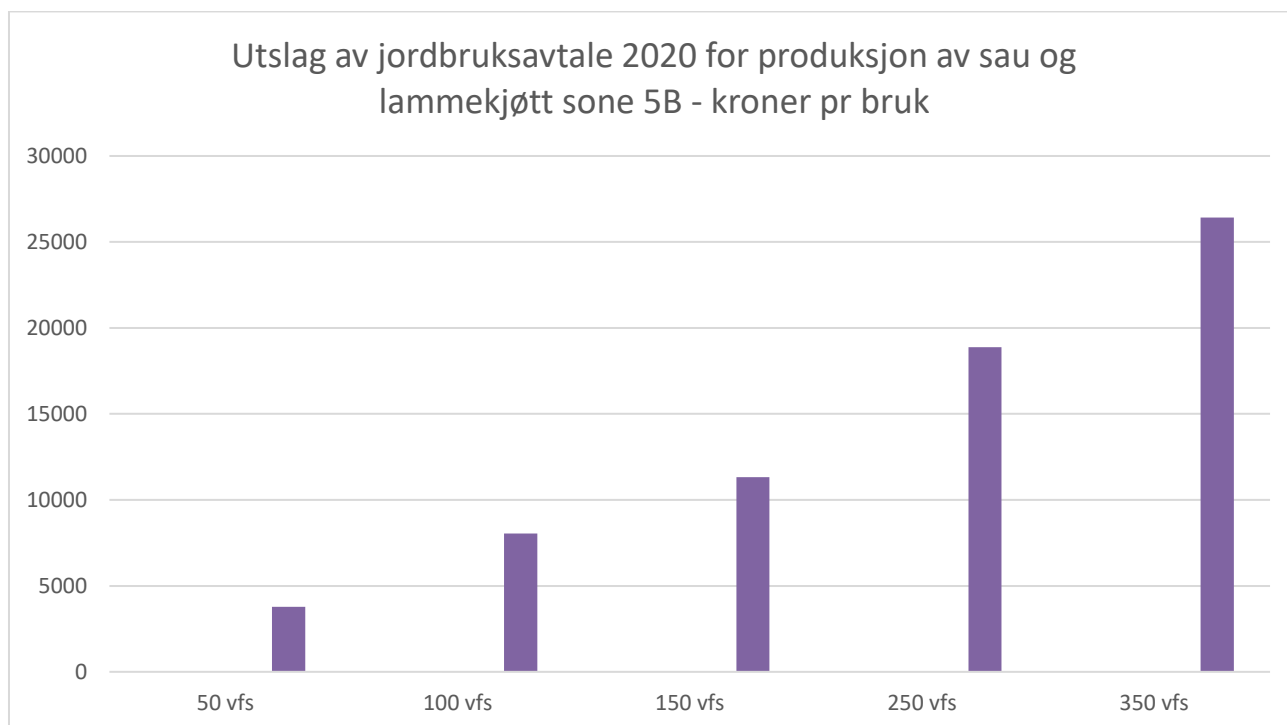
Kornproduksjonen

Korn	Avtale
Målpris korn/kg	12 øre
Arealtilskudd kr/daa, sone 1,2,3,4,5A,5B,6 og 7, korn 0- 200 daa	+9
Arealtilskudd kr/daa, sone 1,2,3,4,5A,5B,6 og 7, korn 201-400 daa	+9
Arealtilskudd kr/daa, sone 1,2,3,4,5A,5B,6 og 7, korn 401-800 daa	+9
Arealtilskudd kr/daa, sone 1,2,3,4,5A,5B,6 og 7, korn 801-1000 daa	+9
Arealtilskudd kr/daa, sone 1,2,3,4,5A,5B,6 og 7, korn over 1000 daa	+9

Produksjon av sau/lam

Sau/lam	Avtale
Tilskudd til ull, kr/kg	0
Husdyrtilskudd 1-126 dyr, kr/dyr	0
Husdyrtilskudd 127-150 dyr, kr/dyr	0
Husdyrtilskudd 151-200 dyr, kr/dyr	0
Husdyrtilskudd 201-300 dyr, kr/dyr	0
Husdyrtilskudd 301-400 dyr, kr/daa	0
Husdyrtilskudd 401-500 dyr, kr/daa	0
Husdyrtilskudd over 500 dyr, kr/daa	0
Lammetilskudd (O+ og bedre), kr/dyr	0
Lammetilskudd klasse 0	0
Distriktstilskudd kjøtt sone 1-5	0
Utmarksbeitetilskudd, kr/dyr	+25
Beitetilskudd, kr/dyr	0
Beitefaktor	0
Arealtilskudd (sone 1), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 2), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 3), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 4), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 5A), kr/daa	0

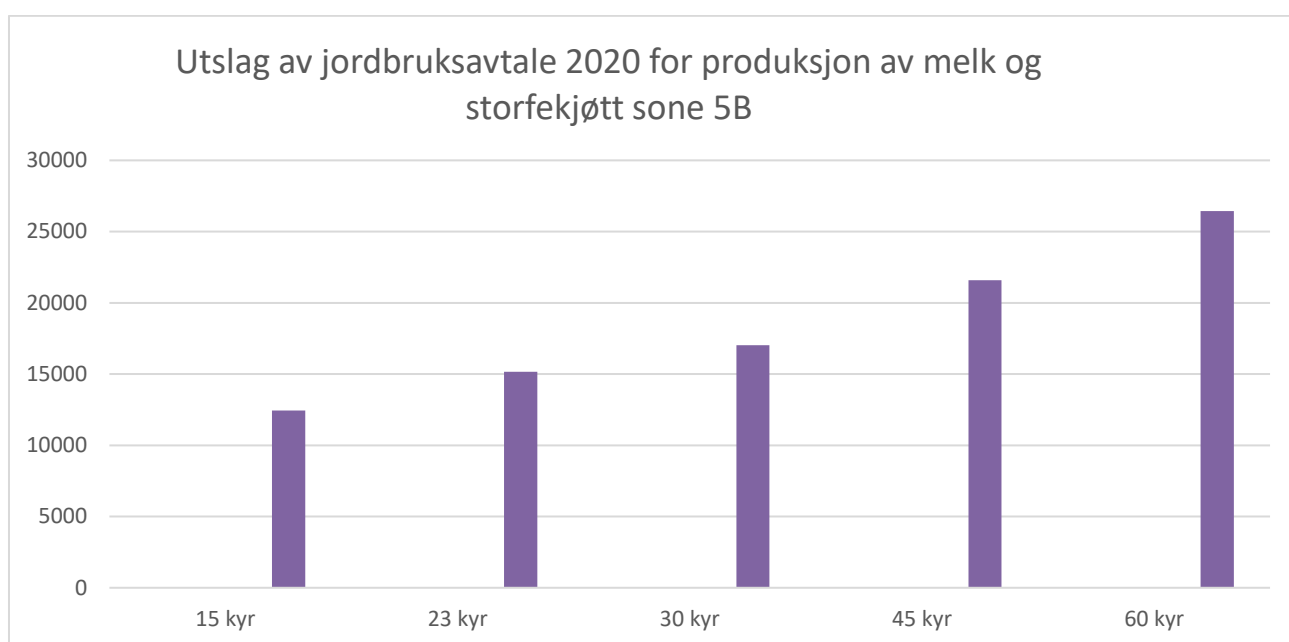
Arealtilskudd (sone 5B), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 6), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 7), kr/daa	0
Endring i kraftfôrpris, øre/kg	0
Tilskudd til ferie og fritid	2,82 %
Endring avløsertilskudd kr/bruk	+2.400
Tak avløsertilskudd	85.800
Dagsats sykdomsavløsning	0
Bunnfradrag	0

Produksjon av melk og storfekjøtt

Melk og storfekjøtt	Avtale
Målpris melk, øre/l	0
Driftstilskudd melk, kr/foretak, sone 1,3,4	+5.000
Driftstilskudd melk, kr/foretak, sone 2	+5.000
Driftstilskudd melk, kr/foretak, sone 5	+5.750
Driftstilskudd melk, kr/foretak, sone 6,7	+6.000
Husdyrtilskudd 1-14 melkekyr, kr/dyr	+280
Husdyrtilskudd 15-30 melkekyr, kr/dyr	+280
Husdyrtilskudd 31-50 melkekyr, kr/dyr	+280
Husdyrtilskudd, 51-100 melkekyr, kr/dyr	+280
Husdyrtilskudd, >100 melkekyr, kr/dyr	+280
Andre storfe 1-250, kr/dyr	0
Andre storfe over 250, kr/dyr	0
Distriktstilskudd kjøtt sone 5	0
Utmarksbeitetilskudd, kr/dyr	+25
Beitetilskudd, kr/dyr	0
Beitefaktor	0
Arealtilskudd (sone 1), kr/daa	0

Arealtilskudd (sone 2), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 3), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 4), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 5A), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 5B), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 6), kr/daa	0
Arealtilskudd (sone 7), kr/daa	0
Endring i kraftfôrpris, øre/kg	0
Tilskudd til ferie og fritid	+2,82 %
Endring avløsertilskudd kr/bruk	+2.400
Tak avløsertilskudd	85.800
Dagsats sykdomsavløsning	0
Bunnfradrag	0

Avtale

300 - 310 mill. kr i målprisendringer, økning i friske budsjettmidler med 350 mill. kroner, gjenbruk av 93,5 mill. kroner og omdisponering av 128 mill. kroner.

Målpriser:

Melk 0 øre pr. liter
Gris 146 øre pr. kg
Korn 12 øre pr. kg
Potet 13 øre pr. kg
Norsk matkorn 16,8 øre pr kg

Budsjettmidler:

- Distriktstilskuddet til frukt, bær og grønnsaker økes med 8,1 millioner kr.
- Arealtilskuddet til korn økes med 25,6 millioner kr.
- Arealtilskuddet til potet økes med 21,7 millioner kr.
- Utmarksbeitetilskuddet til kyr, storfe og hest økes med 6,2 millioner kr

- Utmarksbeitetilskuddet til sau, lam og geit økes med 48,9 millioner kr
- Driftstilskuddet til mjølk økes med 52,9 millioner kr
- Husdyrtilskuddene til melkeku økes likt med 280 kr pr melkeku for alle grupper.
- Husdyrtilskuddene for hjort over 1 år økes med 50 kr pr hjort, tilsvarende 0,3 millioner kr.
- Tilskudd til økologisk melkekyr og ammekyr økes med 200 kr pr dyr, tilsvarende 1,2 millioner kr.
- Tilskudd til andre økologiske storfe økes med 30 kr pr dyr, tilsvarende 0,5 millioner kr.
- Tilskudd til økologisk sau, melkesau, melkegeit, ammegeit, avlsgris og slaktegris økes med 15 kr pr dyr, tilsvarende 0,7 millioner kr
- Økt prisnedskrivning av korn til kraftfor med 111,5 millioner kr.
- Tilskudd til veterinære reiser økes med 4,4 millioner kr.
- Økning av tilskudd for avløsning til ferie og fritid med 2400 kroner pr. foretak, tilsvarende 20,8 millioner kr

5.2 Næringsutvikling

5.2.1 Utviklingsprogrammet - landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping

Fra 2015 er lokalmatprogrammet slått sammen med Reindriftsprogrammet til det nye Utviklingsprogrammet – landbruks- og reindriftsbasert vekst og verdiskaping.

Utviklingsprogrammet skal bidra til å skape økt vekst og verdiskaping innen lokalmat, reiseliv, reindriftsnæringen, Inn på tunet, innlandsfiske og andre tilleggsnæringer basert på landbrukets ressurser. Programmet skal stimulere til økt lønnsomhet og konkurransevne gjennom bedriftsutvikling, samarbeid, kompetanse og omdømmeaktiviteter.

På lokalmatområdet skal programmet finansiere nasjonalt arbeid med kompetanse og regionale kompetansen av, omdømmebygging, vekstsatsinger for matbedrifter og tilskudd til forpliktende produsentsammenslutninger.

Målgrupper er:

- Primærprodusenter i landbruket, reindriftsutøvere, innlandsfiske- og næringsmiddelbedrifter som utvikler, foredler og selger kvalitetsprodukter basert på lokale råvarer
- Reiselivsbedrifter som ønsker å utvikle tilbud innen mat, overnatting, servering, natur- og kulturbaserte aktiviteter og opplevelser basert på landbrukets og reindriftens ressurser
- Inn på tunet-tilbydere innenfor Matmerks godkjenningsordning. Øvrige aktører som jobber med omdømme og andre aktiviteter

Programmet kan også tilbys andre utøvere av tilleggsnæringer basert på landbrukets og reindriftens ressurser som enten er i en vekstfase eller del av et nettverk.

I 2020 disponerte Utviklingsprogrammet 92 mill. kroner + 5 mill. kroner overført fra forrige år. I 2019 var den samlede rammen 106 mill. kroner. Oppdragsgiveransvaret for kompetansenettverkene er fra 2020 flyttet fra IN til fylkeskommunen, derfor en reduksjon på 14 mill. kroner

Programmet finansierer tiltak innen følgende områder:

Vekstordningene

Vekstordningen er tilrettelagt for bedrifter som i en vekstfase får store utgifter, til f.eks. lønn og leiekostnader i perioder der bedriften har bundet kapital i eksempelvis store varelagre/utstyr. Bedrifter som har planer om vekst, kan få støtte til ulike løpende utgifter. Støtten kan utgjøre inntil 1 million kroner i løpet av en treårsperiode. Støtte kan gis med inntil 75 % av godkjente kostnader. Fra 2019 er det innført en Vekst 2 ordning. Kravene til denne ordningen finner en hos Innovasjon Norge.

Bedriftsnettverk

Ordningen skal bidra til etablering av kommersielt, strategisk samarbeid mellom bedrifter for å utvikle markedsmuligheter. Samarbeidet skal baseres på sterke og forpliktende samarbeidsrelasjoner og prosjekter som vil styrke bedriftenes konkurransekraft og realisere markedsmuligheter i Norge og eventuelt internasjonalt.

Fokuset i bedriftsnettverket skal være markedsmuligheter og vekstpotensial blant bedriftene som deltar. Det vil også legges til rette for kunnskapsbaserte nettverk hvor ev norske og utenlandske kunnskaps- og teknologimiljøer samarbeider.

Kompetanse

De 5 kompetansenettverkene sin oppdragsgiver er fra 2020 flyttet fra IN til fylkeskommunen, med følgende ansvarsfylker, Rogaland, Viken, Vestland, Trøndelag og Troms/Finnmark.

Omdømme

Omdømmetiltak og fylkesovergripende nasjonale aktiviteter skal bidra til å bygge stolthet og øke kunnskap om lokalmat og reiseliv blant forbruker generelt og produsentene spesielt. Stolthet og kunnskap er avgjørende faktorer både for rekruttering til bransjen, samholdet og utviklingen, i tillegg til at det påvirker kunders tilfredshet og betalingsvilje for produkter. Fra 2020 er avtalepartene enig om at Det norske måltid skal inngå i omdømmearbeidet. Videre er partene enige om at Bondens Marked og Norsk Gardsost tildeles inntil henholdsvis 2 og 1 mill. kroner hver for 2020.

Handlingsplan for høstbare viltressurser ble lagt fram i februar 2019. Det er enighet om at Utviklingsprogrammet vil være en sentral aktør for oppfølging av kompetanse- og produktutvikling innen dette området.

Som en følge av koronapandemien fikk Innovasjon Norge økt fleksibilitet i bruken av midlene til Utviklingsprogrammet. Det ble bl.a. åpnet for støtte til deltakelse på ulike salgsmesser.

Programmet ledes av en styringsgruppe, med representanter fra Landbruks- og matdepartementet, fylkeskommunen, fylkesmannen, Norske Reindriftssamers Landsforbund, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

5.3 Rovviltpolitikk

5.3.1 Innledning

De viktigste sakene i meldingsperioden har vært:

- Politiske kontakter/møter, se pkt. 6.3.6
- Høring «forslag til endringer i regelverk om rovvilt

- DNA - ulv

Det nedlegges et betydelig arbeid på alle plan i organisasjonen, når det gjelder rovviltarbeidet. Også i arbeidsåret 2019/2020 har aktiviteten vært svært stor.

5.3.2 Tettere kontakt mellom beiteorganisasjonene

I løpet av meldingsåret har beiteorganisasjonene hatt hyppigere kontakt og NSG har tatt oppgaven med å være navet i dette samarbeidet. Dette er helt i tråd med det NBS har hatt som mål. Lederen i RU har deltatt i LM i NSG og i representantskapsmøte. Det er åpenbart at det styrker beitenæringa at organisasjonene har tett kontakt og kan opptre samordna.

5.3.3 Naturbruksalliansen

Kjell Erik Brandstadmoen er NBS sitt medlem i AU i Naturbruksalliansen. Naturbruksalliansen har skifta sekretariat og valgt ny leder. Rovviltansvarlig i NB, Erling Aas-Eng, er nå leder. Det er i en del sammenhenger krevende å skulle å fronte både NB og Naturbruksalliansen. 8. januar 2020 arrangerte alliansen fakkeltog og åpent møte på Bjørkelangen. Vel 1500 mennesker deltok. Kjersti Hoff og Ståle Støen representerte NBS. Merete Furuberg har som leder i NBS holdt en kort appell på Eidsvolls plass i disse fellesarrangementene.

5.3.4 Årets beitekommune

Styret i NBS bestemte at det i 2017 ville dele ut prisen "Årets beitekommune". Styret er jury for prisen og RU skal innstille ovenfor styret på hvem som skal få prisen.

Bakgrunn: Det er stor forskjell på måten kommuner stiller opp for beitenæring, ikke minst i forhold til rovviltplagene. For å heise fram kommuner som utmerker seg i positiv retning, er det vedtatt i styret at NBS skal etablere en pris: «Årets beitekommune» som skal deles ut på landsmøtet.

På den måten kan vi få positiv omtale og heise fram et eksempel for andre kommuner hvordan de kan støtte opp om ei hardt pressa beitenæring.

Kriterier for prisen «Årets beitekommune».

- Er i tett dialog med beitenæringa før, under og etter beitesesongen.
- Ta tak i den psykiske belastninga rovviltangrep utgjør for beitebrukerne
- Tar på seg ansvaret for søknader om skadefellingstillatelse
- Klager på eventuelle avslag
- Bidrar til mest mulig rettferdig erstatningsoppgjør
- Kurser og organiserer på en god måte kommunens skadefellingslag
- Bidrar til kurs for kadaverhundekvipasjer
- Etablere varslingstjeneste ved rovvilt/rovviltangrep i beiteområdene

Prisen årets beitekommune ble i 2019 tildelt Saltdal kommune, ved ordfører Rune Berg.

5.3.5 DNA - ulv

Uttale fra Landsmøte i NBS 2019:

Stortinget lovet i 2016 en uavhengig granskning av ulvebestandens genetikk og opphav i Norge. Granskningen drar ut i tid og NBS vil ha fortgang i prosjektet. NBS ønsker derfor å bidra til videre kartlegging av den norske ulvebestandens genetikk. Med utgangspunkt i resultatene fra en genetisk

kartlegging ønsker NBS en åpen debatt om hva vi skal gjøre med ulveindivider der genetikken ikke kan forklares med naturlig migrasjon.

DNA-prosjektet vårt har blitt internasjonalt lagt merke til. Vi har hatt henvendelser fra Slovenia, Frankrike, Sveits og Nederland.

Det er sendt litt over 100 prøver til DNA-analyse i Hamburg per 1.7.2020. I tillegg har vi fått tilsagn om verifiserte prøver av et utvalg på 18 ulver, blant annet på betingelse at det søkes cites-tillatelser om utførsel fra Norge og innførsel til Tyskland. Cites-søknad om utførsel av disse prøvene fra Norge ble raskt behandlet. Innførselssøknaden til Tyskland tar lang tid og beregnet saksbehandlingstid er overskredet uten forklaring.

Analysering av prøvene betales av innsamlede midler, og økonomien er under kontroll. Vi har dessuten kvalifisert forskerhjelp.

NBS har hatt nettmøte med Klima- og Miljødirektorat i februar. Det var et vellykket møte som resulterte i at vi fikk tilsagn på disse verifiserte prøvene. Direktoratet krever at ForGen analyserer prøvene, noe vi oppfatter som en aksept for det høye faglige nivået ForGen har. Vi tenkte å sende prøver fra ett eller to dyr til ulike laboratorier for å sammenligne resultater, men det er vanskelig. Det er få laboratorier som har kompetanse, referansemateriale og utstyr til å gjennomføre disse testene og ForGen viser seg å være best. Sammenligningsforsøkene ble dermed lagt på hylla.

Forskere ved Rovdata har god oversikt over slektsforholdene i den skandinaviske ulvebestanden, noe som gir oss en unik mulighet å sammenligne våre prøveresultater med Rovdata sine funn. DNA prosjektet til NBS ser ut til å være unikt i europeisk sammenheng. Vi har per dags dato en del prøvesvar, men vi trenger å sammenligne disse med de verifiserte prøvene når de kommer, samt å bearbeide disse.

5.4 Matsvinn

Våren 2015 skrev mange organisasjoner, aktører fra næringsmiddelindustri og handel samt flere departementer under på en intensjonsavtale der deltakerne forpliktet seg til å gå inn i et arbeid som skulle resultere i et opplegg for å redusere matsvinn på alle nivåer. Norsk Bonde- og Småbrukarlag var en av organisasjonene som skrev under på denne avtalen.

Høsten 2016 ble de involverte partene enige om en felles definisjon av matsvinn:

«Matsvinn omfatter alle nyttbare deler av mat produsert for mennesker, men som enten kastes eller tas ut av matkjeden til andre formål enn menneskeføde, fra tidspunktet når dyr og planter er slaktet eller høstet.»

Som følge av denne definisjonen regnes som matsvinn når nyttbare deler av mat produsert for mennesker ender som blant annet dyrefôr. Partene skal bidra til en best mulig ressursutnyttelse i hele verdikjeden. Selv om eventuelt svinn før slakte-/høstetidspunktet ikke regnes som matsvinn, skal bransjen likevel søke å innhente data for primærleddet og utføre tiltak som kan redusere svinn og sikre god kvalitet på maten.»

Etter at denne definisjonen ble avklart høsten 2016 har arbeidet bestått i videre klarlegging av de ulike sektorvise utfordringene knyttet til å utarbeide opplegg for innhenting av tilgjengelige og relevante data om matsvinn.

Den vedtatte definisjonen av matsvinn begrenser hva som skal rapporteres fra primærproduksjonen av råvarer. Det er et faktum at en betydelig andel av det svinnet som skjer i primærproduksjonen skjer før varen når det punktet som svinnet skal regnes fra, ut fra definisjonen. Det er likevel tatt inn et punkt i definisjonen om at det skal arbeides for å redusere svinn også før registreringspunktet. Utfordringen er

at dette svinnet ikke blir registrert, hovedsakelig fordi det skyldes forhold som ligger utenfor kontrollen til den enkelte bonde.

23. juni 2017 ble det underskrevet en bransjeavtale mellom fem departementer som representanter for myndighetene og 12 organisasjoner som representerer matbransjen, herunder Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Bakgrunnen for og formålet med å arbeide for et redusert matsvinn burde intuitivt være kjent for alle. Bransjeavtalen har også definert klare reduksjonsmål fram mot 2030. For 2030 er det måltallet i FNs bærekraftsmål på 50 prosents reduksjon som gjelder. Fram mot 2030 er det satt to delmål:

- 15 prosents reduksjon innen 2020
- 30 prosents reduksjon innen 2025

Høsten 2017 engasjerte Landbruks- og matdepartementet Østfoldforskning til å gjennomføre et forprosjekt om metoder og systemer for kartlegging av matsvinn i landbruket. Norsk Bonde- og Småbrukarlag har deltatt i referansegruppe for prosjektet. Rapporten ble ferdigstilt våren 2018.

I etterkant av dette prosjektet ble det bestemt å gi Landbruksdirektoratet i oppdrag å utvikle et opplegg for registrering/måling av matsvinn i primærsektoren. Dette arbeidet startet opp høsten 2018. Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltok i en referansegruppe for dette arbeidet som ble slutført vinteren/våren 2019.

Reduksjon av matsvinn inngår som et svært viktig element i arbeidet med å redusere utslippet av klimagasser fra jordbruket, jfr. den avtalen som ble inngått mellom fagliga i jordbruket og staten 20. juni i 2019. En oppnåelse av målet for redusert matsvinn er en betingelse for å kunne nå målet om reduksjon i utslippet av klimagasser.

Arbeidet med å registrere og måle matsvinn har gått over i en mer operativ fase. I løpet av beretningsåret har Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltatt på arbeidsmøter i regi av Miljødirektoratet og koordineringsmøter i regi av Klima- og miljødepartementet. På disse møtene møtes representanter for de bransjer og organisasjoner som har involvert i arbeidet med redusert matsvinn siden 2017. I tillegg har Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltatt på egne møter med Landbruks- og matdepartementet som arrangør der spesifikke problemstillinger for registrering og reduksjon av matsvinn i jordbrukssektoren har vært diskutert. Dette arbeidet vil fortsette.

5.5 Arbeid i forskningsstyrene

Styret for fondet for forskningsavgift på landbruksprodukter (FFL) og styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen (JA) forvalter til sammen om lag 250 mill. kroner pr. år til landbruks- og matforskning. Fellesbegrepet for disse midlene er "Forskningsmidlene for jordbruk og matindustri". Landbruksdirektoratet er sekretariat for forskningsstyrene.

Forskningsmidlene over jordbruksavtalen brukes for dekke jordbruksnæringens forskningsbehov. Næringen definerer problemstillinger det skal forskes på. Næringsaktørene og forskningsmiljøene samarbeider om å planlegge og gjennomføre forskningsprosjekter. På den måten bidrar forskning finansiert av forskningsmidlene over jordbruksavtalen til å løse viktige utfordringer og samtidig til verdiskaping for jordbruksnæringen. Næringen skal så langt det er mulig ut fra praktiske og habilitetsmessige årsaker delta i forskning som finansieres av midler fra jordbruksavtalen. Det sikrer høy relevans, og kort vei fra forskning til anvendt bruk og verdiskaping.

Forskningen skal bidra til at en voksende befolkning får trygg og sunn mat, basert på norske ressurser. Forskningen skal også bidra til økt bærekraftig matproduksjon basert på norske ressurser - over hele landet. Dette inkluderer blant annet forskning for bedre utnyttelse av grovfôrressursene i inn- og

utmark, utnytting av lokale ressurser gjennom bioprosessering, og dyrehelse og dyrevelferd. er også viktig. Bioøkonomi er også relevant tema.

Landbruksnæringen etterspør i økende grad forskning som bidrar til reduserte klimagassutslipp og en mer miljøvennlig drift, og samtidig en bedre utnytting av potensialet for økt produksjon i et endret klima. Det inkluderer blant annet forskning for best mulig dyrkingsteknikk og agronomi for mindre avrenning, jordpakking og bedre karbonbinding, samt utvikling av moderne avlsmetoder for friske, sterke og tilpassede husdyr og plantesorter.

Næringen er opptatt av forskning innen teknologi og verdiskaping både i primærjordbruket og i matindustrien. Produktutvikling og kvalitet i alle ledd i verdikjeden er viktig for konkurransekraften og evnen til å forhindre økende import av matvarer.

Innenfor matområdet er næringen opptatt av at forskning bidrar til trygg mat, bedre råvarekvalitet, bedre kunnskap om ulike helseaspekter knyttet til mat, og hvordan norske produkter kan ivareta dette og er attraktive for forbrukeren.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har over flere år prioritert forskning på praktiske problemstillinger som bonden møter i hverdagen, bedre grovførkvalitet, dyrevelferd, økt produksjon av grønnsaker, frukt og bær og kornproduksjon.

Høsten 2019 sendte Norsk Bonde- og Småbrukarlag inn forslag til Landbruksdirektoratet som grunnlag for utlysning av forskningsprosjekter i 2020:

1. Økt bærekraftig matproduksjon basert på norske ressurser - over hele landet
Det må settes søkelys på bedre og mer kostnadseffektiv utnyttelse av grovfør fra inn- og utmark og bærekraftig agronomi, inkludert kunnskap om ulike produksjoner, jord, gjødsling, plantevern og økologisk landbruk. Forskning bør bidra til en økt forståelse av hvordan jordbrukspraksis påvirker økosystemet.
2. Økt utnyttelse av biomasse
Det er et mål å utnytte fornybar biomasse i Norge fullt ut. Forskning må bidra til å kartlegge, foredle og utnytte biomasse og restråstoff, både fra jordbruk, skogbruk og marine ressurser, som eksempelvis kan brukes som proteinkilder til kraftfôr, gjødsling og energiproduksjon i jordbruket. Det ønskes mer kunnskap om mulighetene, og utfordringene, ved å integrere verdikjeder og utnytte alle ressurser i en sirkulærøkonomi.
3. Reduserte klimagassutslipp
Forskning skal styrke kunnskap om prosesser og tiltak i jordbruk og husdyrhold som bidrar til reduserte klimagassutslipp og til økt karbonbinding. Forskingen skal være tilpasset norske forhold, og den skal lede fram til metoder som kan beregnes inn i Norges offisielle klimaregnskap etter de krav til dokumentasjon og datafangst som stilles her.
4. Klimatilpasset produksjon
Det er behov for utvikling av norske tilpasningsstrategier for matproduksjon i møte med et fremtidig mer ekstremt og varierende klima med endret nedbørsmønster, mer regn og ekstremregn, tørkeperioder, høyere temperatur.
5. Ny teknologi
Utvikling av teknologi som automatiserer ressurskrevende arbeidsoppgaver i matproduksjonen og som gir økt produksjon og mindre belastning på miljøet er ønskelig. Effektive og miljøvennlige automatiserte produksjonslinjer fra råstoff til konsum må

etterstrebes. Det trengs mer forskning og utvikling innen bioteknologi, sensorteknologi og digitalisering, samt innsamling, analyse og bruk av store datamengder (Big Data).

6. Mattrygghet og helse

Det er et økende fokus på mattrygghet, redusert matsvinn, kostholdsrelatert helse og forbrukeratferd. Det er behov for mer kunnskap på disse områdene. Videre trengs det forskning som bidrar til å styrke plantehelse og dyrevelferd og gir økt kunnskap om sammenhengene mellom folkehelse, dyrehelse og økosystem

7. Næringens samfunnsøkonomiske betydning

Det ønskes forskning på hvilken betydning norsk jordbruk og matindustri har for økonomiske og samfunnsmessige forhold

I 2020 ble det lyst ut midler innenfor følgende områder:

Midler til samarbeidsprosjekt (JA/FFL). Hovedtemaer for utlysningen på inntil 100 mill. kroner er knyttet til de landbrukspolitiske målene:

- Matsikkerhet og beredskap
- Landbruk i hele landet
- Økt verdiskaping
- Bærekraftig landbruk med reduserte klimagassutslipp

I tillegg ønsker JA-styret å støtte ett prosjekt om fangvekster som klimatiltak, jf. føringer i årets jordbruksoppgjør.

Midler til innovasjonsprosjekter i næringslivet (FFL). Hovedtemaer for utlysningen på inntil 50 mill. kroner ligger innenfor de samme landbrukspolitiske målene som for samarbeidsprosjekter.

Utredninger til jordbruksforhandlingene i 2021 (JA). Med bakgrunn i jordbruksavtalen 2020-2021 lyser Styret for forskningsmidler over jordbruksavtalen ut inntil 600 000 kroner til en utredning om status og behov knyttet til norske potet- og grønnsakslager og pakkerier.

Utredninger og forprosjekter (FFL). Temaer her er økt konkurransekraft, trygg mat, lønnsomme og bærekraftige verdikjeder i jordbruk og matindustri, klimaløsninger i hele verdikjeden for mat og drikke.

5.6 Arbeid i Matmerk

5.6.1 Styrets virksomhet

KSL - Kvalitetssystemet i landbruket

KSL sikrer kvalitet og trygghet for bonde, industri og forbruker. KSL-standarden består av sjekklister og veiledere, som skal brukes i egenrevisjon på gården. Den er bygd opp med utgangspunkt i lover og forskrifter og er et nyttig verktøy for gårdens drift. KSL ble etablert for 25 år siden. Matmerk har siden 2018 prioritert et større utviklingsarbeid, og et oppdatert digitalt verktøy for KSL. Dette har hatt tett oppfølging av styret i 2019. Arbeidet har vært mer omfattende, mer arbeidskrevende og krevd mer midler enn forutsatt. Den nye KSL portalen ble åpna nå i vår.

Dyrehelseforskriften er innarbeidet i KSL standarden og i 2019 har revisorenes hatt skoloring om dette og vektlagt dyrevelferd som et viktig område ute på revisjon.

Merkeordninger

Nyt Norge er det offisielle informasjonsmerket for norsk mat- og drikkeprodukter. «Nyt Norge» skal gjøre det enkelt for forbrukerne å velge norske mat- og drikkeprodukter i butikken. Det er gjennomført reklamekampanje med fokus på sammenhengen mellom norsk matproduksjon og sysselsetting at norsk mat gir norske arbeidsplasser. Styret har åpna for et pilotprosjekt for at Nyt Norge merket også skal gjelde blomster og prydvekster.

Spesialiteter: Spesialitet er et offisielt informasjonsmerke som tildeles lokalmat- og drikke i særklasse. Merket løfter fram lokalmat- og drikke og gjør det enkelt å finne den i butikken

Beskyttede betegnelser: Beskyttede betegnelser sikrer pålitelig informasjon om produktets geografiske tilhørighet, tradisjon og særegne kvaliteter og tar vare på viktig kunnskap om norsk mat og matkultur.

Matmerk har også en egen koblingsarena for produsent og innkjøperen og gir dagligvarekjeder, restauranter og storkjøkken enklere tilgang til kvalitetssikret lokalmat og -drikke over hele landet. Lokalmat.no

Økologisk.no skal gi innsikt og kunnskap om økologisk mat og landbruk i Norge gjennom faktabasert og pålitelig informasjon.

5.6.2 Arbeid i faggruppene

KSL i landbruket er et viktig tema. Matmerk har organisert arbeidet med å holde et oppdatert opplegg for kvalitetssystemet i landbruket i ulike faggrupper. Det er egne grupper for:

- HMS
- Planteproduksjon
- Husdyrproduksjon
- Inn på TUNET
- Arbeidsutvalg KSL

Faglagene har representanter i alle faggruppene. I tillegg møter det representanter for Matmerk, varemottakerne, Mattilsynet osv., alt etter hvilken gruppe det gjelder. Faggruppene møtes flere ganger i året og bidrar til at Matmerk kan holde KSL-systemet oppdatert/revidert til enhver tid. Det er arbeidet med å oppdatere de ulike KSL-standardene som er faggruppene viktigste oppgave.

Gjennomføring av revisjon/egenrevisjon av gardens KSL-opplegg krever et eget elektronisk system. Ved utgangen av beretningsåret var det klart for lansering av et nytt fagsystem for KSL som de ulike faggruppene også har vært delaktige i utformingen av. Det er dette systemet som den enkelte KSL-bruker heretter vil bruke ved gjennomføring av egenrevisjon.

5.6.3 Lokalmat.no

Lokalmat.no samler opplysninger om lokalmatproduksjon fra hele Norge på ett sted og er det viktigste bindeleddet mellom lokalmatprodusenter og innkjøpere i dagligvare- og restaurantmarkedet. Produsenten legger enkelt inn all informasjon om seg selv og sine produkter, slik at innkjøper finner alt som behøves av informasjon. Det er i dag 542 produsenter som er registrert med 2.224 produkter på Lokalmat.no

Enklere for produsenter:

- Bli mer synlig for potensielle kjøpere
- Oppdaterer egen profil på en rask og enkel måte
- Forteller historien - få frem det unike
- Dokumenterer krav fra kjøper og myndigheter på en enkel måte

Enklere for innkjøper:

- Finne alt om lokalmat samlet på ett sted
- Søke på hva som produseres i nærområdet eller hva som er i sesong
- Sjekke næringsinnhold og allergener i produktene
- Finne epd-nummer
- Finne ut hvilken grossist som fører produktet og hvilke størrelser som finnes på forpakning
- Få dokumentasjon på mattrygghet, HMS o.l.

Hvem kan registrere seg?

Produsenter av lokalmat; mat- og drikkevarer med en lokal identitet, særegen opprinnelse eller spesielle kvaliteter knyttet til produksjonsmetode, tradisjon eller råvarer. Produsenten legger selv inn sin profil, men må godkjennes av Matmerk før informasjonen publiseres.

Hvem står bak?

Matmerk er ansvarlig for Lokalmat.no, som er utviklet og finansiert i samarbeid med Rema 1000, Coop, Norgesgruppen, Hurtigruten, Nores, Servicegrossistene, Systemkjøp, Spesialgrossisten, Miniekspress, Odd Langdalen, Tine Distribusjon og Forsvarets Logistikkorganisasjon (FLO). I tillegg er Hanen, Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Landbruks- og matdepartementet viktige samarbeidspartnere i Lokalmat.no.

5.7 Omsetningsrådet

Omsetningsrådets arbeid er hjemlet i Omsetningsloven av 1936. Lovens formål er det samme i dag som da loven kom; å sikre avsetningsmuligheter for produsentene og forsyninger i alle forbruksområder til en noenlunde lik pris. Intensjonen med loven og med arbeidet i Omsetningsrådet, er å skape forutsigbarhet både for den som produserer mat, og for kunden av norske landbruksprodukter. Omsetningsrådets arbeid finansieres ved at produsentene betaler inn omsetningsavgift. Jordbruket tar det økonomiske ansvaret ved overproduksjon, og bærer selv reguleringskostnaden. At jordbruket selv finansierer eventuell regulering ved overproduksjon og dermed ikke belaster statsbudsjettet, er særegent for Norge. Markedsregulatorene Tine SA, Nortura SA og Norske Felleskjøp SA, har ansvaret for å gjennomføre balanseringstiltak.

Rådet har brukt mye tid på gjennomgang av sitt regelverk. Bakgrunnen for dette var at rådet i 2017 fikk oppdrag fra Landbruks- og matdepartementet om gjennomgang av eget regelverk med utgangspunkt Stortingsmelding 11 (2016–2017) og behandlingen av den i Stortinget. I 2018 nedsatte rådet fem arbeidsgrupper som skulle gjennomgå markedsreguleringsordningene. Arbeidsgruppene var sammensatt av representanter oppnevnt av Omsetningsrådets medlemmer. Landbruksdirektoratet, som Omsetningsrådets sekretariat, var sekretariat for gruppene. Rapportene fra disse arbeidsgruppene ble lagt fram for, og drøftet i rådet.

Omsetningsrådet sendte ut forslag til regleverkendringer på høring 29. november 2019. Det kom inn 14 innspill på dette. Innspillene ble vurdert og rådet vedtok regelverksendringer i juni 2020 med virkning fra 1. juli 2020. Det er noen uavklarte områder som Landbruksdepartementet også har hatt en høring på og som evt. kan føre til noen endringer senere. Markedsreguleringen består, men virkemidlene for å gjennomføre den er blitt færre da det ikke er lov med eksport som regulering og det er ingen nye reguleringsmuligheter utenom en mulighet mot offshoresalg.

Som en del av Omsetningsrådets gjennomgang av eget arbeid og regelverk, har Omsetningsrådet sett på opplysningsvirksomheten, og finansiering og organisering av denne. Faglige tiltak finansiert gjennom omsetningsavgiften har som formål å øke omsetningen av landbruksvarer gjennom forskning og utvikling, og gjennom veiledning overfor primærprodusenter og matindustrien.

Det er blitt sett på muligheter for å slå sammen opplysningskontorene, evt. samlokalisere de. Det er gjort grundig arbeid av alle opplysningskontorene sjøl for å se på samlokaliseringmuligheter og samarbeid som kan redusere kostnader og gjøre jobben enda bedre. Det har ikke vært mulig å finne en løsning hvor alle kontorene ser at det er lønnsomt eller vil være formålstjenlig med samlokalisering. Omsetningsrådet avsluttet denne saken i juni med følgende vedtak:

Omsetningsrådet gir sin støtte til kontorenes forslag om samarbeid, og forutsetter at dette synliggjøres i fremtidige budsjetter. Omsetningsrådet avslutter prosessen med samlokalisering av kontorene. (utdrag fra vedtak sak 63/20)

Møtene i Omsetningsrådet starter alltid med at representantene for markedsregulatorene gir en orientering om status i de ulike produksjonene. De sakene som kommer til behandling i rådet, har sitt utgangspunkt i de utfordringene som til enhver tid er i den enkelte sektor.

Høsten 2019 ble Bondelaget og staten enig om en utkjøpsordning på mjølk, NBS brøt og var ikke enig om utkjøp som løsning, vi ville bruke forholdstall. Dette blir effektivt som et ledd i å redusere mjølkeproduksjon i Norge da vi må avvikle eksportsubsidiene innen 2021 og Jarlsbergeksporten som reguleringseksport dermed skal avsluttes. Det førte til at omsetningsavgiften økte mye fra 1. juli 2019 for å finansiere ordningen. Pga. koronasituasjonen fra mars 2020 og stengte grenser har forbruket av norsk mat økt. Folk har vært mer hjemme og lagd mer mat sjøl. Det har ført til en god rullering på lager for gris. Det har redusert behovet for førtidsslaktning av høns, det har økt mjølkeforbruket (mjølkekvotene er satt opp 9% etter kvotedrøftingsmøte i november 2019). Vi har underskudd på storfe, sau er i balanse, men dessverre fortsatt overskudd av lam.

Når det gjelder korn, er det økning i etterspørsel etter havre og bygg til mat, men FK rapporterer at vi har for dårlige sorter spesielt på til å dekke markedsbehovet sjøl om det i det store er små kvanta. Sesongen 2019 gav gode avlinger, Det var mye høstvetete etter tørkesommeren 2018, matkorn av dette er nedskrevet. Det var en kald mai, men tørr juni i deler av kornområdene. Det har ført til flere områder med mye etterrenning. Der forholdene er gode, ser det bra ut.

5.8 Samarbeid med Norsk landbrukssamvirke

5.8.1 Samarbeidsavtale med Norsk Landbrukssamvirke

Avtalen med Norsk Landbrukssamvirke (NL) har bestått av to avtaler. Disse avtalene ble første gang inngått i 2002.

Den første avtalen hadde som formål å sikre en samordning av/samarbeid om viktige saker som Norsk Bonde- og Småbrukarlag og samvirkeorganisasjonene arbeider med.

Den andre avtalen var utformet med tanke på å forankre et regionalt samarbeid gjennom de sju samarbeidsrådene med deltakere fra de ulike samvirkeorganisasjonene og fylkeslagene i Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag. Denne avtalen sikret Norsk Bonde- og Småbrukarlag et visst økonomisk bidrag som skal gi organisasjonen mulighet til å delta i dette samarbeidet.

Avtalene som Norsk landbrukssamvirke hadde med begge faglagene ble fornyet høsten 2011.

Nye vedtekter og ny styringsstruktur for NL ble vedtatt på rådsmøte i 26. mai 2015. Det tidligere store styret som omfattet alle medlemsorganisasjonene samt begge faglagene ble redusert til et styre på 8

personer der TINE SA, Nortura SA og Norske Felleskjøp SA samt begge faglagene har faste plasser i styret. De tre siste styreplassene rulleres mellom de øvrige samvirkeorganisasjonene som er medlemmer av Norsk Landbrukssamvirke. Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar aktivt i dette styrearbeidet som omfatter der næringspolitikk, samvirkespørsmål, organisasjonsutvikling, kommunikasjonsstrategier osv.

Rådsmøtet ble erstattet av medlemsmøter som skal avholdes med jevne mellomrom eller når et visst antall av medlemsorganisasjonene krever det.

Avtalene har sikret NL representasjon i representantskapet til NBS med fire personer. Det samme gjelder vår deltakelse i de faglig/politiske arbeidsgruppene som drives i regi av Norsk Landbrukssamvirke. Dette gjelder rådgivende utvalg næringspolitikk, rådgivende utvalg kommunikasjon, landbrukets risikogruppe, og rådgivende utvalg for forskningsbasert innovasjon. Dette har gitt oss innsikt og kompetanse på mange viktige områder som vi ellers ville brukt mye tid og energi på å skaffe oss. Det er spesielt rådgivende utvalg for næringspolitikk som har stor møtefrekvens og med diskusjon av viktige temaer for norsk jordbruk og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har deltatt aktivt i dette utvalget gjennom det siste året.

Våren 2017 ble det foreslått endringer i strukturen for de regionale samarbeidsrådene. I desember 2017 vedtok styret i NL nye retningslinjer for organiseringen av samarbeidsrådene som fra da av ble kalt landbruksråd. De viktigste punktene i retningslinjene er:

- Formålet med landbruksrådet er å være et samarbeidsforum for landbrukets organisasjoner som skal bidra til å fremme landbrukets felles interesser i regionen.
- Deltakere i rådet skal være medlemsorganisasjonene i Norsk Landbrukssamvirke og begge faglagene.
- Medlemsorganisasjonene i NL oppnevner hver en tillitsvalgt og en ansatt til rådet innenfor den geografiske avgrensingen for hvert råd. Faglagenes fylkeslag oppnevner en tillitsvalgt og en ansatt fra hvert fylke innenfor den samme geografiske avgrensingen. Disse skal møte på årssamlingen som skal gjennomføres hvert år innen 1. november. Utover årssamlingen kalles det inn til møter etter behov.
- Hvert landbruksråd skal ha et arbeidsutvalg med en representant fra hver av de tre store samvirkeorganisasjonene samt en fra hvert av faglagene.
- De sju landbruksrådene skal kjøpe sekretariatstjenester fra Norges Bondelag.
- De deltakende organisasjoner/faglag dekker sjøl sine kostnader med deltakelse i landbruksrådet.

15. februar 2018 underskrev Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Landbrukssamvirke en avtale om regionalt samarbeid. Avtalen er gjengitt i sin helhet under:

Bakgrunn og formål

Denne avtalen har sin forankring i «Samarbeidsavtale mellom Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Landbrukssamvirke» datert 10. desember 2002, og vedtak om framtidig organisering og finansiering av det regionale samarbeidet i NLS styre 9. september og 15. desember 2017.

Denne avtalen erstatter tidligere avtale om «Regionalt samarbeid mellom Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Landbrukssamvirke» datert 10. desember 2002.

En tilsvarende avtale inngås med Norges Bondelag. Målet for avtalene med faglagene er å legge til rette for, og fremme samarbeid og felles opptreden på fylkes- og regionnivå mellom landbrukssamvirket og faglagene i landbruket.

Organisering og oppgaver

Det felles regionale arbeidet for landbrukets organisasjoner er organisert i regionale landbruksråd, hvor NLS medlemsorganisasjoner, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar. Virksomheten i nettverket ledes av et arbeidsutvalg. Det vises til enhver tid gjeldende retningslinjer for landbruksrådene som vedtas i NLS organer. Alle medlemmer skal innkalles til en årssamling. Fra NBS innkalles en tillitsvalgt og en ansatt fra de respektive fylkeslagene i regionen. NBS skal ha en representant i Landbruksrådets arbeidsutvalg.

Landbruksrådene skal:

- være en arena for læring, nettverksbygging og koordinering for tillitsvalgte på regionalt nivå,
- bidra til en koordinert samfunnskontakt i regionen og
- delta i utvikling av regional grønn næring og bruk av regionale virkemidler

Nærmere konkretisering og prioritering av oppgaver skal skje i arbeidsutvalg og i årssamlingen. NLS styre kan i forbindelse med budsjettbehandling og bevilgning peke på saker som en ønsker at skal gis prioritet det kommende året.

Foruten en aktiv deltakelse i de regionale landbruksrådene skal

- NBS gjennom sitt organisasjonsapparat bidra til økt forståelse for samvirkets oppgaver og utfordringer, og arbeide for oppslutning om samvirke blant produsentene.
- Bidra med sitt kontaktnett mot myndigheter, organisasjoner og opinion til beste for landbrukssamvirket og det samlede landbruk.

Økonomi

For å sikre nødvendige ressurser til aktiv deltakelse i det regionale arbeidet, ytes NBS en økonomisk kompensasjon. Den økonomiske rammen drøftes hvert år i forbindelse med NLS budsjettprosess.

Ramme for samvirkeorganisasjonenes økonomiske bidrag til regionalt arbeid for det etterfølgende året, herunder bidraget til NBS, besluttet i NLS årsmøte, som avholdes innen utgangen av mai.

NBS skal stille til disposisjon nødvendig dokumentasjon for vurdering og vedtak om endelig bevilgning.

Vedtatt kompensasjon faktureres Norsk Landbrukssamvirke Servicekontor AS i to terminer; 1. februar og 1. august.

Avtalens varighet - Oppsigelse

Avtalen skal gjennomgås og evalueres hvert 4. år – neste gang før fastsetting av budsjett for 2021.

Avtalen kan sies opp av begge parter med 6 måneders varsel.

Avtalen innebærer en økonomisk støtte til Norsk Bonde- og Småbrukarlag for 2020 på 400.000 kroner.

Norges Bondelag har en likelydende avtale og mottar samme beløp. Norges Bondelag selger sekretariatstjenester til landbruksrådene med en ramme på 1,4 årsverk.

Høsten 2019 ble det startet en diskusjon om arbeidsoppgaver for Norsk landbrukssamvirke. Hvilke arbeidsoppgaver er det relevant at Norsk landbrukssamvirke utfører på vegne av

samvirkeorganisasjonene og hvor mye skal dette koste? Disse spørsmålene er nærmere behandlet i kapittel 5.8.2.

Utfallet av den prioriteringsdiskusjonen som styret i NL har gjennomført innebærer at årsmøtet i NL i mai 2020 vedtok en reduksjon i bevilgningen til samarbeidsavtale/landbruksrådene med 10 prosent for 2021.

5.8.2 Arbeid i NL-styret

Landbruk og matproduksjon har stått sentralt i samfunnsdebatten dette året. Årsmøtet i NL i 2019 tok opp temaer knyttet til klima, bærekraft og omdømmet til landbruket. Dette ble fulgt opp av en stordataanalyse av nettdebatten om kjøtt og klima og en interessentanalyse om landbruk, bærekraft og klima, gjennomført av analyseselskapet Zynk. Analysene ble brukt til felles budskapsutvikling til kjøtt og klimadebatten sammen med medlemsorganisasjonene. Dette har vært en modningsprosess for flere av eierne da en ikke har villet ta denne analysen på alvor.

På medlemsmøtet høsten 2019 ble interessentanalysen presentert og drøftet. I samme møte tok TINE, Nortura og FK Agri initiativ til en avklaring på hvilken rolle Norsk Landbrukssamvirke skal ha framover, hvordan samarbeidet kan styrkes og hvordan landbrukssamvirkene kan styrke sin posisjon med et varig kutt i budsjettet på 30-40%. Styret vedtok i desember 2019 å sette ned en eierstyrt arbeidsgruppe. Arbeidsgruppen fikk i mandat å identifisere og gjennomgå felles oppgaver for medlemmene til Norsk Landbrukssamvirke, å vurdere hvordan landbruket samlet skal arbeide med å koordinere disse felles interessene og se på hvordan man kan gjennomføre et varig kutt i budsjettene til Norsk Landbrukssamvirke på 30 - 40%.

Denne nedskaleringen og arbeidet med bærekraft har vært gjentakende tema på styremøtene. Budsjettet er nedskalert, også støtten til Nei til EU og faglagene. NBS mener det er viktig at NL løfter norsk landbruk i et bærekraftperspektiv slik at Norge styrker sin preferanse hos forbrukeren om at vi gjør noe mer i hele verdikjeden mat. Endelig strategi for NL sine arbeidsoppgaver framover vil bli ferdig høsten 2020.

Landbrukets GMO-policy er bragt inn til diskusjon i styret. Her er begge faglagene veldig restriktive, mens noen av samvirkebedriftene mener at vi må tilpasse oss mer og se muligheter samtidig som vi tenker føre var. Dette vil være vinterens tema.

Norsk Landbrukssamvirke er en interesseorganisasjon for 17 organisasjoner og foretak i norsk landbruk – eid og styrt av norske bønder. Norsk Landbrukssamvirke har samarbeidsavtaler med Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Norsk Landbrukssamvirke er etablert i erkjennelsen av at samvirkebedriftene i stor grad har felles medlemmer, sammenfallende oppgaver og felles mål. Norsk Landbrukssamvirke fungerer som en viktig arena for å drøfte strategisk samarbeid innenfor landbrukssamvirket.

Norsk Landbrukssamvirke og datterselskapene Norsk Landbrukssamvirke Servicekontor AS (NLS) og AgriAnalyse AS har alle kontor i Hollendergt. 5, Oslo.

5.8.3 Rådgivende utval for næringspolitikk (RUN)

RUN er et rådgivende utvalg for styret i Norsk Landbrukssamvirke (NL). Utvalget består av representanter for TINE, Nortura, Norske Felleskjøp, Gartnerhallen, Hoff, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag foruten representanter fra Norsk Landbrukssamvirke. Utvalget behandler næringspolitiske spørsmål, som Statsbudsjettet, stortingsmeldinger, strategi for NL samt overordna spørsmål som hele landbruket er opptatt av. Utvalget har 4 - 6 møter pr. år.

5.9 Nedskalering av mjølkeproduksjonen

5.9.1 Innledning

Det har vært kjent helt siden WTO-møtet i desember 2015 at eksport av Jarlsbergost, subsidiert gjennom prisutjevningsordningen for mjølk, ville bli ulovlig etter 2020. Eksport av Jarlsbergost på vanlige kommersielle vilkår uten nedskrivning vil fortsatt være tillatt. TINE har vurdert at denne osten vil bli for dyr på det internasjonale markedet og anser slik eksport for urealistisk. Det betyr i praksis at den norske mjølkeproduksjonen må tilpasses etterspørselen i det norske markedet og at produksjonen må tas ned med om lag 80-100 mill. liter. Dette var utgangspunktet for noen av de forslagene som ble presentert i forbindelse med jordbruksforhandlingene i 2019, men som det ikke ble enighet om å gjennomføre.

Det var imidlertid enighet om at noe måtte gjøres og det var enighet om å gjennomføre en prosess høsten 2019 for å bli enige om hvilke tiltak som skulle nyttes for å redusere mjølkeproduksjonen i det omfanget som var nødvendig.

5.9.2 Protokoll fra JF 2019

Følgende er hentet fra pkt. 5 i protokollen fra forhandlingene i 2019:

Som følge av WTO-avtalen fra Nairobi 2015 må Norge avvikle eksportsubsidiene innen 2021. Det innebærer at melkeproduksjonen må reduseres. Partene er enige om at det er behov for et best mulig faktagrunnlag for nedskaleringen, og vil gjennomføre en prosess høsten 2019 for å utarbeide et opplegg for hvordan det skal gjennomføres.

Partene er enige om at nedskaleringen vil bli gjennomført ved bruk av forholdstallet på disponibel kvote og oppkjøp av melkekvoter med finansiering over omsetningsavgiften for melk. Det skal legges vekt på at produksjonsregionenes andel av grunnkvote videreføres om lag på dagens nivå. Et samlet opplegg skal være etablert senest 1. oktober 2019. Gjeldende ordning for kjøp og salg av melkekvoter suspenderes når inneværende periode utløper 1. august 2019.

Partene er enige om den fordelingen som framgår av fordelings skjemaet (vedlegg 1) og referansebruksberegningene gjengitt i protokollen. De økonomiske resultatene for melke-produksjon i 2020 i tabellen vil påvirkes av nedskaleringen. Den økonomiske effekten vil være midlertidig, og det er usikkerhet knyttet til hvor stort volum som må ut av produksjon. Den inngåtte avtalen gir derfor ikke grunnlag for å tallfeste effektene.

Omsetningsavgift

For å bygge opp likviditeten i Omsetningsrådets fond for melk og for å legge til rette for at melk kan kjøpes opp i omsetningsrunden i 2020, bør det vurderes å øke omsetningsavgiften for melk fra 1. juli 2019.

Det er viktig å merke seg at protokollen spesifikt angir hvordan nedskaleringen skal skje.

5.9.3 Møter i LMD – fastlegging av prosessen

I andre halvdel av august 2019 ble det gjennomført to møter mellom avtalepartene for å diskutere opplegget for denne prosessen. Det ble enighet om at arbeidet med å finne løsninger skulle være sluttført innen 1. oktober, altså et forholdsvis strengt tidsskjema. Allerede på disse møtene tok NBS opp muligheten for å gjennomføre nedskaleringen på en noe annen måte enn det protokollen skisserte, f.eks. at mest mulig av nedskaleringen skulle tas gjennom en reduksjon i forholdstallet og at det samtidig burde innføres en frikvote på f.eks. 100.000 liter som ville bidra til å skjerme de minste produsentene

fra nedskalering gjennom forholdstallet. NBS ønsket også å diskutere omfanget av bruken av leiekvoter og å se på muligheten for å avvikle ordningen med omsetning av mjølkekvoter. Statens forhandlingsleder spurte konkret om det var enighet blant faglagene om å bringe disse to siste temaene inn i diskusjonen. Dersom det ikke var felles enighet om det i utgangspunktet ville staten heller ikke akseptere å ta disse temaene inn. Som kjent ble disse temaene ikke tatt inn.

NBS ønsket også å øke den statlige andelen ved en evt. oppkjøpsrunde.

Det var enighet om å opprette en teknisk og partssammensatt gruppe som skulle frambringe konkrete fakta om behovet for nedskalering og hvordan dette kunne gjøres. Det ble også klart gjennom disse møtene at den relativt enkle teksten som var formulert i protokollen fra jordbruksforhandlingene på våren ikke ga en god nok beskrivelse av hvordan arbeidet skulle gripes an.

5.9.4 Arbeidsgruppe -teknisk

Arbeidsgruppen fikk følgende mandat:

- Gå gjennom statistikk fra Landbruksdirektoratet for omsetningsrunden 2019, herunder fordeling på struktur, geografi og pris.
- Vurdere konsekvensene av å justere forholdstallet på henholdsvis grunnkvote og disponibel kvote.
- Vurdere konsekvensene av å gi fritak for de første 100 000 liter ved bruk av forholdstall som virkemiddel for å ta ned disponibel kvote.
- Beskrive mulige modeller for en oppkjøpsordning, herunder:
 - kvotemengden som må selges til staten ved salg av grunnkvote, og virkninger av å øke denne fra dagens 20 pst.
 - hvordan det i en oppkjøpsordning kan sikres at produksjonsregionenes andel av grunnkvote videreføres om lag på dagens nivå.
 - vurdere mulige priser for salg av kvote til staten, herunder også geografisk differensierte priser.
 - avgrensing av en oppkjøpsordning i tid og/eller volum nasjonalt og regionalt.
- Vurdere effektene av å øke overproduksjonsavgiften.
- Vurdere konsekvenser av de ulike forslagene for nivået på omsetningsavgiften.
- Beskrive økonomiske konsekvenser av de ulike forslagene på enkeltbruk.
- Vurdere forvaltningsmessige konsekvenser.

En kan legge merke til at ønskene fra NBS om å diskutere muligheten for en frikvote samt å øke statlig andel i en evt. oppkjøpsrunde også ble tatt inn i gruppens arbeid.

Arbeidsgruppen la fram sin rapport 16. september.

5.9.5 Posisjon NBS

Nedskaleringen av mjølkeproduksjonen var tema allerede på fylkesledermøtet i juni 2019. Posisjonen til NBS som ble utarbeidet i august/september var bl.a. bygd opp omkring synspunkter som framkom på dette møtet. De viktigste punktene var:

- Redusert forholdstall må brukes som viktigste instrument for å ta ned produksjonen
- En frikvote på opptil 100.000 liter på hvert foretak unntas fra nedskaleringen med forholdstall. Dette vil opprettholde økonomien til de minste bruka som også er de mest sårbare og bidra til at flere mjølkeprodusenter totalt opprettholder produksjonen
- Utkjøp kan bli aktuelt, men en vil i det lengste unngå en slik løsning
- Ved et evt. utkjøp må statens andel økes betydelig opp fra 20 prosent slik det er i dag samt økt pris på statlig oppkjøpte kvoter
- Avvikle privat omsetning
- Regelverk for utleie av melkekvote må tas inn i drøftingene for å få kontroll på utleievirksomheten
- Reduksjon av kvotetaket til 450.000 liter for nyetableringer og kvoteutvidelser. Reduksjon av kvotetaket skal ikke ha tilbakevirkende kraft.

Dette var de viktigste posisjonene som NBS hadde med inn i drøftingene med Norges Bondelag.

5.9.6 Posisjon jordbruket

Det ble en hard forhandlingsrunde med Bondelaget for å kunne bli enige om en felles posisjon fra jordbruket. På flere viktige punkter var det stor avstand mellom faglagene og den politiske uenigheten i synet på utviklingsmuligheter for gjenværende mjølkeprodusenter i en satsingsfase kontra behovet for å videreføre mjølkeproduksjonen også på små og mellomstore bruk over hele landet, kom tydelig fram. Bondelaget var på ingen måte enig i at det skulle være en frikvote for de første 100.000 liter.

Diskusjonen mellom faglagene trakk ut og den opprinnelige tidsplanen var ikke mulig å holde. Noe av tidsbruken skyldtes også at jordbruket, til tross for intern uenighet på flere punkter knyttet til sjølve nedskaleringen også hadde en parallell prosess gående med staten om bidrag til finansiering av en mulig oppkjøpsrunde, slik at det kunne bli mindre behov for omsetningsavgift.

Jordbrukets posisjon ble til slutt slik:

- Melkekvote for 2020 reguleres med forholdstall på disponibel kvote. Det innføres et bunnfradrag på 30.000 liter som ikke omfattes av nedgangen i forholdstallet for disponibel kvote.
- For kvoteåret 2021 etableres det en midlertidig utkjøpsordning fra 1. januar 2020. Det tas sikte på å kjøpe ut et volum tilsvarende 40 mill. liter melk. Statlig andel ved kvotesalg settes til 80 %. Det må sikres at produksjonsregionenes andel av grunnkvota videreføres om lag på dagens nivå. Det innføres differensierte utkjøpspriser mellom produksjonsregionene.
- Det må varsles nå at forholdstallet for grunnkvote blir satt ned. Størrelsen på nedjusteringen gjøres i kvotedrøftingene for 2021.
- Resterende behov for nedjustering med forholdstall for disponibel kvote tas ved kvotedrøftingene i november/desember 2020. Bunnfradraget på 30.000 liter som ikke omfattes av nedgangen i forholdstallet for disponibel kvote videreføres.
- Det fastsettes et utkjøpsvolum for hver produksjonsregion. Når innmeldt volum overstiger produksjonsregionens utkjøpsvolum, suspenderes ordningen i produksjonsregionen.
- Forutsetter løpende saksbehandling og prinsippet om førstemann til mølla. Siste mulighet for innmelding blir 31.03.2020.
- Staten må bidra med 300 mill. kroner i finansiering av oppkjøpsrunden

- Til kvoteåret 2022 innføres en ny kjøp/salgssordning. Den statlige andelen i denne ordningen settes høyere enn 20 % og med fortsatt lav pris. Tilbakesalg av kvote prioriteres foretak med 15-30 kyr.

5.9.7 Tilbud fra staten

Staten responderte på jordbrukets forslag slik:

- Mjølkekvoter for 2020 fastsettes med forholdstall på disponibel kvote etter ordinær prosess høsten 2019. Det innføres ikke noe frikvote, forholdstallet skal nyttes på hele kvotemengden.
- For 2021 etableres en midlertidig utkjøpsrunde i 2020 med mål om oppkjøp av 40 mill. liter, fordelt på de ulike produksjonsregionene. Evt. resterende behov for utkjøp tas ved kvotedrøftingene høsten 2020. Statens andel settes til 80 prosent. Innmelding fra 01.01.2020. Prinsippet om først «til mølla» vil gjelde. Ordningen suspenderes når oppkjøpsmålet i den enkelte region er nådd, seinest 31. mars 2020. Statlig utkjøpspris differensieres i fire regioner.
- Staten vil bidra med 200 mill. kroner for å finansiere oppkjøpet og redusere belastningen på omsetningsavgiften. Resterende kostnad må dekkes opp med økt omsetningsavgift.
- Ordinær omsetningsordning gjeninnføres for kvoteåret 2022.

5.9.8 Brudd

Norsk Bonde- og Småbrukarlag kunne ikke være med på en slik løsning og brøt forhandlingene. Følgende pressemelding fra 16. oktober 2019 forklarer hvorfor NBS valgte å bryte:

Det tilbudet som vi fikk fra staten ga ikke grunnlag for Norsk Bonde- og Småbrukarlag til å være med på å slutføre forhandlingene, sier Kjersti Hoff. – Jeg registrerer at den endelige avtalen mellom staten og Norges Bondelag er identisk med det som forelå da vi forlot forhandlingene i går ettermiddag, sier Kjersti Hoff.

Jordbruket leverte 23. september sine posisjoner for nedskalering av mjølkeproduksjonen. Nedskaleringen kommer som en konsekvens av WTO-vedtaket fra desember 2015 som forbyr å nytte eksportstøtte til eksport av Jarlsbergost fra 2021. De viktigste posisjonene var:

- Mjølkemarkedet for 2020 reguleres med forholdstall på disponibel kvote som fastsettes i november/desember. Det innføres et bunnfradrag på 30.000 liter som ikke omfattes av nedgangen i forholdstallet for disponibel kvote.
- For 2021 etableres det en midlertidig utkjøpsordning fra 1. januar 2020 for å kjøpe ut inntil 40 mill. liter.
- Et evt. resterende behov for nedjustering i 2021 tas med forholdstall på disponibel kvote som fastsettes i november 2020. Bunnfradraget på 30.000 liter videreføres.
- En viktig posisjon i jordbrukets krav var at et evt. tilbakesalg i 2022 av statlig inndratt kvote skulle prioriteres til foretak med 15 – 30 kyr.
- Jordbruket krevde også at 60 prosent av utkjøpskostanden, dvs. 300 mill. kroner, skulle finansieres over statsbudsjettet for 2021.

NBS hadde allerede da strekt seg langt i forhold til våre opprinnelige posisjoner.

Staten kom tilbake med sitt tilsvarende 14. oktober. - Dette tilsvaret innfridde ikke flere viktige punkter for oss, sier Kjersti Hoff, leder i Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Dette gjelder forhold som:

- Ingen skjerming av de første 30.000 liter
- Ingen prioritering av 15-30 kyrs bruk ved et evt. tilbakesalg i 2022
- For svak medfinansiering fra statens side som vil føre til økt belastning på den enkelte aktive mjølkeprodusenten, både liten og stor.

En reduksjon i mjølkeproduksjonen med 100 mill. liter vil gi svært store utslag for det norske jordbruket. Det er viktig å kunne opprettholde et jordbruk over hele landet. Av den grunn må denne nedskaleringen fordeles jevnt. Alle elementer som berører mjølkeproduksjonen, også bortdisponering (utleie) av kvoter, kvotetak osv., bure vært med i denne diskusjonen. – Vi er avhengig av små og mellomstore mjølkebruk for å utnytte våre grasressurser best mulig over hele landet, sier Hoff.

Vårt primære utgangspunkt var at denne nedskaleringen skulle gjennomføres med en sterkere bruk av forholdstall for å forhindre at enkeltbrukere skulle få urimelige store belastninger. Dette har vært en svært vanskelig sak for Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Vi strakk oss svært langt for at jordbruket skulle kunne opptre samlet. Når viktige elementer i kravet fra jordbruket ikke ble innfridd, hadde vi ikke noe annet valg enn å avslutte forhandlingene, avslutter Kjersti Hoff.

5.9.9 Endelig resultat

Det endelige resultatet ble som «tilbudet» fra staten, gjengitt over.

5.9.10 Kvotedrøftinger for 2020

De ordinære kvotedrøftingene høsten 2019 for 2020 endte ut med å sette forholdstallet for kumjøl til 0,96. Dette tallet var grunnlagt med forventet reduksjon i behovet for mjølk.

2. april 2020 ble det gjennomført ekstraordinære kvotedrøftinger for 2020 ut fra et behov om å øke produksjonen av mjølk. Produksjons- og salgsutviklingen hadde ikke utviklet seg i tråd med forutsetningene fra den første kvoterunden høsten 2019. Forholdstallet ble satt til 1,01.

8. juni ble det på nytt gjennomført ekstraordinære kvotedrøftinger. Problemstillingen var på nytt at utviklingen i mjølkemarkedet krevde en ytterligere økning i produksjonen for å kunne være leveringsdyktig for alle sortimenter. Forholdstallet ble fastsatt til 1,05. De to ekstraordinære rundene var direkte relatert til sein oppstart for Jarlsbergostanlegget i Irland og vesentlig mer bruk av norske mjølkeprodukter pga. covid-19 situasjonen. (Se kapittel 5.14)

5.10 Arbeid med HMS

5.10.1 Forsikringsmøter

Det er gjennomført 50 forsikringsmøter i lokallagene løpet av perioden.

Det er fylkeslagene som gjennomfører møtene hos lokallagene. Fylkeslagene får 5.000 kroner pr. møte, mens lokallagene får 2.000 kroner pr. møte. Fylkene får tildelt møter etter antall lokallag. En tredjedel av lokallagene får hvert år støtte over ordningen. I tillegg har forsikring eller HMS vært tema på mange fylkesårsmøter. I tillegg er det gjennomført en sentral forsikringsssamling for fylkesledere og sekretærer.

5.10.2 Markvandring i regi av Gjensidige

I avtalen med Gjensidige ble det foreslått 2 møter pr. år til markvandring med HMS-fokus. Dette er møter som støttes med 10.000 kroner per møte. Her er prinsippet om «først til mølla» gjeldende, og det er fylkeslaget som står for møtene.

I 2020 er det Nord-Trøndelag og Vest-Agder som er tildelt møtene. På grunn av koronapandemien er møtene ikke gjennomført så langt, men begge fylker har ambisjoner om å gjennomføre møtene høsten 2020.

5.10.3 Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket

Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket møtes en gang pr år. Nasjonalt samarbeidsforum for HMS i landbruket skal koordinere arbeidet med HMS i landbruket og sikre godt samarbeid mellom de ulike aktørene gjennom å drøfte relevante problemstillinger som for eksempel:

- Psykisk helse i landbruket.
- Kampanjen trygghet og helse i landbruket.
- Statistikk og registreringer samt brannsikring i landbruket.

Siste møte ble avholdt i oktober 2019. Norsk Landbruksrådgiving hadde en gjennomgang av samarbeidsprosjektet «5 råd for god bondehelse». NLR orienterte om økning i antall dyrevelferdssaker og rollen mellom Mattilsynet, politiet, næringa sjøl og helsevesenet når bonden får psykiske problemer som ender i dårlig dyrevelferd også. En viktig påminnelse om at vi alle må tørre å spørre: «Hvordan går det egentlig?»

Vi hadde også en gjennomgang av en stor ulykkesundersøkelse gjennomført av Matmerk. Gjengangeren for både ulykker og nesten ulykker er «jeg skulle bare». Det viser at dette kan bedres.

Landbrukets brannvernkomite viste sin oversikt som viser en markant reduksjon på antall branner i husdyrbygg ved utført el- kontroll og termografering.

Til slutt fikk vi en gjennomgang av Nasjonalt fagkompetansesenter for landbrukshelse (NFKS) et nettverk for aktører innen landbruk og helse med base ved Arbeidsmedisinsk avdeling på St. Olavs hospital. Etableringsprosjektet er godkjent og fått midler fra Landbruksdirektoratet desember 2018. Brit Logstein har gått inn som leder fra april 2019. En egen styringsgruppe følger landbruksdelen og Helse- og Omsorgsdepartementet/Helsedirektoratet -sammen med Landbruks- og Matdepartementet følger helsesida.

5.11 Utfordringer i dagens dyrehold

5.11.1 Dyrevelferd

Debatten om god dyrevelferd for produksjonsdyr i jordbruket pågår kontinuerlig. Fra å være en problemstilling primært knyttet til slaktekylling, verpehøner og pelsdyr har dyrevelferd blitt et eget arbeidsområde som mange organisasjoner innenfor jordbruket arbeider med.

De siste årene har det vært stor oppmerksomhet rundt forholdene for slaktegris. En rapport fra Mattilsynet fra 2017 viste at over 70 prosent av kontrollerte svinebesetninger hadde ett eller flere dyrevelferdsmessige avvik.

I juni 2019 ble det presentert en film i Brennpunkt – NRK som avdekket flere ulovlige hendelser knyttet til praktisk hold av gris. Filmen utløste en massiv og berettiget kritikk av de forholdene som ble avslørt og med klare krav om at slike forhold måtte opphøre. Slike hendelser er svært negative for jordbrukets omdømme og det vil også ramme jordbruket økonomisk fordi en del forbrukere vil se etter alternative matkilder til grisekjøtt.

Jordbruket kommer fort i en forsvarsposisjon etter slike oppslag og det skjedde også i dette tilfellet. Debatten som fulgte i ettertid, viste at det flere som tenker på samme måte som Norsk Bonde- og Småbrukarlag og som stiller spørsmål ved om produksjonssystemene er tilrettelagt på en slik måte at de bidrar til god dyrevelferd. Denne diskusjonen er ikke avsluttet.

Det er viktig å få fram at jordbruket faktisk har arbeidet med disse problemstillingene allerede i flere år og trolig mye lenger enn det samfunnet ellers kjenner til. Velferdsprogrammet for slaktekylling eller «trådputeprogrammet» og hele innredningsdebatten for verpehøner er eksempler på systematiske endringer som ble gjort allerede for over 10 år siden. Dyrevelferdsspørsmålene i pelsdyrholdet har vært satt under søkelyset gjennom mange år og næringen utarbeidet et velferdsprogram som ble innført i 2018. Dette programmet ble beklageligvis skrinlagt av myndighetene etter vedtaket om at pelsdyrhold i Norge skulle avvikles innen 2025.

Næringen hadde også et mer eller mindre ferdig utkast til dyrevelferdsprogram for gris liggende da de uheldige og helt uakseptable eksemplene på dårlig velferd hos gris ble løftet fram gjennom 2017 og 2018. Dessverre var dette arbeidet ikke forsert tilstrekkelig slik at det hadde blitt tatt inn det profesjonelle griseholdet i stor nok skala. I løpet av kort tid ble programmet ferdigstilt og tatt inn i de aller fleste besetninger som driver med gris.

Det er startet opp arbeid med dyrevelferdsprogrammer også for storfe og sau. Dyrevelferdsprogrammet for storfe har det vært arbeidet med allerede i et par år og NBS har deltatt i dette arbeidet. Arbeidet med et dyrevelferdsprogram for sau startet opp våren 2020 og NBS deltar også i dette. Det er Animalia som leder arbeidet med utviklingen av disse programmene.

Viktige temaer for diskusjon i de arbeidsgruppene som står for dette har vært, og er, systemer for registrering av produksjonstekniske data i den enkelte besetning, utvikling av indikatorer for god dyrevelferd i ulike produksjoner, utvikling av opplegg for besøk av veterinær en eller flere ganger i året, opplegg for sanksjoner mot den enkelte dyreeier ved registrerte avvik i forhold til normene i programmet, forholdet til KSL osv. Det er forholdsvis kompliserte systemer som må på plass for at programmene skal kunne virke etter hensikten. NBS vil delta i dette arbeidet videre framover fordi det er viktig å få etablert gode systemer i praktisk dyrehold som ivaretar produksjonsdyrenes krav til god dyrevelferd.

En registrerer fortsatt store tap av beitedyr til rovdyr i områder der beitedyr har førsteprioritet og der en bare skal ha begrensede bestander av rovdyr. Disse angrepene representerer et betydelig velferdsproblem for beitedyra og Norsk Bonde- og Småbrukarlag registrerer at både Mattilsynet og Riksrevisjonen uttaler seg sterkt kritisk til hvordan rovviltforvaltningen skjer i praksis, også ut fra et dyrevelferdsmessig ståsted. Samtidig er det forstemmende å registrere at storsamfunnets bekymring for beitedyras velferd er langt mindre uttalt enn når det gjelder andre deler av profesjonelle husdyrholdet i Norge.

5.11.2 Dyresjukdommer

Også i løpet av det siste året har det kommet varsler om tilfeller av ulike alvorlige husdyrsjukdommer som f.eks. mædi på sau. Funnet av mædi kom overraskende fordi en trodde at den bekjempingen av denne dødelige lungesjukdommen, som ble gjennomført på 1990-tallet, faktisk hadde bidratt til å utrydde denne sjukdommen. Utover i 2019 dukket også ringorm opp igjen som et problem i storfebesetninger, spesielt i Rogaland og Trøndelag. Dette er også en sjukdom som mer eller mindre ble ansett for å være utryddet.

Heldigvis er det ikke rapportert om utbrudd av alvorlige husdyrsjukdommer som veterinærmyndighetene og næringen ikke har handtert innenfor sitt vanlige apparat.

Sauenæringen sliter fortsatt med å bli kvitt fotråte i Rogaland-Agder. Det rapporteres fortsatt om enkelte utbrudd av sjukdommen til tross for det omfattende saneringsarbeidet som har vært gjennomført siden 2008 og som Norsk Bonde- og Småbrukarlag har tatt aktivt del i.

Fra tid til annen kommer det meldinger om diverse sjukdommer på fugler i hobbybesetninger, men disse har heldigvis ikke blitt spredd videre til bruksbesetninger.

5.11.3 Deltakelse i KOORIMP

Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar sammen med de økonomiske organisasjonene i jordbruket (både samvirkeorganisasjoner og ikke-samvirkebaserte organisasjoner), avlsforeninger og forsikringsbransjen samt Mattilsynet i et arbeid for å kvalitetssikre eventuell import av levende dyr og dyremateriale, sikre en beredskap for håndtering av smittsomme husdyrsjukdommer og diskutere strategiske problemstillinger knyttet til bekjemping av disse.

Alle de deltakende organisasjonene er samlet i en styringsgruppe som møtes 2-3 ganger i året. Den daglige driften er lagt til Animalia som også håndterer fortløpende forespørsler om import av levende dyr og dyremateriale (sæd, embryo).

5.11.4 Strategisk forum dyrevelferd

Mattilsynet har et eget forum for dyrevelferd som involverer faglagene, varemottakerne, veterinærer, Mattilsynet osv. Forumet møtes et par ganger i året for å diskutere hvordan en skal opprettholde og bedre dyrevelferden for produksjonsdyr i jordbruket i Norge. Norsk Bonde- og Småbrukarlag deltar i dette arbeidet.

5.11.5 Nasjonal strategi for landdyrhelse

EU er i avslutningen av arbeidet med et nytt regelverk for dyrehelse. EUs nye dyrehesellov med underliggende rettsakter vil tre i kraft 21. april 2021.

Dyrehelse er en del av EØS avtalen, og det nye regelverket vil dermed gjelde også for Norge. Landbruks- og matdepartementet ga Mattilsynet i 2019 i oppdrag å organisere et prosjekt som skal utvikle en strategi for å videreføre og utvikle norsk husdyrhelse. Departementet har bedt om at arbeidet skal gjøres i samarbeid med Norges Bondelag, Norsk Bonde og Småbrukarlag, Veterinærinstituttet, Animalia og Den norske veterinærforening.

Sjøl om EUs nye regelverk for dyrehelse er mer ambisiøst enn dagens regelverk er det viktig for Norge å arbeide for å bevare og forbedre dagens gode helsestatus for smittsomme/overførbare sykdommer hos norske produksjonsdyr. Dette er svært viktige forutsetninger for god dyrevelferd, trygg mat og samtidig et konkurransefortrinn for norsk landbruk.

Mattilsynet har etablert en styringsgruppe og en arbeidsgruppe for å utføre arbeidet med deltakelse fra organisasjonene som er nevnt over samt varemottakerne.

Utkast til strategi og en handlingsplan for å gjennomføre strategien, skal leveres departementet i desember 2020.

Styringsgruppen får jevnlig en gjennomgang av prosjektets status og får også framlagt problemstillinger prosjektet står overfor og hvor det er viktig med en diskusjon om mulige løsninger og hva som skal være de strategiske målene. Arbeidsgruppen skal utvikle strategi for de tiltaksområdene strategien skal inneholde.

5.12 Sentrale høringer i perioden

5.12.1 Innspill til evt. gjennomgang av hundeloven

I en felles uttalelse fra Norsk Sau og Geit (NSG) og Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) om en evt. gjennomgang av hundeloven heter det bl.a.:

«Gjennom årene har vi jevnlig fått meldinger fra våre medlemmer, blitt gjort oppmerksom på avisartikler om og blitt kontaktet om saker som berører forholdet mellom beitedyr og hund. NSG og NBSs innspill har primært bakgrunn i forhold mellom hund og beitedyr, men vi har også innspill knyttet til lovens § 19 Farlige hund.

Hovedprinsippet med båndtvang i Norge er å forebygge skader og hindre uønskede hendelser. NSG og NBS mener båndtvang, som loven bruker som et av de viktigste virkemidlene, må fortsette som i dag for å hindre skader på bufe, tamrein, vilt eller mennesker.

Loven som helhet dekker dagens behov, men den kan utfylles med forskrifter med evt. kommentarer.»

5.12.2 Høring – endring i reglene for når det kan gis tillatelse til bruk av snøskuter til hytte

I høringsbrev av 30.4.2020 heter det bl.a.:

Norsk Bonde- og Småbrukarlag foreslår at ny § 5 c skal lyde:

«Eier av hytte for transport av bagasje og utstyr mellom brøytet bilveg og hytte når det i området ikke er mulighet for leiekjøring etter bokstav a. Kommunen skal i tillatelsen fastsette maksimalt antall turer pr. sesong, og kartfeste hvilken trasé som skal benyttes.»

5.12.3 Høring – Forslag til forskrift om regionale tilskudd til næringsutvikling, rekruttering og kompetanseheving i landbruk

Det vises til punkt 3.1.1. «felles forskrift med felles formål». Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter at det blir utarbeidet en felles forskrift for RT- og RK-midlene

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter overføring av den regionale forvaltningen av RT- og RK-midlene fra fylkesmannen til fylkeskommunen.

NBS regner med at Fylkesmannen fortsetter å dekke møtegodtgjøring som de nå endelig har begynt å gjøre.

5.12.4 Hørings svar - endringer i rovviltforvaltningen

I et felles høringsbrev 6. juni 2019 fra Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit heter det bl.a.:

Klima- og miljødepartementets forslag til endringer i rovviltforvaltningen er den mest omfattende siden Stortinget vedtok rovviltforliket i 2004, og vil føre til en sentralisering av makt i rovdyrforvaltningen.

Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit støtter ikke forslaget om å redusere antall rovviltregioner fra åtte til fire eller fem, siden dette vil øke avstanden mellom beslutningstagere i rovviltforvaltningen og berørte beitebrukere og lokalsamfunn. Dette vil igjen kunne bidra til å øke konfliktnivaet, og redusere rovdyrforvaltningens legitimitet.

Vi støtter ikke forslaget om opprettelsen av Rovviltklagenemnda som skal behandle klager på vedtak om felling, rovdyrerstatning m.m.

Vi støtter ikke forslaget om å endre nødvergebestemmelsen i naturmangfoldloven (nml.) § 17 annet ledd andre setning slik det framgår av høringen. I stedet foreslås det at bestemmelsen endres slik at den blir lydende:

«Eieren eller den som opptrer på vegne av eieren, kan avlive vilt på grunn av et pågående angrep på bufe, tamrein, gris, hund og fjørfe, eller tilsvarende når det må anses påkrevd på grunn av et umiddelbart forestående angrep»

Vi støtter ikke forslaget om at det skal være felles bestandsmål nord og sør for Trondheimsfjorden og Stjørdalselva/Tevla. Dagens ordning som innebærer at hver enkelt rovviltnemnd er ansvarlig for å nå sine bestandsmål for rovvilt må beholdes.

Vi støtter ikke forslaget om å flytte målet om tre årlige ynglinger av gaupe fra nord til sør for Stjørdalselva/Tevla. Vi mener at det behov for å redusere bestandsmålet på 3 årlige ynglinger av gaupe i nord, men da ved at det nasjonale bestandsmålet reduseres fra 65 til 62 årlige ynglinger.

Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Sau og Geit støtter forslaget om å gi Landbruksdirektoratet rett til å avgi uttalelse i forkant av vedtakelsen av de regionale forvaltningsplanene. Vi støtter også forslaget om å endre rovviltforskriften § 18 slik at det framgår at kommuner har klageadgang for enkeltvedtak fattet med hjemmel i forskriften. Vi stiller oss videre bak forslaget om å forskriftsfeste adgangen til å bruke fastmontert kunstig lys ved åtejakt på jerv, og at elektronisk overvåkning av jervebåts tillates på permanent basis.

Vi foreslår samtidig at det i rovviltforskriften innarbeides et krav om beredskapsplaner ved rovvilthenvendelser.

5.12.5 Forskrift om skadefelling, om dødt vilt og om bruk av vilt i oppdrett, forskning og dyrepark (Viltforskriften)

I en felles høringsuttalelse fra Norsk Sau og Geit og Norsk Bonde- og Småbrukarlag heter det bl.a.:

Generelt

Norsk Sau og Geit og Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det er et stort behov for at det etableres en tydelig forskrift som omhandler utlegging av åte og fôring av vilt. Åteforskriften må ha et tydelig grensesnitt mot CWD-forskriften og animaliebiproduktforskriften.

§ 1 Formål

Norsk Sau og Geit og Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener forskriften må være tydelig på at fôring og utlegging av åte ikke skal føre til skade eller ulempe på husdyr. Vi ber om at § 1 endres på følgende måte, våre endringsforslag med understreking:

«Formålet med denne forskriften er å hindre at det oppstår unødig skade på eller ulempe for husdyr, vilt, mennesker eller naturmangfold ved utlegging av åte eller fôr til vilt i forbindelse med jakt, felling, fotografering, observasjon eller andre formål.»

Forskrift om skadefelling, om dødt vilt, og om utlegging av åte og fôring av vilt (Åteforskriften)

Norsk Sau og Geit og Norsk Bonde- og Småbrukarlag har følgende merknader til viltforskriften.

§ 1-1 Formål

Norsk Sau og Geit og Norsk Bonde- og Småbrukarlag viser til formålsparagrafen i viltloven og mener landbruksnæring må stå i formålsparagrafen. Vi ber om at § 1 -1 endres på følgende måte, våre endringsforslag med understreking:

«Viltet skal forvaltes i samsvar med naturmangfoldloven, slik at naturens produktivitet og artsrikdom bevares. Innenfor denne rammen skal viltforvaltningen ivareta hensynet til dyrevelferd og dyrehelse, landbruksnæring, forskning, undervisning, næringsliv og andre offentlige og private interesser.»

5.12.6 Høringsnotat Prop. 90 L (2019-2020)- endringer i naturmangfoldloven

I et felles hørings svar fra Norges Bondelag, Norges Bonde- og Småbrukarlag og Norsk Sau og Energi- og miljøkomiteen heter det bl.a.

Organisasjonene fastholder sine opprinnelige standpunkter, i høringsbrev av 7.6.2019, referert i punkt 5.12.4.

Regjeringen fikk ikke flertall for flere av sine forslag bl.a. rowiltklagenemnd og en reduksjon av antall forvaltningsregioner.

5.12.7 Høring - Omsetningsrådets myndighet vedrørende markedsregulering

Landbruks- og Matdepartementet ba høsten 2017 Omsetningsrådet om å foreta en gjennomgang av regelverket for markedsbalansering, herunder en vurdering av å gjøre endringer i regelverket som forenkler ordningene og reduserer risikoen for konkurransevriddinger i melkesektoren og i kjøttsektoren.

Etter et omfattende arbeid sitter en nå med to høringsnotater fra henholdsvis Omsetningsrådet og Landbruks- og Matdepartementet som tar opp de samme forholdene, men med ulike forslag til løsning.

Viktigheten av markedsregulering

Velfungerende samvirker er viktig både for markedsregulering som ledd i å oppfylle jordbruksavtalen og derved målene i landbrukspolitikken. Det vil både bonden som næringsutøver være tjent med, men også i et videre samfunnmessig perspektiv. For å sikre at markedsreguleringen skal fungere må det være en balanse mellom markedsregulators rettigheter og plikter. Norsk Bonde- og Småbrukarlag ser på med bekymring den svekkingen av verktøyene for å få til en effektiv markedsregulering som har skjedd og som det tas til orde for i forslaget fra LMD.

Konsekvensen av forslagene er at Omsetningsrådet, som skal råde over bruken av omsetningsmidlene finansiert av primærprodusentene, får mindre handlingsrom og det blir vanskeligere å gjennomføre en effektiv markedsregulering. Dette øker kostnadene ved markedsreguleringen som betales av bonden.

Kjøttsektoren – dobbel mottaksplikt

Pr i dag er det slik at markedsregulator for kjøttsektoren har mottaksplikt for leveranser fra primærprodusent, men ikke såkalt dobbel mottaksplikt, dvs. mottaksplikt fra uavhengige markedsaktører.

Landbruks- og Matdepartementet foreslår å pålegge Nortura en avgrenset dobbel mottaksplikt for kjøtt, dvs. mottaksplikt fra uavhengige markedsaktører.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at en dobbel mottaksplikt på kjøtt ikke bør innføres av følgende grunner:

- Markedsreguleringen viktigste formål er å redusere risiko for bonden

- Innføring av dobbel mottaksplikt for kjøtt vil føre til overproduksjon og destabilisering av kjøttmarkedene. Uavhengige slakterier oppnår risikoavlastning finansiert over omsetningsavgiften, betalt av bøndene.
- Dobbelt mottaksplikt vil redusere markedsregulators evne til å være prisledende i markedet

Dobbelt mottaksplikt vil i praksis være en sentraliserende reform for landbruket i Norge og gi økt konkurranse om primærprodusentene i sentrale områder, mens det vil være vanskelig å

- opprettholde konkurransedyktige priser til produsenter i distrikter med færre husdyr og lange transporter.
- Innføring av dobbel mottaksplikt for kjøtt vil føre til konkurransevridning mellom slakterier og rene skjærebedrifter pga. økt kapasitetsutnyttelse og dermed reduserte enhetskostnader.
- Det er ikke mulig å gjennomføre avgrenset dobbel mottaksplikt, uten informasjonsutveksling i bransjen og deltakelse fra de uavhengige aktørene i markedsreguleringen.

Mjølkesektoren

Mottaksplikt på melkefett

Norsk Bonde- og Småbrukarlag går imot innføring av en generell mottaksplikt på melkefett.

TINE har mottaksplikt på melk fra landets melkeprodusenter innenfor de kvalitetskrav som til enhver tid gjelder. Mottaksplikten sikrer likebehandling mellom ulike produsenter og at alle produsenter kan nyte godt av de tiltak markedsregulator gjennomfører.

Pr i dag er det mottaksplikt på smør fra andre meieriselskaper når det benyttes midler til eksportregulering av smør. Denne muligheten har nå bortfalt.

Departementet ber om synspunkter på tre alternativer for mottaksplikt fra andre meieriaktører:

- Avvikle mottaksplikten på smør
- Innføre mottaksplikt på fløte
- Innføre mottaksplikt på fløte og smør.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at dobbel mottaksplikt for markedsregulator forutsetter et tilgjengelig reguleringstiltak. Uten slike tiltak vil dobbel mottaksplikt for TINE innebære å flytte risiko i virksomheten fra konkurrerende aktører og til TINE, noe som vil være en betydelig konkurranseulempa for TINE.

Forsyningsplikt – prioriteringsregler

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er enig i de foreslåtte prioriteringsreglene, men mener at avkortningen skal være basert på gjennomsnittlig mottatt melkekvantum siste år.

Forsyningsplikt – overføringstransport og overvåkningsansvar

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at kostnaden til overføringstransport skal dekkes av det anlegget som kjøper og mottar melk. NBS mener videre at overføringstransporten må behandles som alle andre markeder, dvs. uten spesiell regulering utover det som følger av konkurranseloverket.

Departementet ber om innspill på disse alternativene:

- Avvikle ordningen slik den er i dag og ikke regulere overføringskostnadene
- Endre målprispunkt på melk og dermed avvikle behovet for å regulere overføringskostnadene

- Videreføre dagens ordning.

NBS støtter forslaget om å avvikle ordningen.

NBS støtter ikke det andre kulepunktet om at overføringskostnadene skal dekkes av melkeprodusentene uavhengig av hvor langt melken må kjøres fra basismeieriet. Ved å legge alle overføringskostnadene til melkeprodusentene vil det ikke lenger være nødvendig for meieriaktørene å ta frakt av råvarer i betraktning når nye anlegg og meieristruktur planlegges.

Forsyningsplikt – 80-prosentregelen og øvre prisgrense

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det er viktig å opprettholde 80-prosentregelen for forsyning av aktører som kjøper 5 mill. liter eller mer pr. år for å holde behovet for overskuddskapasitet på et moderat nivå og for å balansere rettigheter og plikter mellom markedsregulator og aktører som benytter seg av forsyningsplikten.

Melk er ferskvare som må håndteres kontinuerlig. Ved å opprettholde en forsyningsplikt, men fjerne 80-prosentreglen, flytter man en vesentlig del av ansvaret for å opprettholde en jevn kapasitet i hele året. Konsekvensen blir økt kapasitetsbehov hos markedsregulator, konkurransevidning mellom aktørene og økte kostnader i verdikjeden. Forslaget vil svekke norsk melks konkurransekraft.

Endring i øvre prisgrense for mjølk

Omsetningsrådet anbefalte i 2019 overfor avtalepartene at øvre prisgrense for noteringsprisen på mjølk økes fra 5-10% for å gi bedre fleksibilitet som sikrer effektiv utnyttelse av total anleggskapasitet. Det vil gi bedre mulighet til å justere prisene i perioder med lav etterspørsel etter mjølk på forsyningsplikt (høytider) og større fleksibilitet til større variasjon i noteringspris gjennom året. Det vil ikke innebære større prisvariasjoner til produsent.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter en økning i øvre prisgrense for noteringsprisen for mjølk fra 5-10 % over målpris og vil gå inn for dette ved jordbruksforhandlingene der dette evt kan bli et tema.

Godtgjørelse for markedsregulators reguleringskapasitet

Departementet vurderer å fjerne tilskuddet til den nødvendige reguleringskapasiteten som markedsregulator må sitte med. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det vil gi en sterk konkurransevidning mellom aktørene dersom kompensasjon for overkapasitet faller bort uten at en samtidig fjerner TINes forsyningsplikt.

Dette skyldes at melk har en svært kort holdbarhet og må håndteres kontinuerlig. Melkeproduksjonen varierer betydelig gjennom året, spesielt i enkelte deler av landet, og til dels helt uavhengig av etterspørselen. For å kunne håndtere sin mottaks- og forsyningsplikt i et slikt marked, er det nødvendig for markedsregulator å ha en betydelig overkapasitet og kostnaden med dette kan ikke markedsregulator bære.

5.12.8 Høringsuttalelse på Omsetningsrådets forslag til endringer i forskrift om markedsregulering til å fremme omsetning av jordbruksvarer

Det vises til høringsbrev av 29. november 2019 med svarfrist 1. mars 2020.

Omsetningsrådet har foretatt en gjennomgang av regelverket for markedsbalansering, herunder en vurdering av å gjøre endringer i regelverket som forenkler ordningene og reduserer risikoen for konkurransevidninger i melkesektoren og i kjøttsektoren.

Viktigheten av markedsregulering

Velfungerende samvirker er viktig både for markedsregulering som ledd i å oppfylle jordbruksavtalen og derved målene i landbrukspolitikken. Det vil både bonden som næringsutøver være tjent med, men også i et videre samfunnmessig perspektiv, For å sikre at markedsreguleringen skal fungere må det være en balanse mellom markedsregulators rettigheter og plikter. Norsk Bonde- og Småbrukarlag ser på med bekymring den svekkingen av verktøyene for å få til en effektiv markedsregulering som har skjedd og som det tas til orde for. Konsekvensen av forslagene er at Omsetningsrådet, som skal råde over bruken av omsetningsmidlene finansiert av primærprodusentene, får mindre handlingsrom og det blir vanskeligere å gjennomføre en effektiv markedsregulering. Dette øker kostnadene ved markedsreguleringen som er kostnader som betales av bonden.

Mjøl

Forsyningsplikt mjøl

Overføringstransport og -ansvar

Regelverket for beregning av overføringskostnader for meieri som mottar mjøl innenfor forsyningsplikten har blitt vurdert av Omsetningsrådet. De vil fjerne reglene for beregning av kostnader ved overføringstransport selv om arbeidsgruppe mjøl har foreslått å videreføre disse reglene. Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter avvikling av disse reglene.

Flytting av målprispunkt er et forslag som Norsk Bonde- og Småbrukarlag går imot. Det innebærer at handlingsrommet på WTO-notifisert støtte reduseres. I tillegg vil det kreve økt målpris og ramme for jordbruksoppgjøret uten at bonden får økt pris fordi det innebærer økte fraktkostnader i forsyningsprisen som må kompenseres. Dette kan virke sentraliserende for evt nye meieri ved at lokalisering i forhold til markedet blir viktigere enn råvareleveransene.

Forsyningsplikt — 80% regelen

Formålet med 80-prosentregelen er å balansere rettigheter og plikter mellom markedsregulator og selskaper som benytter seg av forsyningsplikten. Landbruks- og Matdepartementet ønsker en vurdering av om det er behov for 80%-regelen. Omsetningsrådet foreslår å beholde bestemmelsen.

Regelen ansvarliggjør mottakende meieriselskap, og er ment å sikre at disse tar imot jevne forsyninger av mjøl. Dette bidrar i sin tur til å løse markedsregulators kapasitetsutfordringer i forbindelse med sesonger og høytider. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at det er viktig å opprettholde 80% regelen for forsyning for aktører som kjøper 5 millioner liter og mer pr. år. De store aktørene som kjøper og forbruker mye melk må finne seg i å ikke variere sin bruk av melk.

Godtgjøring for markedsregulators reguleringskapasitet

Landbruks- og Matdepartementet ønsker en vurdering av godtgjøring for reguleringskapasitet som de mener bør kunne skje gjennom Omsetningsrådets øvrige satser for markedsbalansering. Bestemmelsen følger av Omsetningsrådets regelverk, men Landbruks- og Matdepartementet åpner for å regulere også dette gjennom rammeforskriftens formålsbestemmelse.

Markedsregulator får i dag godtgjøring for reguleringskapasitet i form av produksjonskapasitet utover det som er forretningsmessig behov for å kunne produsere lagringsdyktig vare av rå melk. Denne godtgjøringen er i dag basert på en eldre modell, men fastsettes av Omsetningsrådet årlig.

Omsetningsrådet foreslår å beholde ordningen, men å gjøre endringer i modellen. Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter forslaget om å beholde ordningen med godtgjørelse for markedsregulators reguleringskapasitet og er åpen for å se på de endringer som Omsetningsrådet foreslår i beregningsmodellen.

Endring i øvre prisgrense for mjøl

Omsetningsrådet anbefalte i 2019 overfor avtalepartene at øvre prisgrense for noteringsprisen på mjøl økes frå 5-10% for å gi bedre fleksibilitet som sikrer effektiv utnyttelse av total anleggskapasitet. Det vil

gi bedre mulighet til å justere prisene i perioder med lav etterspørsel etter mjølk på forsyningsplikt (høytider) og større fleksibilitet til større variasjon i noteringspris gjennom året. Det vil ikke innebære større prisvariasjoner til produsent.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter en økning i øvre prisgrense for noteringsprisen for mjølk fra 5-10 % over målpris og vil gå inn for dette ved jordbruksforhandlingene.

For øvrig støtter Norsk Bonde- og Småbrukarlag følgende av Omsetningsrådets forslag på melkesektoren:

- Lagringsgodtgjørelse for reguleringslagring som er nødvendig i henhold til markedsregulators ansvar for å oppfylle forsyningspliktens krav til stabile leveranser av melk og melkeprodukter gjennom året.
- Opphør av mottaksplikten på smør samtidig med bortfallet av reguleringseksporten.
- Mottaksplikt på mjølk og mjølkeprodukter fra bruk uten regulær inntransport. Avvikling av overføringssatser.
- At meieriselskaper som benytter seg av forsyningsplikten innen 10. august hvert år skal oversende Tine SA en prognose for neste års behov for rå mjølk, spesifisert per måned. Denne vil vise markedsregulators prognoser og budsjett for melkeanvendelsen.
- At meieriselskapene hver uke sender markedsregulator sin bestilling av mjølk for kommende uke. Bestillingene skal være spesifisert pr. ukedag og bør på månedsbasis samsvare med den siste oppdaterte årsprognose. Bestilt volum skal være tilpasset hele vogntog.
- At avsetningstiltakene til prisnedskrivning ved salg av kasein og prisnedskrivning for salg av melkefett til margarinindustrien avvikles i retningslinjer for markedsregulering av melk og melkeprodukter.
- Ny forskrift for prisnedskrivning av melk solgt til skoler og barnehager der det samtidig foreslås innført et krav om at melken som selges er norsk og foredlet av det meieriet som søker om prisnedskrivning.
- At godtgjørelse for reguleringstransport knyttet til fløte fjernes. Det synes ulogisk at markedsreguleringen skal dekke kostnader til transport av fløte, siden det ikke er mottaksplikt på fløte.

Egg

På eggsektoren støtter Norsk Bonde- og Småbrukarlag følgende av Omsetningsrådets forslag:

- Førtidsslakting av verpehøner for å ta ned produksjonen av egg er et tiltak som har vært brukt i lang tid og som framstår som det mest effektive tiltaket for å regulere denne produksjonen. Videreføring av førtidsslakting for å jevne ut eggproduksjonen gjennom året synes som en relativt sett kostnadseffektiv ordning og har den fordel at den Oerner overskuddet før det oppstår. I tillegg at ordningen med frivillig førtidsslakting av verpehøns fastsettes i forskrifts form.

Andre forslag som Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter:

- Skillevirksomhet for egg, skolemilk og spesialmarkeder for melk og egg, som i dag er regulert i retningslinjer, foreslås å fastsettes i forskrifts form ved å konvertere fra retningslinjer.

- Tilskudd til salgs- og etterspørselsfremmende tiltak, faglige tiltak, forsøksvirksomhet, forskning og avlsarbeid, administrasjonsutgifter og andre tiltak.
- Prisnedskrivning ved salg til spesialmarkeder for melk, kjøtt og egg.

5.13 Arbeid med klima

5.13.1 Oppfølging av intensjonsavtale mellom staten og jordbruket

21. juni 2019 underskrev Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bondelag og staten en intensjonsavtale om reduksjon av utslipp av klimagasser for perioden 2021 til 2030. Prosessen rundt dette og innholdet i avtalen er beskrevet i forrige årsmelding.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag møttes 14.10.19 for å diskutere oppfølgingen av intensjonsavtalen. Det ble enighet om å gjennomføre et klimamøte for hele landbruket i første del av mars 2020 og et høstmøte tidlig i september 2020 mellom Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag for å ha en avsjekk på hvor en står etter jordbruksforhandlingene i 2020.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag og Norges Bondelag inviterte til det første årlige klimamøtet for hele landbruket 4. mars 2020. På agendaen stod følgende to saker:

Sak 1: Landbrukets klimaplan

Sak 2: Drøfting om bransjestandard for klima i norsk landbruk

Sak 1

Norges Bondelag orienterte om deres arbeid med Landbrukets klimaplan, en prosess Norsk Bonde- og Småbrukarlag har vært lite delaktig i og med liten interesse for å ta inn våre forslag. Planen skal vise hvordan næringa vil jobbe for å innfri intensjonsavtalen om reduserte klimagassutslipp som er inngått med staten. Planen lanserer ti satsingsområder for oppfølging av intensjonsavtalen:

1. Utrulling av klimakalkulator og økt satsing på klimarådgiving
2. Mer klimavennlig og bærekraftig fôring, avl og friskere husdyr
3. Fossilfri maskinpark
4. Fossilfri oppvarming
5. Bedre bruk av gjødsla og god agronomi
6. Økt bruk av husdyrgjødsel i industrielle biogassanlegg
7. Jorda som karbonlager
8. Ny climateknologi revolusjonerer landbruket

I forkant av møtet hadde Norsk Bonde- og Småbrukarlag sendt et brev med to tilleggforslag som en avgjort mente manglet i planen:

- Under pkt. 2 om klimavennlig og bærekraftig fôring: Redusert melkeytelse – holde gjennomsnittlig melkeytelse på 7 300 liter/ku/år istedenfor å øke den til 10 700 liter/ku/år, som er den forventede utviklingen som den offisielle utslippsframskrivningen bygger på.
- Under pkt. 5 om bedre bruk av gjødsla: Nitrogenfikserende vekster aktivt inn i grovfôr dyrkingen – redusere N-gjødsling med 10 kg/daa på halve grasarealet.

Disse forslagene ble ikke lagt inn i planen. Landbrukets klimaplan ble senere vedtatt av representantskapet i Norges Bondelag 3. april 2020.

Sak 2

Etter initiativ fra Norges Bondelag ble det besluttet at det skulle nedsettes en arbeidsgruppe som skal utrede fordeler og ulemper ved å innføre klimakalkulatoren som bransjestandard. Det ble også besluttet at Norges Bondelag skulle ta initiativ til å opprette en egen arbeidsgruppe for klima og kommunikasjon.

5.13.2 Etablering av regnskapsgruppe som skal følge opp intensjonsavtalen

I intensjonsavtalen mellom Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag og regjeringa heter det at: «Deler av arbeidet som teknisk beregningsutvalg har utført siden 2017 videreføres i form av en gruppe bestående av representanter fra avtalepartene, samt fagpersoner. Gruppen skal være ansvarlige for regnskapsføring for Anneks I og II og gjøre opp status for progresjon og utvikling i arbeidet i forbindelse med de årlige jordbruksforhandlingene.»

Landbruks- og matdepartementet kom før sommeren 2020 med utkast til mandat for regnskapsgruppa. Det er foreslått følgende sammensetning: LMD (leder + 1 medlem), KLD (1), FIN (1), Norges Bondelag (2), Norsk Bonde- og Småbrukarlag (2). Sekretariat: Landbruksdirektoratet, Miljødirektoratet og NIBIO. Det er også ønskelig at SSB og NMBU deltar i sekretariatet.

Thomas Cottis og Vilde Haarsaker vil delta i regnskapsgruppa fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

5.13.3 Klimakalkulatoren og Landbrukets klimaselskap

Landbrukets klimaselskap SA ble etablert i 2017 av Tine SA, Nortura SA, FK Agri, Norsk Landbruksrådgivning og Norges Bondelag. En rekke organisasjoner ble invitert til å gå inn som medlemmer i selskapet. Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag vedtok å gå inn som medlem i Landbrukets klimaselskap SA på første styremøte i 2018 (engangsinnbetaling på 50 000 kr). Foretakets formål er å bidra til klimaløsninger for å redusere klimaavtrykket og legge til rette for klimatilpasninger i landbruksnæringa samtidig som næringas konkurransekraft sikres.

En sentral oppgave for Landbrukets klimaselskap har vært å utvikle en klimakalkulator for landbruket. Status for kalkulatoren er nå at den skal lanseres 15. oktober 2020:

- Melk, korn og gris lanseres 15.10.20
- Grønt og fjørfe lanseres i 2020/21
- Sau og ammeku lanseres i 2021.

På styremøtet i Norsk Bonde- og Småbrukarlag 19. mars ga prosjektleder for Klimasmart Landbruk, Tony Barman, en orientering om klimakalkulatoren. Barmann forklarte at kalkulatoren er rigget slik at det er mulig å få oppsummeringen for gardens utslipp beregnet både som utslipp målt som livssyklusanalyse (LCA), og som utslipp målt slik det gjøres i Norges offisielle klimaregnskap.

Videre bekreftet Barmann at det er fullt mulig å legge inn en kommentar til oppsummeringene der det er nødvendig for å sette tallene for den enkelte gard inn i en større sammenheng.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sendte brev til styret for Klimasmart Landbruk 2. april 2020 og ba om at veiledningen i selve kalkulatoren måtte settes opp med følgende informasjon:

- 1) Oppsummeringen for utslipp fra den enkelte gard oppgis både i utslipp beregnet etter livssyklusanalyse og i tillegg utslipp slik det beregnes i det offisielle klimaregnskap.
- 2) For gardar med melkeku må oppsummeringen i kg CO₂-ekvivalenter pr. kg. melk suppleres med informasjon og beregning som viser hvordan de totale utslippene i norsk melk- og kjøttproduksjon blir som resultat av hva som gjøres på egen gard.

Dette har ikke blitt besvart innenfor årsmeldingsperioden, selv etter flere purringer. Det er viktig at bonden får utslippstall som er direkte kompatible med det offisielle klimaregnskapet. Særlig er dette viktig for at de tiltakene som bonden vurderer blir beregnet slik at næringen blir kreditert i forhold til klima-avtalen mellom faglagene og staten.

5.13.4 Jordbruksavtalen 2020/21

I de forenkla jordbruksforhandlingene som ble gjennomført våren 2020, var klima et av temaene som ble prioritert.

- **Tilskudd til klimarådgeving på gårdsnivå:** Det ble enighet om å innføre et nytt tilskudd til klimarådgeving på gårdsnivå, som en del av regionalt miljøprogram. Rådgevingen skal omfatte bondens arbeid med å redusere utslipp og øke opptak av CO₂, samt klimatilpasning. Landbruksdirektoratet får i oppdrag å utrede hvordan en tilskuddsordning kan utformes.
- **Kursing i klimarådgeving:** Det ble satt av KIL-midler til kursing av klimarådgivere i jordbruksavtalen 2020. Midlene er ikke utlyst enda.
- **Fangvekster – dokumentasjon av klimaeffekt:** I årets jordbruksavtale fikk vi gjennomslag for at det skulle settes av midler til et forskningsprosjekt for å dokumentere klimaeffekten av fangvekster under norske forhold. Prosjektet er utlyst.

5.13.5 Klimakur 2030

Miljødirektoratet sendte 3. februar 2020 utredningen Klimakur 2030 på høring. Bakgrunnen for utredningen er at regjeringen i løpet av 2020 skal legge fram en stortingsmelding om hvordan den vil nå Norge sine klimamål.

Klimakur 2030 belyser mulige tiltak for å redusere ikke-kvotepliktige utslipp med minst 50 prosent innen 2030 ift. 2005, og beskriver tiltak for å redusere utslipp og øke opptak i skog og arealbrukssektoren. Kvotepliktige utslipp er holdt utenfor utredningen. Analysen tar utgangspunkt i utslipp i Norge, slik dette er definert i det norske utslippsregnskapet. Rapporten har ingen anbefalinger om hvilke tiltak og virkemidler som bør gjennomføres, men presenterer et kunnskapsgrunnlag for regjeringens neste stortingsmelding om klimapolitikken.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sendte hørings svar 5. mai. Hørings svaret er på totalt 30 sider og inneholder mye stoff vi kan bruke videre.

Sammendraget fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt høringsinnspill er gjengitt her:

5.13.6 Oppsummering

Klimakur 2030 peker på mulige tiltak for å redusere klimagassutslipp i det norske utslippsregnskapet. Utredningen har ikke hatt som mandat å legge til grunn andre samfunnshensyn, herunder målene for den norske landbrukspolitikken. Når regjeringen skal legge fram en ny klimamelding basert på Klimakur 2030, forutsetter Norsk Bonde- og Småbrukarlag at et bredere samfunnsperspektiv legges til grunn, deriblant matvareberedskap, klimatilpasning, klimarisiko, arbeidsplasser, biologisk mangfold og andre miljøhensyn, slik at klimatilpasning som gjennomføres har positive effekter for samfunnet som helhet. Det samme gjelder den varslede utredningen Klimakur 2050. Utredningen av Klimakur 2050 bør også få en lengre tidsfrist enn Klimakur 2030, som har vært gjennomført på svært kort tid.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag er svært positive til at det er mange tiltak i Klimakur 2030 som tar utgangspunkt i god agronomi, jordhelse, dyrehelse og dyrevelferd. Her vil vi spesielt framheve *J04 Diverse gjødseltiltak*, *J06 Fangvekster*, *J08 Bedre grovførkvalitet*, *J10 Drenering* og *J12 Økt beiting for melkeku*. Dette er tiltak som er viktige bidrag til bedre klimatilpasning av jordbruket og økt matsikkerhet, samtidig som de bidrar til reduserte klimagassutslipp og/eller lagring av karbon. Norsk Bonde- og Småbrukarlag kan ikke støtte tiltak som bidrar til å forsterke trenden med at jordbruksarealer går ut av drift og utmarksbeiter ut av bruk. Det er også svært viktig at utslippsreduserende teknologi (som biogassproduksjon) tilpasses bruksstørrelsene i norsk jordbruk, og ikke omvendt.

Klimarisiko i jordbruket har ikke vært en del av mandatet for Klimakur 2030. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener det haster å sette dette høyere på agendaen. Jordbruket og matforsyningen må rigges bedre for møtet med klimaendringene. Mangfoldig gårdsdrift spredt over hele landet reduserer konsekvensene av perioder med tørke eller mye nedbør. Redusert import av fôrråvare, mat, arbeidskraft og innsatsmidler til produksjonen vil gjøre oss mindre sårbare for klimahendelser i andre land og i transportsystemet, og andre krisesituasjoner. Imidlertid er det ikke nødvendigvis et slikt jordbruk som vil gi de laveste utslippene i det norske utslippsregnskapet. Et ensidig fokus på klimagassutslipp kan være med på å forsterke og legitimere strukturutviklinga som har foregått i norsk jordbruk over lang tid og som har gitt oss en mer sårbar matforsyning. Under koronakrisa har det særlig blitt tydelig hvor sårbar norsk grøntnæring er blitt, med store enheter der det ikke er uvanlig med 50-100 sesongarbeidere fra EØS og tredjeland. De kraftfôrbaserte husdyrproduksjonene sliter pga. dyrere importert fôrråvare.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at de beste jordbruksarealene må brukes til mat direkte til mennesker, og at husdyrholdet i større grad må baseres på norske gras- og utmarksressurser. NIBIO har beregnet at potensialet for bruk av utmarka er mer enn det dobbelte enn det som utnyttes i dag. De mindre gårdsbrukene er helt avgjørende for å kunne bruke norske arealressurser på en god måte. Ønsket om optimal arealutnyttelse kan imidlertid stå i konflikt med ønsket om reduserte klimagassutslipp fra den enkelte produksjon. De beste kornarealene er også de beste grovfôrarealene. Mjølkeproduksjon i Østfold gir lavere klimagassutslipp enn mjølkeproduksjon på fjellbeite i Valdres.

Samtidig som kanaliseringspolitikken må styrkes, må miljøhensyn ivaretas bedre. Det er ikke til å stikke under en stol at kanaliseringspolitikken har vært problematisk agronomisk. Ettårige vekster (korn og grønnsaker) tærer på jorda, mens flerårige (gras) nærer jorda. Vekstskifte og fangvekster (tiltak J06) må i større grad innføres i kornproduksjonen. Dette vil bygge opp mikroliv i jorda og øke humusmengde, samt redusere erosjon og avrenning av næringsstoffer. Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at regjeringens videre i arbeid med klimatiltak i jordbruket må ses i sammenheng med oppfølging av regjeringens jordhelseprogram.

I dette høringsinnspillet har Norsk Bonde- og Småbrukarlag lagt vekt på å utdype sammenhengene mellom klimagassutslipp, klimatilpasning, klimarisiko, beredskap og miljøhensyn, for å underbygge behovet for en mer helhetlig tilnærming til utvikling av bærekraften og fellesgodeproduksjonen i det norske jordbruket. Vi har flere utfordringer å løse, både nasjonalt og globalt. Her må Norge gå foran og vise hvordan enkeltland kan se på disse utfordringene mer helhetlig, blant annet i den varslede stortingsmeldinga og i mandatet for Klimakur 2050.

Alle enkelttiltak i jordbrukssektoren er kommentert i høringsinnspillet, især tiltak J01. Noen poenger er gjengitt her:

Tiltak J01 - kosthold: Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter økt satsing på korn, grønt, potet og frukt, men ikke den nedgangen i antall beitedyr som er skissert i tiltaket (sau -40 %, ammekyr -70 %, melkekyr -15 %). Det er lagt til grunn at kraftfôrandelen og avdråttsnivået i mjølkeproduksjon fortsetter å øke.

- Norsk Bonde- og Småbrukarlag etterlyser beregninger av hvordan utslippsbildet og arealbruken ville sett ut dersom mjølkeproduksjonen ble vridd over på mer norske ressurser.
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at virkemidlene for ammekuproduksjon framover må innrettes sterkere mot å beholde ammekubesetninger i mer marginale områder, mens insentivene for de største besetningene tas ned.
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag savner en drøfting av sammenhengen mellom den sterke strukturutviklingen i norsk grøntproduksjon (både i primærproduksjon og på mottakssiden) og potensialet for å utnytte mer av arealene som er egnet til denne type produksjon. Det mangler gode systemer for at mellomstore og mindre grøntprodusenter kan få levert varene sine uten

å måtte stå for hele salgsprosessen selv. Sortsutvikling, dyrkingsteknikk og teknologi for mindre, brattlendte og mer værutsatte arealer må også prioriteres.

- Norsk Bonde- og Småbrukarlag mener at kornøkonomien generelt, og for de mindre og mer marginale skiftene spesielt, må styrkes.

Tiltak J02 - matsvinn: Norsk Bonde- og Småbrukarlag støtter tiltaket, men redusert matsvinn bør være en anledning til å redusere import framfor at det fører til redusert norsk produksjon.

Tiltak som bidrar til redusert forbruk av fossile energivarer i jordbruket (O02, AT02, AT05): Dette er i tråd med jordbrukets mål om å bli fossilfritt i 2030. Norsk Bonde- og Småbrukarlag vil påpeke at økt innblanding av biodrivstoff i anleggsdiesel ikke må føre til økte kostnader for bonden. Grunnet jordbruksavtalesystemet som skal sikre forbruker og matvareindustri mot høye matvarepriser, kan ikke bonden automatisk kompensere for økt drivstoffpris ved å ta ut høyere pris på varene sine, slik en kan i de fleste andre sektorer.

5.14 Korona

5.14.1 Innledning

Koronapandemien har påvirket livene til alle i Norge. Dette avsnittet gir en kortfattet oppsummering av hvordan pandemien har påvirket Norsk Bonde- og Småbrukarlag, dvs. organisasjonen, kontoret i Oslo og de ansatte, jordbruksforhandlingene, løpende kontakt med myndighetene, internt arbeid i jordbruket, påvirkning på krisepakker osv. I tillegg er det naturlig å gi en mer generell omtale av hvordan jordbruksproduksjonen i stort og etterspørselen etter matvarer har blitt påvirket.

Beretningsåret avsluttes om lag 3,5 mnd. etter at Norge ble nedstengt 12. mars. Det betyr at dette kapitlet i denne årsmeldingen bare er en innledning til hele denne problematikken. Det er all grunn til å tru at koronapandemien kommer til å være et tema i flere årsmeldinger framover.

5.14.2 Organisasjonen

Da nedstengingen kom var NBS midt inne i perioden med gjennomføring av fylkesårsmøter. Alle kommende fysiske møter ble avlyst og gjennomført seinere som nettmøter etter at en hadde fått mer erfaring med slike møter. (Det siste fylkesårsmøtet ble ikke gjennomført før etter sommeren.)

En uke etter nedstengingen gjennomførte NBS både representantskapsmøte, fylkesledermøte og styremøte via Teams. På representantskapsmøtet var det over 50 deltakere og møtet fungerte bra, ikke minst pga. god møteledelse. Alle påfølgende møter, dvs. styremøter og fylkesledermøter, ble gjennomført elektronisk i beretningsperioden. Erfaringen er at Teams-møter er et godt alternativ til fysiske møter, men nettmøter kan sjølsagt ikke erstatte fysiske møter fullt ut. Tids- og ressursmessig er Teamsmøter langt mer gunstig enn fysiske møter.

5.14.3 Kontoret i Oslo og de ansatte

Fra og med 13. mars ble det innført hjemmekontor for ansatte i NBS. Den viktigste begrunnelsen for det var at de fleste var/er avhengige av å nytte offentlige kommunikasjonsmidler for å komme seg på arbeid. Overfylte busser, trikker og tog ble ansett for å være den største trusselen for arbeidet med å forhindre/forsinke smittespredningen i samfunnet. Enkelte ansatte med bosted i Oslo og som kunne ta seg fram til Akersgt. 41 uten å bruke offentlig kommunikasjon, var jevnlig på kontoret i denne perioden. Fra juni og framover ble smittesituasjonen vurdert til å være såpass under kontroll at flere og flere gjenopptok arbeidet på kontoret i Oslo.

Sekretariatet organiserte arbeidsoppgavene gjennom tre faste sekretariatsmøter pr. uke. Denne måten å arbeide på fungerte etter hvert greit sjøl om det også kunne oppstå misforståelser mht. fordeling av

oppgaver, tidsfrister osv. Sekretariatet fikk en ny medarbeider (ny assisterende generalsekretær) 6. april, altså midt oppe i den verste smitteperioden. Det ble en noe uvanlig introduksjon til en ny arbeidsplass for Vilde Haarsaker, men vurderingen i ettertid er at dette tross alt fungerte greit. En omforent forståelse i hele sekretariatet om behovet for å organisere arbeidsdagene og arbeidsoppgavene ut fra det som var situasjonen i vår bidro til at organisasjonen på sentralt nivå fungerte tilfredsstillende.

NBS var tidlig ute med å ta i bruk systemer for gjennomføring av elektroniske møter (faktisk allerede i 2016 med Skype) og Teamsmøter var allerede godt innarbeidet for styret, de fleste fylkeslederne og noen av de ansatte. Det innebar at læringskurven ikke ble så bratt for mange tillitsvalgte og ansatte som den ellers kunne ha blitt dersom vi skulle startet opp fra bunnen av midt i mars.

Bruk av hjemmekontor krever noe mer sjøldisiplin og tiltaksevne enn på et felles kontor, men i det store og hele er erfaringen at sekretariatet fikk gjort de oppgavene som skulle gjøres. Bruken av hjemmekontor visker ut noe av skillet mellom arbeidstid og annen tidsbruk. Erfaringer fra enkelte var at arbeidstiden pr. dag økte en god del i denne perioden, noe som også har sammenheng med håndteringen av krisen som kom i tillegg til de øvrige, planlagte oppgavene.

5.14.4 Jordbruksforhandlingene

Årets jordbruksforhandlinger ble spesielle. Kontoret i Oslo var i gang med forberedelsene til forhandlingene i tråd med den vedtatte arbeidsplanen da nedstengingen kom. Beslutningen om å gjennomføre såkalte forenklete jordbruksforhandlinger ble tatt av partene i jordbruksforhandlingene i fellesskap. Forløpet i årets jordbruksforhandlinger er nøye omtalt i et eget kapittel i årsmeldingen.

5.14.5 Løpende kontakt med myndighetene

Dagen før nedstengingen var et faktum opprettet Landbruks- og matdepartementet et kontaktforum, organisert som et nettmøte. Formålet med forumet var å ta opp og diskutere viktige problemstillinger som hadde dukket opp eller ville dukke opp som en konsekvens av at bønder og arbeidstakere var/ville bli smittet med koronaviruset eller at folk ble satt i karantene for å forhindre smittespredning. I den første perioden ble disse møtet gjennomført to ganger pr. uke. Utover sommeren ble hyppigheten redusert til en gang pr. uke for deretter å bli gjennomført noe mer etter behov. Det er ikke tvil om at dette forumet bidro til å samordne innsatsen innad i jordbruket for å redusere effektene av pandemien. Det var i hovedsak faglagene, Mattilsynet, Innovasjon Norge og de største varemottakerne som var deltakerne på disse møtene foruten politisk og administrativ ledelse i Landbruks- og matdepartementet. De viktigste temaene som ble tatt opp var:

- Tilgangen på utenlandsk sesongarbeidskraft til grøntsektoren
- Sikring av arbeidskraft i slakterier, meierier, andre foredlingsbedrifter osv. samt i transportsektoren slik at den normale produksjonen kunne opprettholdes i størst mulig grad
- Bortfall av marked for alle som driver med lokalmat, gardsturisme og Inn på Tuset. For noen var bortfallet midlertidig mens andre har opplevd et langvarig bortfall.
- Reglene for avkorting av dagpenger for permitterte lønnsarbeidere som også driver næringsvirksomhet i jordbruket
- Jordbrukets tilgang til de ulike støttepakke som staten etter hvert utformet for næringslivet.
- Egne investeringspakker for jordbruket, primært investeringspakker som kunne bidra til å opprettholde aktiviteten i bygg- og anleggsbransjen.

5.14.6 Internt arbeid i jordbruket

De ulike organisasjonene i jordbruket organisert raskt interne arbeidsgrupper for å arbeide spesielt med to konkrete oppgaver; tilgangen på arbeidskraft til grøntsektoren og utadrettet kommunikasjon fra

jordbruket om hvordan koronapandemien påvirket forholdene i jordbruket. Fra midt i mars og utover året ble det gjennomført en rekke møter i arbeidskraftgruppa der NBS også var representert.

Nedstengingen av landet satte en effektiv stopper for innreise til Norge uten omfattende karantenebestemmelser. I tillegg oppstod det betydelig usikkerhet rundt mulighetene for arbeidstakerne mht. å returnere til det landet de opprinnelig kom fra. Nedstengingen kom på et tidspunkt der en akkurat var i oppstarten av den perioden der den utenlandske arbeidskrafta kommer til Norge. Det skapte store bølger inn i grøntsektoren som plutselig innså at de stod foran en vekstsesong uten tilgang på nødvendig arbeidskraft. Koronapandemien avslørte med all tydelighet hvor avhengig den norske grøntsektoren er av å kunne hente inn utenlandsk sesongarbeidskraft for å gjennomføre produksjonen av grønnsaker, frukt og bær. Denne avhengigheten gjenspeiler lønnsomheten i disse produksjonene da grøntsektoren ikke er attraktiv nok som en arbeidsplass for norske arbeidstakere med det lønnsnivået som denne sektoren kan tilby.

Diskusjonen om arbeidskrafttilgangen medførte en offentlig diskusjon om å heve minstelønna i den tariffen som gjelder for disse arbeidstakerne med tanke på å gjøre arbeidet i denne sektoren mer interessant for norske arbeidstakere og ikke minst norsk ungdom. Dette er en problemstilling som det må arbeides videre med. Synet på dette var delt også i Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Det var interessant å se hvor aktivt grøntsektoren arbeidet for å få til unntaksbestemmelser fra de generelle innreise- og karantenebestemmelsene, først for arbeidere fra Schengen-land og deretter fra såkalte tredje land, primært land i Asia.

Arbeidsgruppa har fortsatt sin aktivitet etter at meldingsåret var over.

Effekten av manglende tilgang på arbeidskraft ble tatt inn som vilkår for utbetaling av kompensasjon for avlingsskade i grøntsektoren. Dette var/er en avtalesak og det ble gjennomført egne forhandlinger mellom fagлага og Landbruks- og matdepartementet for å få dette på plass for vekstsesongen 2020.

5.14.7 Påvirkning på krisepakker

Nedstengingen fikk en umiddelbar effekt på økonomien i mange ulike sektorer. For jordbrukets del var den direkte effekten mangel på utenlandsk arbeidskraft i grøntsektoren og noe redusert produksjon, dyrere kraftfôr pga. økte priser på importerte råvarer samt bortfall av marked for bønder som har satsset på produksjon av lokalmat, småskala reiseliv og Inn på Tunet. Mer indirekte effekter for bønder har vært avkorting av dagpenger i forbindelse med permitteringer fra lønnet arbeid fordi en driver næringsvirksomhet ved siden.

Stortinget har i tur og orden kommet opp med tre ulike krisepakker for å avhjelpe den norske økonomien. Pakkene har hatt ulike formål og innramninger, alt etter hvilke sektorer en har vært ute etter å hjelpe.

NBS har hatt mange innspill til både regjeringen og Stortinget vedr. behovet for mer konkret og rask hjelp til alle som har satsset på lokalmat, reiseliv og Inn på Tunet. NBS har også hatt mange innspill, primært til regjeringen, om behovet for å se på regelverket for avkorting av dagpenger for dem som også driver jordbruket ved siden av et lønnet arbeid. Kompleksiteten rundt de økonomiske effektene for hele samfunnet og mange forskjellig næringer og yrker har gjort det vanskelig å få gjennomslag for våre forslag og prioriteringer. Dette gjelder også våre forslag til konkrete investeringsprogrammer for bygninger, grøfting, nydyrking og istandsetting av tidligere dyrkede arealer. Formålet med disse programmene var todelt, både å avhjelpe jordbruket med investeringsmidler for å kunne opprettholde et jordbruk over hele landet og å skaffe oppdrag til en bygg- og anleggsbransje utover landet som lå an til å møte en ordretørke dersom en ikke fikk kontroll med smittespredningen.

5.14.8 Mer generelt om produksjon og forbruk

Grøntsektoren er den sektoren innenfor jordbruket som samlet har hatt de største negative effektene av koronasmitten. De negative effektene har bestått av mangel på arbeidskraft, økte kostnader knyttet til bolig for ansatte/karantene, opplæring av ny arbeidskraft, redusert produksjonsomfang og forstyrrelser i markedet i form av sterkt redusert etterspørsel fra storhusholdningsmarkedet og økt etterspørsel i dagligvaremarkedet. Til gjengjeld har utbetalingsprisene til produsent holdt seg godt oppe. Det er alt for tidlig å gi noe samlet anslag på hva dette totalt sett har hatt å bety for denne sektoren. Slike anslag vil komme etter hvert.

Et stort antall personer har arbeidet hjemmefra i store deler av tiden som har gått etter 12. mars. Det har medført endringer i etterspørselen av ulike matvarer rett og slett fordi folk har endret matvaner og rutiner i den tiden de har vært hjemme. På makronivå gir dette seg forholdsvis store utslag. Et typisk eksempel er forbruket av egg som har økt merkbart i denne tiden fordi folk har hatt bedre tid til frokost osv. enn de normalt ellers ville ha.

Den spesielle situasjonen som oppstod for lokalmatprodusenter, er omtalt tidligere. Mange opplevde et brått fall i markedet, litt avhengig av hva for slags omsetningsform en brukte. Salg via Bondens marked f.eks. kollapset helt med nedstengingen. I enkelte store byer ble også salg via REKO-ringer først stengt, men deretter åpnet opp igjen i noe begrenset omfang. For mange ble salg gjennom REKO-ringene redningen etter at salget via Bondens marked stoppet opp. Etter hvert har også Bondens marked åpnet opp igjen. Totalt sett er det ikke tvil om at mange av dem som har satset på produksjon og salg av egenforedledede produkter har møtt store utfordringer som en konsekvens av kornautbruddet. Beklageligvis har en så langt ikke lykkes med å få etablert gode kompensasjonsordninger for disse, delvis pga. formelle forhold knyttet til at mange driver all virksomhet innenfor ett foretak og med ett regnskap, altså både den rene jordbruksmessige virksomheten og foredlings- og salgsvirksomheten er drevet sammen.

Den stengte grensen mot Sverige har påvirket omfanget av grensehandel i stor grad. I tillegg har folk holdt seg hjemme i Norge i store deler av ferien. Dette har bla. a. medført økt innenlandsk etterspørsel av flere viktige varegrupper som mjølk- og kjøttprodukter. Forholdstallet for kumjølk ble fastsatt til 0,96 før jul i 2019. Etter 12. mars har forholdstallet blitt økt to ganger for kunne dekke opp for den økte etterspørselen etter meieriprodukter og er nå på 1,05. Dette har gitt økte inntektsmuligheter for mjølkeprodusentene og er en direkte effekt av koronapandemien.

Tilsvarende har forbruket av kjøttprodukter også økt betydelig. Salget i årets grillsesong økte f.eks. med 25 prosent sammenlignet med nivået i 2019. Lagrene av svinekjøtt er tomme, og det må importeres svinekjøtt fra Tyskland for å sikre nok ribbe til jul.

Foreløpig er det alt for tidlig å gi noe sikkert estimat på hva koronapandemien har medført av ekstra salg av disse produktene.

6 Organisasjon

6.1 Medlemsverving

Norsk Bonde og Småbrukarlags (NBS) hovedinntektskilde er medlemskontingent. Det er derfor viktig at organisasjonen både vedlikeholder og øker medlemstallet og alle som ønsker å støtte NBS sin landbruks- og matpolitikk gjennom et medlemskap, er velkomne.

Tilslutningen til organisasjonen svinger en del, og dette henger mye sammen med landbrukspolitikken og resultatet av jordbruksforhandlingene. Men også andre områder i landbruket og samfunnet ellers, er det viktig at vi er synlige. Lokale og kanskje litt utradisjonelle arbeidsområder som gir synlighet, er medvirkende til at folk støtter opp om oss. Det er også viktig å framstå truverdig i alt vi gjør. Dette betyr i klartekst at vi ikke bør gå inn for endringer i landbrukspolitikken som vi ikke kan tenke oss å etterleve på egen gard.

Igjennom jordbruksforhandlingene er naturlig at alle medlemmer håper og tror på en økt lønnsomhet og bedre vilkår for «sin egen» produksjon. Når dette ikke slår til på grunn av helt avgjørende forhold, f.eks. knyttet til markedssituasjonen, er det viktig at en holder tankene på riktig spor. Det er viktig å prøve å forstå helheten i politikken og systemet. Et godt eksempel er utviklingen av økonomien i sauene i de siste årene. Markedet tar ikke unna produksjonen, næringa viser liten interesse i å tilpasse seg det markedet kan ta imot. Situasjonen blir uoversiktlig og sydebukker utpekes raskt, forventningene til NBS er helt urealistiske, og utsagn om å avvikle medlemskapet kommer lett. Det er i slike situasjoner det motsatte burde skje. Ser vi hen til andre organisasjoner, så ser vi at ved negative endringer i lønn- og sosiale vilkår, så mobiliseres det. Samholdet styrkes, og sakene kommer i fokus.

Dette vil gi grunnlag for saklige gode debatter der flere ideer og tanker drøftes.

For historieinteresserte er det interessant å tenke tilbake på NBS og det som skjedde i starten av 1980-årene. Utviklingen fram mot et medlemstall på 15.000, da organisasjonen markerte sine 75 år i jordbrukets tjeneste, var respektabel. Samtidig gir denne historien et godt eksempel på at saklig uenighet kan føre til samhold og styrke. Unyansert kritikk er kun ødeleggende.

Tilgangen av nye medlemmer svinger, som sagt. En del følger aktivt med og melder seg inn på eget initiativ. Den andre store andelen av nye medlemmer må kontaktes. Av de som blir kontaktet er det erfaringsmessig mange som blir medlem ved første samtale. Det er derfor viktig at alle deltar aktivt i arbeidet med å skaffe nye medlemmer og her har hele organisasjonen også et forbedringspotensial, sjøl om mange gjør en fantastisk innsats.

En erfaring er også at lokal aktivitet og synlighet av organisasjonen gir flere medlemmer. Deltagelse på stands og messer gir mulighet for direkte kontakt med potensielle medlemmer. Spørsmål som den enkelte er opptatt av kan besvares direkte, og er en god måte å synliggjøre NBS sin landbruks- og matpolitikk på.

Et annet forhold som også har en direkte innvirkning på medlemstallet, er innbetaling av medlemskontingent fra eksisterende medlemmer. Her er det viktig at lokallagene følger opp med oppdateringer og endringer. Ved generasjonsskifte skjer det ofte at seniorbonden melder seg ut fordi kravet om medlemskontingent ikke er justert ned. Ofte kjenner ikke organisasjonen navnet til den nye brukeren, og dermed blir det en del situasjoner der medlemmer går tapt. Av forskjellige grunner er det også en del som ikke betaler medlemskontingenten i rett tid. Det er viktig at også dette forholdet tas tak i lokalt, da det som regel er den beste muligheten for rette opp i sakene.

Mange mener det er en spesialoppgave å verve nye medlemmer. Litt erfaring er ikke å forakte, men det handler om å snakke med folk. Det handler om å ha enkle, men elementære kunnskaper om

organisasjonen og landbrukspolitikken innabords, og det er det veldig mange som har. Husk imidlertid også på at det er alle sakene som NBS har fått gjennomslag for over tid, som er viktige. Vi må snakke organisasjonen vår opp og fram og ikke ned. Derfor en liten sluttappell; kartlegg potensielle medlemmer til lokallaget, fordel disse mellom styremedlemmene i laget og sett av en kveld til et styremøte der eneste sak er å ringe de potensielle medlemmene og tilby dem medlemskap i NBS. Dersom dette oppleves som alt for vanskelig å gjennomføre; send navnet på de potensielle medlemmene til organisasjonens fast ansatte verver, Terje Holen, og la han ta oppgaven med å kontakte de personene dere har funnet fram til.

6.2 Informasjonsarbeid

Organisasjonens hjemmeside er www.smabrukarlaget.no. Dette er i dag en svært viktig kanal for formidling av nyheter og politiske standpunkt. Hjemmesidene gir i tillegg til formidling av nyheter også god mulighet til å systematisere arbeidet med viktige saker som blant annet jordbruksforhandlingene. Hjemmesiden har utviklet seg til å bli en svært viktig kanal for rekruttering av nye medlemmer.

NBS har etablert en egen gruppe på Facebook som i juli 2020 hadde over 15.000 følgere samt egen avis med 10 utgaver i året, herav 2 landsnummer som går til om lag 70.000 mottakere. Fra mai 2020 var vi i gang med et eget ukesbrev via e-post til tillitsvalgte og fra juni har det også blitt gitt ut et eget månedsbrev til alle medlemmer med e-post.

Ved siden av pressemeldinger er direktekontakt mot journalister den mest brukte arbeidsmåten for å formidle nyheter fra organisasjonen.

6.3 Interne utvalg

6.3.1 Ungdomsutvalget

Dette året har utvalget til enhver tid bestått av fem medlemmer. Et medlem gikk av og et nytt medlem ble valgt på Landsmøtet 2019. Et annet medlem og leder ble gjenvalgt. Styrets representant kommer i tillegg. Ungdomsutvalget har i løpet av året hatt 14 Skypemøter. Ungdomsseminar 2019 ble arrangert fredagen samme helg som Landsmøtet. På ungdomsseminaret deltok 15 ungdommer fra hele landet, i tillegg til alle fem medlemmer av utvalget. Det var innledninger om ulike tema, i tillegg til bli kjent leker, quiz og smakekonkurranse mellom deltagerne.

I tillegg til å arrangere ungdomsseminar har ungdomsutvalget kommet med en del innspill til organisasjonen med vårt syn på ulike ting. Vi har kommet med innspill i forberedelsene til jordbruksforhandlingene (som dessverre ble gjennomført bare i forenklet form). Ungdomsutvalget har også kommet med innspill til styrets samarbeid med regjeringen i forbindelse med Covid-19 og i forbindelse med langsiktig strategi som er under utarbeidelse. Vi har også hatt julekalender på facebook, som vi fikk mye skryt for.

Telemark Bonde- og Småbrukarlag, i samarbeid med ungdomsutvalget, arrangerte et åpent møte, "God agronomi i framtidens landbruk", i Bø i Telemark. Et medlem i utvalget deltok i møtet og holdt appell.

Leder har deltatt på representantskapsmøte og fylkesledersamling.

Et medlem representerer oss i Alliansen Ny Landbrukspolitikk. Et annet medlem er vara.

6.3.2 Hagebrukstuvalget

Me har delteke i "Rådgevingande utval for auka verdiskaping frukt- og grønt" . Oppnemning av utvalet var ein del av jordbruksavtalen i 2019. Mandatet og formålet til utvalet er å koma med forslag med tiltak

for å auka norskproduksjonen og forbruket av frukt og grønt. Det vart oppnemnt 15 personar frå div. område med tilknytning til grøntnæringa. Utvalet vart leia av Anita Krohn Traaseth. Landbruksdirektoratet var sekretariat for utvalet.

På oppstartsmøte 12/9 møtte Maren K. Wiger og Øystein Pugerud. Det var innleiing til møtet med landbruksminister Bollestad. Etterpå fekk alle innkalla halda eit kort innlegg om kva ein ynskte og forventa seg av utvalsarbeidet. På neste utvalsmøte den 16. oktober deltok Arne og Maren. 28. og 29. oktober var Maren på 2 dagars innspelmøte i Oslo.

Arne Lofthus og Øystein Pugerud har byttes på å møte i utvalet. Rapporten vart levert 19. mars til statsråden. Rapporten er omfattande og kjem med mange gode forslag. Me hadde håpa at den vart litt meir konkret på når det gjeld forslag. Det er behov for nye utval som skal gå vidare med å utgreia detaljane i rapporten.

Samanslåing av opplysningskontora

Heile grøntnæringa har vore imot samanslåing av opplysningskontora. Me har gitt klar tilbakemelding til NBS vedkomande organiseringa av opplysningskontora. Det har vore viktig å synleggjera NBS sitt syn på saka. Dette har vore ei viktig sak for Hagebruksutvalet. Omorganiseringa er no heldigvis skrinlagt, og OFG vert verande på Langhus som i dag.

Me har gjeve ein støtteuttale til felles uttale i samband med høyringa av forskrifta om "Minstekvantum av epleråstoff til bearbeidingsindustrien 2019-2020"

Tilskotsutbetalingane til dei største innan frukt/grøntnæringa ute av kontroll. Hagebruksutvalet har kritisert og førespegla som resultat at noverande politikk vedkomande tilskotsutbetalingar til dei største innan grøntnæringa er i ferd med å skapa eit A og B lag innan denne delen av norsk jordbruk. På 2 landsmøte har det vore diskutert og vedteke som NBS sin politikk at landslaget skal sjå på nye modellar for tilskotsutbetalingar til jordbruket. Særleg på grøntsektoren er dei svært store utbetalingane til einskildprodusentar i ferd med å verta eit omdømeproblem. Både trappetrinnsmodell og prosentvis trekk i botnfrådrag har fått stor støtte i organisasjonen.

Hagebruksutvalet bed sentralstyret i NBS å koma med framlegg til endringar i tilskotsutbetalingane som jordbruket mottek som produsentstøtte og arealstøtte. Dette vil vera del av ein heilt naudsynt endring av jordbrukspolitik som kun NBS på det noverande tidspunkt er i stand til å reisa. Dei store endringane som kom frå regjeringa Solberg ved jordbruksoppgjæret 2014 har forsterka den allereie uheldige utviklinga som skjedde innan jordbruket. Hagebruksutvalet bed om at særleg Trappetrinnsmodellen vert presentert politisk til partia på Stortinget og til Landbruksdirektoratet slik at organisasjonen kan få ei tilbakemelding på dette.

Jordbruksforhandlingane.

Me har som vanleg i vår utarbeidd krava for fruktnæringa til jordbruksforhandlingane. Grøntnæringa kom godt ut av jordbruksforhandlingane, sjølv med reduserte forhandlingar på grunn av koronasituasjonen.

6.3.3 Utmarksutvalget

Utvalget hadde 1 fysisk møte 27.01.20. Ellers kontakt via e-post. Saker som har blitt behandlet i utvalget:

- Fjelloven
 - o Utvalget inviterte LMD og Fjellstyresambandet til å informere om jobbinga med ny Fjellov. Ei nedsatt gruppe har lagd et utkast til ny lov, Saken står nå på vent til det kommer ei bestilling fra politisk hold på å kjøre et lovarbeid.

- Beiteretten
 - o Utmarksutvalget diskuterte spesielt dette med beiterett og utfordringer med at eiendomsinvestorer kjøper eiendommer der beiterett eksisterer.
- Høring Sameloven
 - o Utvalget hadde ingen kommentar til endringsforslagene i loven
- Motorferdsel i utmark
 - o Utvalget påpekte at grunneiere må ha mulighet til å sikres næringskjøring.

Utvalget kunne ha vært mere aktivt, men leder må ta skylden for det grunnet arbeidsmengden hjemme i 2020.

6.3.4 Organisasjonsutvalget

Organisasjonsutvalget (OU) har gjennom året jobbet med NBS sin gjenkjennelighet på nett og papir, noe som har resultert i en ny profilmanual for hele organisasjonen. I tillegg har OU jobbet med å undersøke hvilke styringsdokumenter som eksisterer og i hvilket forhold de står til hverandre/hierarki mellom dem. Som en konsekvens av arbeidet har OU jobbet med en organisasjonsstrategi med femårige prioriteringer for organisasjonen. OU har gjennomført flere workshops, spørreundersøkelser og høringer i forbindelse med strategien. Det er et ønske om at den skal være forankret i hele organisasjonen og formålet er å gjøre noen veivalg for de neste fem årene slik at organisasjonen trekker i samme retning. NBS har mange gode og viktige dokumenter, men OU har erfart at styringsdokumentene er store og omfattende, slik at det er urealistisk å få viet alle saker like mye ressurser, både hva angår organisasjon og politikk. Det var og er bakgrunnen for OUs strategiarbeid.

6.3.5 Rovviltutvalget

Meldingsåret har vært preget av to viktige saker:

- KLD sine forslag om endringer av NML og diverse forskrifter, sendt på høring i juni 2019 og behandlet og vedtatt i Stortinget 2. gang 08.06.2020. Også behandlet i fylkesledermøte i NBS.
- Prosjekt ulve-DNA, se egen melding

I meldingsåret har NBS ved rovviltutvalget deltatt i tre åpne rovviltrelaterte høringer på Stortinget:

- KLD sitt forslag til statsbudsjett for 2020.09.

NBS avviste bla a siste setning i KLD sitt budsjettforslag om at bjørn skal ha ekstraordinært vern, også i beiteprioritert område. Dette tok organisasjonen sterk avstand fra og mente/mener det uthuler mye av grunnlaget for den todelte målsetting og soneforvaltninga i rovviltforliket. NBS legger stadig merke til at for KLD er hensynet til bestandsmålet avgjørende dersom bestanden ligger i underkant, men teller lite/ingenting dersom antall individer ligger over/langt over bestandsmålet som på ulv og jerv. Dette er uærlig.

- Riksrevisjonens rapport om rovviltforvaltninga fram til 2018

NBS sitt møte med kontroll og konstitusjonskomiteen opplevdes som svært positivt. Ikke minst saksordfører, Nils T Bjørke, og komiteens leder, Dag Terje Andersen, var lydhør overfor organisasjonens budskap. Komiteens innstilling bar preg av stor forståelse for og innsikt i de forvaltningsmessige utfordringer beitenæringa står overfor, les innstillinga.

- Prop. 90 L om bla a endringer av naturmangfoldsloven om rovviltklagenemnd og nødverge.

NBS sendte i september 2019 felles høringsuttale med NSG og NB i KLD sin høring om diverse forskriftsendringer og lovendringer i NML. Høringsbrevet er referert i punkt 5.12. KLD gikk på flere

nederlag og stortingsflertallet avviste forslaget om rovviltklagenemnd og færre rovviltregioner. Dessuten fikk AP flertall for sitt lovforslag om å ta inn i NML at bestandsmål er et sjølstendig kriterium for bestandsregulering av alle rovviltartene.

Den mobilisering NBS var en del av i forkant av Stortingets behandling av Prop. 90 L (2019-2020) bar frukter. Det ble noen seiere, i den forstand at KLD sine strukturelle endringsforslag ikke blir gjennomført.

Kontaktutvalget for rovviltforvaltningen

Ellers har lederen i rovviltutvalget møtt i Kontaktutvalget for rovviltforvaltningen den 21.11.2019 og utfordra dengang miljøminister Ola Elvestuen på bedre rettsikkerhet for beitebrukerne ved at det etableres klageadgang på kjennelse i SNO på beitedyrs dødsårsak. Når SNO mener det ikke er rovviltskade, er det ingen makt i verden, uansett klagebehandling i Miljødirektoratet som kan snu avslaget i erstatningssaken. Etter hvert har både NSG og NB stilt seg bak kravet om klageadgang på SNO-vurdering om dødsårsak for beitedyr. Dette kan gjøres enkelt ved at SNO sin vurdering får status som vedtak. På den måten kan beitebrukeren både få klagerett og få innsyn i Rovbase 3.0 og i mange tilfeller kaste lys over og støtte opp under erstatningskravet.

Ministeren fikk dessuten overlevert ei liste over ulveindivider DNA-prosjektet ønsker vevsprøve av. Nationen fulgte opp saken. Sjøl om Stortinget ba om et kontaktutvalg, er denne ordningen i ferd med å smuldre opp og bli avløst av en partsavgrensa konsultasjonsordning som hittil ikke har funnet noen god form.

Kontakt i organisasjonen

I meldingsåret har RU hatt kontakt seg imellom og med fylkeskontaktene på e-post. Det er sendt ca. 40 e-poster fra sekretariatet og lederen i RU til utvalget og fylkeskontaktene.

Nekta innsyn i obduksjonsrapport

RU har sammen med sekretariatet bedt politiet om obduksjonsrapport på død ulvetispe funnet i Åsnes. Miljøministeren og politiet var raskt ute med å skape inntrykk av at denne var forgifta med frostvæske og at det må bli strengere straffer for forgiftning av rovvilt og høyere bestandsmål for ulv. I det som ble offentliggjort kom det fram at det var spor av etylen glykol, men ikke av et slikt omfang som ville ført til dødelig forgiftning. NBS anka avslaget til statsadvokaten, men obduksjonsrapporten fikk vi ikke innsyn i. Det er ikke akseptabelt at opplysninger som (mis)brukes i den rovviltpolitiske debatten bare er tilgjengelig for noen aktører.

6.3.6 Inn på tunet utvalget

Mandat for utvalget

- IPT-utvalget skal fremme IPT som viktig sak ovenfor styret, fylkeslag i NBS.
- IPT-utvalget skal være NBS sitt kontaktpunkt mot Bondelagets IPT-utvalg og mot Matmerk sitt fagutvalg.
- IPT-utvalget skal fremme forslag til uttalelser i saker vedr IPT til NBS.
- IPT-utvalget skal komme med innspill ovenfor styret om saker som kan styrke IPT og NBS sin posisjon som faglag, herunder profilering og medlemsverving.
- IPT-utvalget skal gi innspill til styret før jordbruksforhandlingene.
- IPT - utvalget skal initiere arbeid som konkretiserer arbeidsfordelingen mellom faglagene, Inn på Tunet-samvirkene, Matmerk og andre aktører som arbeider med Inn på Tunet.

Kort om aktiviteter

- Vært ansvarlige for og gjennomført Inn på tunet – posten under landsmøtet 2019. Etterpå kom det mange henvendelser, som er blitt besvart

- Leder i Inn på tunet – utvalget har deltatt på møter i det partssammensatte utvalget for Inn på tunet – løftet 2, og skal være med og tildele midlene i oktober 2020.
- Utvalget arbeidet med teksten om Inn på tunet i studieheftet «Foran Jordbruksforhandlingene.
- Utvalget har levert innspill til jordbruksforhandlingene
- Leder i utvalget representerer NBS i faggruppe for Inn på tunet i Matmerk
- Sak er forberedt for styret om NBS skulle bli medeier av Inn på Tunet Norge SA.
- NBS er blitt medeier i IPT Norge SA i løpet av meldingsåret

- Pedagogisk fagmateriell til gård-skole samarbeid.
- 4H-gård Norge og Norsk-Bonde og Småbrukarlag (Inn på tunet utvalget utfører arbeidet) har etablert et samarbeid for å utvikle pedagogisk fagmateriell til gård-skole samarbeid. Målgruppe er både skole/lærere og gårdbrukere. Siden skole- gård samarbeid har eksistert i mange år finnes det mange flinke og erfarne gårdbrukere og lærere. Målsettingen med ABC' en er blant annet å presentere gode eksempler; gårder og skoler som driver godt og kan være inspirasjon og modell for andre.
- Prosjektet har arbeidstittel «ABC for gård-skolesamarbeid» og så langt har man jobbet med innhold, publiseringsplattformer, samarbeidspartnere og finansiering.
- Den nye læreplanen som kom i 2020 er en gylden anledning til på nytt å sette fokus på læringsmulighetene på gårdsbruk.
- Bidratt i arbeidet med Forskningsprosjektet «Inn på tunet - tjenesteutvikling i grenseflaten mellom landbruk og velferdstjenester» i regi av NORCE Norwegian Research Centre AS. Målgruppene er følgende sentrale aktører med tilknytning til Inn på tunet: (i) Inn på tunet tilbydere (gårder), (ii) representanter for velferdssektorer som kjøper Inn på Tunet-tjenester, (iii) Inn på tunet Norge (nasjonalt og regionalt), samt (iv) Norges Bondelag og Norges Bonde- og småbrukarlag. NBS er ønsket med som samarbeidspartner og i ressursgruppe for prosjektet, og det er ønskelig å intervjuer enkeltperson(er) i Bonde og småbrukerlaget om IPT. NBS er ønsket med ved avholdelse av en digital workshop (administrert fra NORCE)
- I koronatida: Ca. halvparten av eksisterende IPT-tilbud var åpne i den «verste» koronatida. Økt fokus på smittevern krever mer arbeid for bonden.

Det har vært fokus på tett dialog med kommunene for å sikre at kommunen står ved avtalene og betaler grunnprisen for tilbudet også i en stengt periode. Dette er der lyktes godt med. Når gårder på eget initiativ må stenge, er det forsøkt å finne vikarierende gård i nærheten.

En del gårder har inntektstap fordi de på grunn av koronavirus ikke kan ta imot brukere (egen/helsefaglig beslutning). Utdfordrende å få dekt inntektstapet ettersom alle produksjoner på samme foretak sees under ett. Her vil avhjelpende tiltak være å se produksjonene separat.

IPT - næringa er bekymret for dårlig kommuneøkonomi som følge av korona. Næringa trenger kommunene som gode kunder også fremover. Her trengs nettverk og drahjelp, nasjonalt og regionalt. Viktig med føringer, oppfordringer og politisk arbeid for å øke etterspørselen etter bondens IPT - tjenester fra offentlig sektor. Næringa er avhengig av å få nysalget og nye etableringer til å fungere for å utvikle IPT videre.

IPT - næringa var i god vekst (34% vekst per år de siste to årene) og hadde kalkulert med/lagt utviklingsplaner for det også videre. Denne kan stoppe opp i en lengre perioden. Krevende for ønsket utvikling av IPT-næringa, inkludert organiseringen.

Inn på tunet - næringa trenger all mulig drahjelp fra vår fagorganisasjon Norsk Bonde- og Småbrukarlag for at bondens Inn på tunet – tilbud skal være en naturlig og viktig del av fremtidens tjenesteproduksjon i offentlig sektor.

6.3.7 Småfeutvalget

Utvalget var tenkt som ei ressursgruppe for forhandlingsutvalget i jordbruksforhandlingene, da forhandlingene i år ble meget forenklet ble utvalget ikke forespurt.

Utvalgets arbeid bør utvides til forberedelser til jordbruksforhandlinger og kontinuerlig jobb med påvirkning av aktører som har en rolle i kjøttproduksjonen og omsetning.

6.3.8 Kornutvalget

Kornutvalget gjennomførte 3 Teamsmøter i februar og mars. Kommunikasjonen ellers har gått via e-post.

Det ble levert en 8-siders rapport til styret, med innspill til jordbruksforhandlingene med forslag om betydelige endringer i kornpolitikken.

Som bakteppe viste kornutvalget til tall for en halvering av antall kornprodusenter fra 2001-2019 og at kornarealet er redusert med 17 % siden år 2000. Vederlaget pr. årsverk har knapt vist økning på 20 år.

Kornutvalget slo fast at svak kornøkonomi fører til at kanaliseringspolitikken blir utfordret med forflytning av grasproduksjon til flatbygdene og brakklegging av distriktene som resultat. Derfor foreslo kornutvalget foran jordbruksforhandlingene et inntektsløft som skulle fordeles på kornpris, arealtilskudd og tilskudd til andre inntektsgivende tiltak. Arealmessig burde målet være en økning med 600.000 daa til det kornarealet vi hadde i år 2000.

Kornutvalget håper på god dialog med styret framover og at forslagene blir ivaretatt i kommende forhandlinger.

6.3.9 Utvalg for økologisk produksjon

Det ble gjennomført telefonmøter og e-postutvekslinger fram mot forhandlingene og utvalget leverte innspill til jordbruksforhandlingene 2020. Vi jobbet også med innspillene fra økoprodusentene som er inspirasjonsbønder i Økoløftet, der vi tok med noen endringsforslag fra de ulike produksjonene. Det ble blant annet foreslått korrigerende av grovfôrtilskudd med økologisk drift, økte satser på tilskudd til økologiske proteinvekster for å redusere import. Det ble også foreslått å øke satser på økologisk frukt og grønt, parallelt med å strategisk arbeid for å bedre markedet for norsk økologisk frukt og grønt.

Det ble lagt vekt på generelle miljøtilskudd i landbruket, samt gjerdetilskudd og andre ordninger som øker lokal ressursutnyttelse og selvforsyningsgrad. Økte bevilgninger til RMP og SMIL midler kan komme mange økobønder til gode.

6.3.10 Utvalg for mjølkeproduksjon

Minst 50% tilskudd til ombygging og redusert kvotetak på melk

Det er nå ca 4800 dager (oktober 2020) fram til løsdriftskravet trer i kraft i 2034. Det er fremdeles 4300 båsfjøs i drift, og for å ombygge disse fram til 2034, må det bygges 6 ny fjøs i uka. I 2024 kommer krav om kalvingsbinger og utvidet krav til mosjons- og beitetid for kyr i båsfjøs. Det er i dag et stort sprik i lønnsomhet mellom de største melkebrukene og minste melkebrukene. Vi ønsker at melkebruk under

30 kyr må sikres en reell mulighet til å være melkeprodusenter både etter 2024 og 2034. Tilskudd til ombygging av melkebruk under 30 kyr må settes til minst 50 %.

Mjølkeutvalget mener at de «mindre omfattende» kravene som trer i kraft vil være krevende for mange som står i en vippeposisjon for å investere eller legge ned. Ved å få på plass investeringsstøtte snarest vil flere melkebruk være med etter 2034

Det er de færreste som har forutsetninger for å produsere mengden mjølk som kvotetaket i dag tillater. Derfor er den lite hensiktsmessig å opprettholde dette taket. Særlig med tanke på at enkelte posisjonerer seg ved oppkjøp av kvote uten mulighet til å produsere og dermed driver framleie. Vi ønsker å tilbakestille kvotetaket for ku- og geitemelk til hva det var før 2014.

Andre ting som ble tatt opp rundt «bordet»:

-stopp utkjøpsordningen

-utfordringer med Tine sitt trykk på sommermjølk som ikke er tilpasset forholdene på Vestlandet.

NBS må ha oppmerksomhet på utfordringene som kravene i 2024 medfører. 16 ukers mosjonskrav f.o.m 2024 vil medføre store utfordringer på Vestlandet, der været ofte ikke spiller på lag. NBS må forlange en plan av staten på hvordan man skal komme i mål med fjøs tilpasset kravene i 2034.

NBS bør utfordre Bondelaget på kvoteleie, på tide å fastsette en utfasingsordning på det. Mjølkeutvalget håper at NBS setter dagsorden og på den måten utfordrer bondelaget slik at det skapes en diskusjon utenfor lagets rekker.

6.3.11 Klimautvalget

Klimautvalget har kommet med innspill til styresak angående prioritering av klimatiltak. Dette var konkrete innspill som ble vurdert av styret og tatt med i NBS sine innspill til felles handlingsplan for klimatiltak fra landbruket. NBS sine forslag om redusert mjølkeytelse og stimulering av nitrogenfikserende vekster i grovfôr dyrking for å redusere behov for N-gjødsel ble ikke tatt inn i Landbrukets Klimaplan.

Bondelaget hadde følgende merknad: Norges Bondelag mener det er avgjørende å treffe klimatiltak som ikke går på bekostning av andre landbrukspolitiske målsettinger som økt norskandel i fôr, økt bruk av grovfôr og et levende landbruk over hele landet. Bondelaget vil imidlertid ikke legge inn forslagene fra Norsk Bonde- og Småbrukarlag i Landbrukets klimaplan.

I april 2020 begynte Vilde Haarsaker som assisterende generalsekretær. Hun skrev vårt innspill til Klimakur 2030. Klimautvalget var deltagende i denne prosessen.

6.3.12 Arbeidsgruppe for kommunikasjon/informasjonsarbeid/mediearbeid

Høsten 2019 hadde vi en aktiv periode for å se all vår kommunikasjon og informasjon i sammenheng. Bonde og Småbruker var en del av det. Dette utvalget hadde mye av saksforberedelsene til styret. I februar 2020 ansatte NBS Mari Gjengedal for å bidra i arbeidet med en revidering og enda mer målretta kommunikasjonsplan i forhold til våre ressurser. Dette arbeidet er dessverre ikke sluttført. Ny assisterende generalsekretær har startet en systematisering av vår interne informasjon med et ukesbrev for tillitsvalgte og et månedsbrev for medlemmer. Vi bygger nå stein på stein for å ha et nivå for kanaler slik at vi har kapasitet til å følge det opp kontinuerlig. Våre framtidige informasjonskanaler og prioritering av ressurser vil være en viktig styresak nå i høst.

6.4 Bank- og forsikringsavtale

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i lang tid hatt forsikringssamarbeid med Gjensidige, og gjeldende avtale gikk ut 31.12.2019. Det har vært forhandlet om ny avtale våren 2020. På styremøte i juni godkjente styret den fremforhandlede avtalen.

Avtalen består av to hoveddeler:

- Rabatter til medlemmer
- Midler til forebyggende arbeid i lokallag, fylkeslag og NBS sentralt.

En av nyhetene i avtalen er en egen ungdomspakke. I tillegg kan alle medlemmer som er selvstendig næringsdrivende benytte seg av Gjensidiges «Enkelt Liv pakke». Denne pakken består av 4 elementer, gruppelivforsikring, ulykkesforsikring, alvorlig sykdom og behandlingsforsikring Pluss.

Medlemmer av Norsk Bonde- og Småbrukarlag skal oppnå følgende rabatter og medlemsbetingelser i Gjensidige:

- 16 % rabatt på privatprodukter, fra første produkt
- 20% rabatt på privatprodukter når forsikringstager har minst 3 forsikringer i Gjensidige
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag sin ulykkesforsikring videreføres
 - Valgfri dekning: Voksne medlemmer kan velge mellom 6, 12 og 18 G; Medlemmets barn (<24 år) kan velge dekning på om lag 5 og 10 G
 - Ved 100 % varig medisinsk invaliditet utbetales hele forsikringssummen. Ved lavere invaliditetsnivå utbetales en forholdsvis andel av forsikringssummen. Ved varig medisinsk invaliditet under 5 % er det ingen utbetaling.
 - Behandlingsutgifter etter ulykkesskade dekkes med inntil kr 50.000
 - Ved dødsfall utbetales 5% av forsikringssummen for invaliditet
 - Forsikringen opphører ved første hovedforfall etter fylte 70 år for voksne og 26 år for barn
 - Prisen utvikles i tråd med Gjensidiges etablerte prosesser for prisjustering, med utgangspunkt i dagens prisnivå, samt årlig regulering for endring i G-beløpet

Ungdomspakke for medlemmer i alderen 16-30 år:

- 36 % rabatt på bilforsikring
- 28 % rabatt på Ung Reise
- 28 % rabatt på Ung Innbo

Rabatt på driftsprodukter:

- 23 % rabatt på landbruksforsikringer
- 34 % rabatt på landbruksforsikringer hvis medlemmet har grønn RM-score (dvs. har foretatt definerte skadeforebyggende grep) = Trygg Bonde
- 23 % rabatt på næringsprodukter for virksomhet tilknyttet gården
- Utvidet dekning av underordnet virksomhet i ansvarsforsikringen
- Mulighet til å velge en utvidelse inntil tre ganger størrelsen av ordinær grense for samlet årlig brutto omsetning som dekkes i forsikringen (p.t. vil det si en utvidelse fra kr 50.000 til inntil kr 150 000)
- Utvidelsen prises særskilt

6.5 Styrets arbeid med strategi- og arbeidsplan

Styret har også det siste året videreført opplegget med en overordnet strategi- og arbeidsplan for organisasjonen. Mange av de arbeidsoppgavene som organisasjonen befatter seg med gjennom året tilflytter utenfra og tilfanget av oppgaver er stort. Av den grunn er det et stort behov for å systematisere oppgavene gjennom året.

Det har vært lagt vekt på å få til en plan som både sier noe om organisasjonens hovedsatsingsområder og de mer konkrete virksomhetsområdene med tilhørende strategier og aktiviteter

Planen er delt inn i tre hovedarbeidsområder som har vært videreført også det siste året:

- Politikk og samfunn
- Kommunikasjon og samarbeid
- Organisasjon og økonomi

Under disse hovedarbeidsområdene er det definert et ulikt antall strategier for arbeidet som igjen oppfylles gjennom konkrete tiltak og handlinger. Forholdsvis mange av disse tiltakene vil være like fra år til år, for eksempel gjennomføring av jordbruksforhandlingene som er den største enkeltaktiviteten gjennom året, mens andre vil variere alt etter hva som er oppe i tida.

Arbeidet med strategi- og arbeidsplanen er noe av det viktigste arbeidet som styret gjør gjennom året. Det brukes forholdsvis mye tid på å prioritere oppgaver og utarbeide årlige planer samt å følge disse opp gjennom en halvårsgjennomgang. Som sagt innledningsvis er tilfanget av arbeidsoppgaver stort og det er viktig å prioritere oppgavene i rett rekkefølge og med rett ressursinnsats. Det vil innebære at enkelte oppgaver også kan prioritert ned eller vekk. Årsmeldingen representerer i så måte en presentasjon av de prioriteringer som styret har foretatt i samråd med sekretariatet i løpet av det siste året.

Kommunikasjon mot og formidling av politikk til omverdenen har blitt et stadig viktigere arbeidsfelt for en organisasjon som Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Også det siste arbeidsåret har det derfor vært satset på ulike utspill i media for å vise/bevisstgjøre egne medlemmer, jordbruket og ikke minst de politiske partiene på Stortinget om NBS sitt syn på ulike landbrukspolitiske og andre temaer.

Det er arbeidet videre med å bruke hjemmesida aktivt som et formidlingsorgan av egen politikk og egne saker. Det siste året er bruken av sosiale medier, primært Facebook og Twitter, videreført som formidlingskanal. Økt synlighet har vært styrets mål gjennom hele året.

Styret startet allerede tidlig i 2019 opp en prosess kalt Strategi 2020 – 2025. Dette arbeidet har bestått av en kartlegging/gjennomgang av organisasjonens oppgaver, medlemsmasse, bemanning sentralt osv. Formålet med denne prosessen har vært å legge et best mulig grunnlag for videreføring av organisasjonens arbeid, både på politisk og organisasjonsmessig nivå.

Arbeidet med Strategi 2020 – 2025 har avdekket et behov for en gjennomgang/revidering av de ulike styringsdokumentene som ligger til grunn for organisasjonens totale aktivitet, herunder strategi- og arbeidsplanen. Som navnet sier har NBS hatt en kombinert strategi- og arbeidsplan i et og samme dokument. Det er et ønske om å skille strategier og aktiviteter/arbeidsoppgaver i to forskjellige dokumenter. I den sammenheng er det også naturlig å gjennomføre en revisjon av strategidelen for å få en klarere prioritering av viktige arbeidsområder for årene som kommer og som tar utgangspunkt i den kartleggingen som styret brukte mye av 2019 på å gjennomføre. I arbeidet med strategiplanen har organisasjonsutvalget gjennomført en spørreundersøkelse i organisasjonen for å få innspill fra lokallag, fylkeslag og enkeltmedlemmer. Disse innspillene vil bli lagt til grunn i et utkast til strategiplan som skal sendes på høring i organisasjonen høsten 2020 og sluttbehandles på landsmøtet i november 2020.

6.6 Rådgiving i økonomi, forsikring og bank

Svein Løken, Øyer i Innlandet er engasjert på deltid som rådgiver i dette. Stillingsprosenten gikk noe ned i 2019 etter ønske fra Løken. Han har hjemmekontor. Arbeidet består for det meste i å svare på henvendelser fra medlemmer. I tillegg litt bistand med høringssvar og andre problemstillinger fra NBS. Løken har også sin faste spalte i Bonde og Småbruker hvor en del av spørsmålene fra medlemmer blir omtalt. I tillegg til aktuelle økonomiske tema. Han sitter også i det sentrale samarbeidsutvalget med Gjensidig forsikring.

Det er flest henvendelser i perioden januar-mai i forbindelse med føring og avslutning av regnskap. De fleste henvendelser gjelder ting som kan avklares raskt på telefon eller e-post, men det er noen tyngre saker, som tar mere tid.

Tilbudet er en medlemsfordel i NBS, som er gratis for de som benytter seg av det. Løken hadde i 2019 ca. 90 henvendelser fra medlemmer.

6.7 Solidaritetsfondet for Småbrukere

Solidaritetsfondet, tidlegare Åge Hovengens støttefond for småbrukere, har som oppgave å samle inn pengar og gi økonomisk støtte til småbrukarar som har kome i økonomisk uføre, særleg i samband med rettstvistar. Fondet har eit styre på fem medlemmer, oppnemnde av årsmøtet i Oppland bonde- og småbrukarlag. Justerte vedtekter er gjengitt i årsmelding for NBS 2018.

Elin R. Haugen, Oddveig Moen, Trond Klaape, Håkon Grindstuen og Olav Randen utgjør styre, med sistnemnde som leiar. Styret har ikkje hatt fysiske møte i årsmøteperioden.

Ved utgangen av førre meldingsår stod kr. 76.933,23 på kontoen. Frå NBS har fondet fått overført kr. 12960 etter årsmøtet 2019. Me har fått ei gåve på 200 kroner og kr. 38 i renter for 2019. Ved årsskiftet 2019-2020 stod kr. 90.131,23 på kontoen. I 2020 har det ikkje vore søknader til fondet og ikkje endringar i fondskapitalen. Ved utgangen av meldingsåret står kr. 90.131,23 på kontoen.

Fondet har fått mange gratis annonsar i Bonde og Småbruker.

6.8 Studiearbeid

Den lokale kursaktiviteten har stor betydning for Norsk Bonde- og Småbrukarlag, både for organisasjonen som helhet og for det enkelte medlem. Gjennom vårt medlemskap i Studieforbundet Natur og Miljø (SNM) får vi muligheten til å kvalitetssikre denne aktiviteten. Forutsetningen for kurstilskudd er at det foreligger en godkjent studieplan som beskriver innhold og arbeidsmåter for opplæringen.

For å få tilskudd må et kurs være på minimum 8 timer, og minst 3 deltakere må ha fullført kurset for at det skal utbetales tilskudd. Tilskuddssatsene fastsettes årlig, og for 2020 er satsen satt til 100 kroner pr. studietime. For 2019 var satsen også 100 kroner pr. time.

I 2019 ble det betalt ut 89.500 kroner i tilskudd til 63 kurs med til sammen 339 deltakere. I tillegg var det innmeldt ytterligere 5 kurs som enten ikke har blitt fullførte eller som det ikke er sendt inn sluttrapportering for. Dette var en markert nedgang fra 2018 da det ble betalt ut 114.900 kroner fordelt på 84 kurs. Hovedårsaken til at aktivitetsnivået var større i 2018 skyldes gjennomføring av kurset «Politisk arbeid i Norsk Bonde- og Småbrukarlag» i forbindelse med arbeidet med den politiske plattformen høsten 2018.

Av de 63 gjennomførte kursene var det 50 kurs med tema om jordbruksforhandlingene 2019. De resterende kursene fordeler seg på flere ulike kurs innenfor den porteføljen som NBS har.

Kursaktiviteten i 2020 har vært 47 avsluttede kurs med 289 deltakere så langt, noe som er på samme nivå som i fjor på samme tidspunkt mht. antall kurs, men en liten økning mht. antall deltakere. Den mest brukte studieplanen har vært «Foran jordbruksforhandlingene 2020» med 43 godkjente kurs, altså en klar nedgang sammenlignet med 2019. Noe av nedgangen kan skyldes at alle kursene ikke er rapportert inn eller at kursaktiviteten ble avbrutt pga. koronautbruddet.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har i alt 45 godkjente studieplaner i sin portefølje hos Studieforbundet. En av disse planene har kommet til i løpet av årsmeldingsperioden.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag har et godt samarbeid SNM om utvikling av nye studieplaner.

I løpet av det siste året har bl.a. Nei til EU, Norges Bondelag og Norges Bygdeungdomslag blitt tatt opp som medlemmer i Studieforbundet Natur og miljø etter at det studieforbundet de tidligere var medlem i, gikk konkurs etter laber virksomhet.

6.9 Familien Lies legat til fremje av småbruk

Styret i Norsk Bonde- og Småbrukarlag er fondsstyre i Th. Eriksen Lies legat til fremme av småbruk. Styret har vedtatt at det ikke kan deles ut fondsmidler om kapitalen er under 500.000 kroner. Fondsstyrer er Ole-Jacob Christensen. Styret gjør endelig vedtak om tildeling fra fondet etter innstilling fra fondsstyrer.

Fondet ble lyst ut høsten 2017, men det kom ikke inn noen søknader. Det har siden ikke vært foretatt utlysinger av fondsmidler.

Styret bestemt i fjor å foreta en gjennomgang av statuttene for fondet i samarbeid med Stiftelsestilsynet for å se om det er mulig å omarbeide statuttene slik at de er mer tilpasset til dagens situasjon og behov. Dette har imidlertid ikke blitt prioritert og står fortsatt på lista over oppgaver som skal gjennomføres.

Ved utgangen av 2019 hadde fondet en beholdning på 696.667 kroner.

6.10 Arbeid i valgnemnda

Valgnemnda har det siste arbeidsåret i hovedsak fulgt samme opplegg som i de foregående årene med å finne personer til å ta på seg verv i ulike posisjoner i laget. Nemnda har funnet fram til en arbeidsform og et opplegg som fungerer. På landsmøtet i 2019 ble Modulf Aukan fra Møre og Romsdal valgt til ny leder av valgnemnda. Han har med seg ytterligere 6 medlemmer i nemnda, en fra hver av de definerte regionene, se kapittel 4.1.4.

Valgnemndas arbeid er i stor grad avhengig av innspill og tilbakemeldinger fra organisasjonen. Av den grunn inviteres også hele organisasjonen til å delta ved flere anledninger gjennom det halvåret som går fra nemnda starter sitt arbeid ut på vinteren til valgnemndas innstilling foreligger i oktober.

6.11 Nytt medlemsregister

Styret vedtok høsten 2017 å skifte medlemssystem. Det nye medlemssystemet ble tatt i bruk fra årsskiftet 2017/2018.

Det er flere forskjeller mellom det gamle og det nye registeret. En markert forskjell er muligheten for å kommunisere med medlemmene via mer moderne kommunikasjonsformer enn brev i post.

Kontingentkrav og andre henvendelser kan sendes til alle medlemmer med epostadresse via epost, medlemmer kan videre kontaktes/varsles via SMS osv. Dette er funksjoner som brukes mer og mer i direkte kommunikasjon. De elektroniske uke- og månedsbrevene som er laget til det siste halvåret sendes ut via e-postadressene i medlemsregisteret.

Systemet gir også muligheter for bedre rapportering til styret om ulike forhold ved medlemsmassen som det er viktig for både styret og sekretariatet å kjenne til. Her gjenstår det fortsatt noe utviklingsarbeid.

Det nye systemet gjør det mulig å sende ut kontingentkravet på flere forskjellige måter. Oppstillingen under viser hvilke betalingsmåter det ble lagt opp til i forbindelse med utsending av kontingentkravet for 2020.

Avtalegiro	9 prosent
Faktura via e-post	58 prosent
Papirfaktura i posten	26 prosent
Vipps eFaktura	7 prosent
EHF	under 1 prosent

Fordelingen mellom de ulike betalingsmåtene har endret seg forholdsvis mye fra i fjor. I fjor satte systemet bruk av Vipps som førstevalg og det fungerte for så vidt greit for medlemmene da bruken av Vipps har økt sterkt de siste par årene, også blant medlemmer i NBS. Vipps vil ganske sikkert bli enda mer brukt som betalingsform i tiden som kommer. Vi fikk i fjor likevel mange tilbakemeldinger fra medlemmer om problemer med å kunne skrive ut fakturaen for videre bruk i regnskapet. Dette førte til at det ved utsendingen av kravet for 2020 ble valgt faktura via e-post som førstevalg. Som oversikten viser, gikk 58 prosent av kravene ut på denne måten.

26 prosent av kravene gikk ut som papirfaktura i posten. Denne andelen må reduseres i forbindelse med den første utsendingen for å spare kostnader. Det må arbeides for å samle inn e-postadresser fra medlemmene og det utvikles bedre systemer for å skrive ut fakturaer for dem som heller vil ha kravet via Vipps.

Ved første og andre purring ble henholdsvis krav i Vipps og faktura i posten valgt som måte å varsle medlemmer på som ikke hadde betalt. Betalingsprosenten ligger nå på 93 prosent, noe som betyr at vi er tilbake på det samme nivået som vi hadde før vi skiftet medlemsregister.

Det skal ikke underslås at det har vært en del utfordringer mht. å få det nye registeret til å fungere optimalt og medlemskonsulenten i NBS-sekretariatet har brukt svært mye tid på arbeid med å avdekke feil og kommunisere med selskapet som drifter medlemsregistret om oppretting av feil i funksjoner og oppbygging. Det må arbeides videre med å få driften av medlemsregisteret og betaling av medlemskontingenten til å fungere så smidig som mulig.

Det har hele tiden vært meningen at medlemssystemet skal gjøres tilgjengelig for fylkeslagene, altså at fylkeslagene kan gå inn i systemet og endre opplysninger om enkeltmedlemmer, kjøre ut rapporter for fylkeslaget og lokallagene osv. Foreløpig er det bare et fylkeslag, Oppland, som har fått muligheten til å prøve ut dette.

6.12 Strategi 2020-2025

I 2019 startet styret i NBS et arbeid med en strategi for organisasjonen. Prosessen er tredelt:

1. Hvor er vi? = Kartlegging av nåsituasjonene i organisasjonen
2. Hva vil vi? = Strategi for organisasjonen
3. Hva gjør vi? = En konkret handlingsplan

Formålet med strategiarbeidet er å finne ut hvor organisasjonen Norsk Bonde- og Småbrukarlag kan være i 2026 eller hva slags organisasjon vi er i 2026.

I 2019 ble det gjennomført to spørreundersøkelser, samt en gjennomgang av medlemsregisteret for å få kartlegge alderssammensetning, medlemsmassens fordeling på de ulike kontinentene, kjønn, geografisk fordeling, antall aktive og sovende lag.

I 2020 startet arbeidet med en konkret strategi. Det ble gjennomført en høring i organisasjonen om hvordan en strategi for NBS kan og burde se ut, viktige mål for organisasjonen og arbeidsmåter. Det ble òg gjennomført en mindre høring på medlemsgruppa til NBS som organisasjonen identitet. Parallelt med høringene gjorde styret en gjennomgang av nåværende styringsdokumenter, slik som vedtekter, prinsipp-program, politisk plattform, etc. for å få et overblikk over hva som allerede er vedtatt, hvordan det jobbes med og i hvilket forhold dokumentene står til hverandre. Innspillene fra de ulike høringene ble i løpet av sommeren 2020 sammenfattet til et utkast til en strategi som skal behandles og vedtas på landsmøtet høsten 2020.

7 Internasjonalt arbeid

7.1 Internasjonalt utvalg

IU har hatt 2 fysiske møter i år og flere Skypemøter. Vi har i tillegg en aktiv kommunikasjon per e-post.

Stein sluttet som leder i IU etter flere år. Marielle tok over som leder. Ilona Drivdal, Jens Erik Furulund og Olav Randen er medlemmer i utvalget. Vi mangler en ung person i utvalget.

Marielle har styreverv i ECVC (European Coordination la Via Campesina) med hovedoppgaver innenfor agroøkologi, Peasants Rights og internasjonal handel.

IU har deltatt i følgende arbeidsgrupper i ECVC; CAP-reformen / Green deal, såfrøgruppen, kvinnegruppen og landgruppen. Jens Erik har representert oss på møter i Oslo.

Olav har skrevet artikler og tekst til FN sine markeringsdager som 17 april, Verdens småbrukerdag og 16 oktober Verdens mat dag.

IU koordinerer og administrerer den norske deltakelsen i prosjektet P2P (bonde til bonde), et erfaringsutvekslings prosjekt om agroøkologi. Dette er et ECVC prosjekt hvor Marielle sitter i styringsgruppen. 4 medlemmer i NBS har så langt deltatt i prosjektet. Seminar 3,4 og 5 er utsatt på grunn av Covid 19.

På landsmøte 2019 har IU organisert et seminar om agroøkologi og UNDROP, FN sin erklæring om rettigheter for småbrukere og andre mennesker som arbeider i rurale strøk. 2 medlemmer fra ungdomsutvalget deltok med foredrag. Olav hadde til seminaret oversatt artiklene i erklæringen til norsk.

IU har samarbeidet med flere allierte i Amazonas- og Mercosursaken. I dette arbeidet er målet at avtalen Norge har gjort med Mercosurland ikke blir ratifisert.

Latin Amerika Gruppen (LAG) med brigadistene og IU/NBS har hatt et samarbeid om utplassering på gården og nå jobbes det med en politisk kokebok. Allierte vi samarbeider med er; LAG, ATTAC, Utviklingsfondet, Norges Vel. IU med Ilona har vært representert på Arendalsuka.

IU har vært medarrangør til Globaliseringskonferansen for NBS.

Vi har holdt våre kostnader innenfor den økonomiske rammen vi har fått tildelt.

8 Prosjekter

8.1 Slipp oss til – ungdom inn i landbruket

Prosjektet "Slipp oss til – ungdom inn i landbruket" vart starta i 1998 som eit samarbeid mellom Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Norges Bygdeungdomslag og Natur og Ungdom. Målet har heile tida vore, og er fortsett, å auke rekrutteringa til landbruket, bidra til miljøvennleg matproduksjon og styrke busettinga i distrikta.

Målet til prosjektet er å få fleire unge ut i landbruket, meir spesifikt ut i eit småskala, berekraftig landbruk.

Arbeid med å få ledige bruk ut for sal:

"Slipp oss til – ungdom inn i landbruket" er eit nasjonalt rekrutteringsprosjekt med mål om å få fleire unge inn i landbruket. Sentralt i dette arbeidet har det vore å få fleire bruk ut for sal. I følge Statistisk Sentralbyrå finnest det 30 670 gardsbruk utan fast busetting rundt om i Noreg (per 2. juli 2020), men svært få av disse kjem ut for sal. Samtidig er det ei trend at eigendomar som tidlegare har vore nytta som småbruk i all for stor grad vert omgjort til feriehus

Gardsbruk.no

Nettsida Gardsbruk.no er ein sentral del av prosjektet, og den viktigaste møteplassen for kjøp, sal og utleige av gardsbruk i Noreg. Sidan oppstarten av prosjektet i 2000 anslår me at over 2500 gardsbruk har vore annonsert gjennom nettsida, og halvparten omsett.

Nettsida finn.no har også mange treff på landbrukseigedomar, men ein viktig skilnad på dei to nettsidene er at gardsbruk.no set som krav på alle eigendomar som blir lagt ut at det skal vere mogleg å drive landbruk på dei. Eit minstekrav for å legge ut annonse er 5 dekar fulldyrka mark, eller 25 dekar produktiv skog. Det gjer at gardsbruk.no utelukkande tilbyr det som mange leitar etter: nemleg eigendomar å drive landbruk på. At det er gratis og annonsere er også ein viktig skilnad.

Nettsida har både godt med besøkande og mykje respons. Kvar månad blir det lagt ut nye gardsbruk for sal, og det blir også seld gardsbruk kvar einaste månad. I tillegg er kategorien «Ønskes kjøpt» veldig populær. Gardsbruk.no har til ein kvar tid mellom 80 og 200 ledige gardsbruk og «Ønskes kjøpt»-annonsar.

Tilbakemeldingar frå brukarar

Kontakten med brukarane av nettsida er avgjerande for at så mange som mogleg skal besøke nettsida, og at den skal vere så brukarvennleg som mogleg. Me sender framleis ut evalueringsskjema til alle dei som kontaktar oss for kjøp og sal. Dei tilbakemeldingane me får på nettsida er at dei som bruker den er fornøgde med eit gratis og brukarvennleg annonseringstilbod som gardsbruk.no.

Det siste året har me også spurt brukarar av sida om innspill på korleis ho kan bli betre. Desse innspela har danna grunnlaget for forbetringane av nettsida som har blitt jobba med i perioden.

Ønskes kjøpt, og leige av gardsbruk

I tillegg til moglegheita til å registrere sals-annonsar på gardsbruk.no har potensielle kjøparar moglegheita til å legge ut annonsar for gardar dei ønsker å få kjøpt. Denne ordninga blei lagt til i 2009.

Det er kome nokre få tilbakemeldingar frå nokon av dei som leitar etter gard, og som har lagt ut annonse under «Ønskes kjøpt». Prosjektleiari har derfor ikkje like god oversikt over kor suksessfull denne delen av nettsida er.

Å forbetre ordninga med «Ønskes kjøpt»-annonsar er noko av det som har vore jobba særleg med i samband med forbetringa av gardsbruk.no.

Me har også ein seksjon for leige av gardsbruk. Det er ein ordning fleire spør om, og i fleire tok kontakt og spurde om den ordninga våren 2019. Me vil sjå vidare på korleis me kan skape meir merksemd om ordninga på nettsida

Forbetring av nettsida

Dei siste åra prosjektleiar jobba med ein prosess med å oppdatere nettsida Gardsbruk.no.

Arbeidet med nettsida har betydd at aktiviteten ikkje har vore like omfattande når det kjem andre deler av prosjektet. Dette skuldast særleg at det ikkje har vore like mykje pengar igjen til anna aktivitet.

Det har tatt noko tid for ny prosjektleiar å setje seg inn i ny nettsida, og derfor gjerest det kontinuerleg arbeid med å forbetre sida.

Materiell

Gjennom Gardsbruk.no tilbyr Slipp oss til-prosjektet materiell til kommunar og enkeltpersonar. «Bruk for deg - ei handbok for deg som vil ha gard» er ein svært populær handbok som blei utvikla i 2011. For tida er denne handboka utseld, men me sender ut digitale handbøker gratis til dei som ønskjer det. «Bruk moglegheitene! Økt busetting på ledige gardsbruk» er meir retta mot kommunar, og den sender me gratis til dei som ønsker det.

I tillegg har vi et skjema med tips til kjøp og sal av gardsbruk som vi også sender til interesserte.

Lokale prosjekt og Seminar Økouka

Gjennom prosjektperioden har prosjektleiar hatt eit løpande samarbeid med prosjektet «Huga på Gard» i Valdres. Prosjektleiar har frå sentralt hald bistått med å spreie informasjon på nettsida og facebook-sida, og vore ein kontaktperson. Huga på Gard handlar og om oppfølging av nye brukarar gjennom ei mentorordning som viser moglegheitene for å utvikle bruk. I dette arbeidet har Vestre Slidre Bonde- og Småbrukarlag og Yvonne Tonnaer vore sentrale.

Økonomi:

Arbeidet i 2019-2020 er i all hovudsak finansiert av Landbruks- og matdepartementet (LMD) og Norsk Bonde- og Småbrukarlag. Størrelsen på tilskottet blir avgjort kvart år avhengig av statsbudsjettet. I tillegg finansierast prosjektet av støtte frå private aktørar, samt sal av reklame. I år har denne delen av budsjettet vore større enn tidlegare år, grunna arbeidet med nettsida.

Prosjektleiar

Det har i denne perioden vore tilsett ein prosjektleiar i 40 % som har jobba med prosjektet. Jørgen Næss

8.2 Grønt Spatak

Om Grønt Spatak

Natur og Ungdom (NU) og Norsk Bonde- og Småbrukarlag (NBS) har arrangert Grønt Spatak hvert år siden 1993. Formålet med prosjektet er å tilby utplassering til ungdom som er nysgjerrige på jordbruk, drive opplysningsarbeid rundt praktiske og politiske spørsmål om bærekraftig jordbruk, og å bidra til godt samarbeid mellom jordbruksnæringa og miljøbevegelsen.

Prosjektkoordinator

Astrid Braut-Solheim har siden mars 2020 jobbet som prosjektkoordinator for Grønt Spatak, i 50% stilling. Astrid har kontorplass hos Natur og Ungdom, men har grunnet koronapandemien hatt hjemmekontor. Koordinator samarbeider med Natur og Ungdom sitt landbruksutvalg og har sittet i styringsgruppa til Økouka. Koordinator har også samarbeidet med John Petter Løvstad, som er kontaktperson i NBS.

Målsetting

Hovedmål:

- Ha minst 90 deltakere på Grønt Spatak og 60 deltakere på Vårsamling.

Delmål:

- Gjøre et godt mobiliseringsarbeid
- Holde god kontakt med bønder og deltakere
- Rekruttere flere vertskap – med hovedvekt på setre og beitetilsyn

Utplassering

Sommeren 2020 var det 175 personer som var påmeldt Grønt Spatak gjennom nettsiden, og 155 personer som ble tatt med i prosjektet. Av disse reiste til slutt 142 ut på utplassering, ettersom sykdom førte til noen avmeldinger. Dette er en stor økning fra i fjor, da 84 personer fullførte den ordinære utplasseringa. Målet på 90 deltakere ble nådd, prosjektet har i år hatt rekordår. Etter sommeren er det blitt gjennomført en elektronisk evaluering, der 38 av deltakerne har svart per i dag (14.08.). Tilbakemeldingene er stort sett positive, og de fleste er fornøyde med utplasseringen.

Vårsamling

Det var 75 deltakere på Vårsamlinga til Grønt Spatak, som for første gang ble arrangert digitalt via Zoom. Målet om antall deltakere på Vårsamling ble altså nådd med god margin. Gode deltakertall på 75, 54 og 57 de tre siste årene viser en positiv utvikling, da det tidligere år har vært ca 25 deltakere på Vårsamlingen. Det at samlingen ble holdt digitalt ga også rom til flere deltakere, og flere synes det gjorde det lettere å delta. Det ble også uttrykt et ønske for mer praktisk opplegg, noe som er vanskelig å få til på en digital plattform. Etter en evaluering sendt ut til deltakere i etterkant er det et klart ønske om fysiske Vårsamlinger i fremtiden.

På Vårsamlingen fikk deltakerne mange spennende foredrag, blant annet fra Natur og Ungdom, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Tine, Felleskjøpet, Økologisk Norge, Alliansen Ny Landbrukspolitikk, Latin-Amerika-gruppene og Rovdyrnemnda. Tema som ble tatt opp omfavner alt fra rovdyrpolitikk, biologisk mangfold i kulturlandskapet, økologisk landbruk, jordbrukspolitikk og solidaritet.

Mobilisering

Et viktig delmål for strategien til Grønt Spatak er å gjøre et godt mobiliseringsarbeid. Dette inkluderer både mobilisering innad i NU og NBS og til potensielt interesserte utenfor organisasjonen.

Mobilisering til utplasseringen innad i NU har skjedd på ulike måter. Grønt Spatak har blitt promotert på landsdekkende arrangement, som landsmøte og regionale sommerleirer. Putsj (NU sitt medlemsblad) har også i år publisert saker og annonser om Grønt Spatak. Det er også svært viktig å nå ut til ungdom utenfor Natur og Ungdom. Dette arbeidet har bestått i alt fra innlegg på sosiale media og nettside, arrangement under Økouka og presseoppslag.

Et annet viktig delmål for sesongens Grønt Spatak har vært å rekruttere flere vertskap, med hovedvekt på setre og beitetilsyn. Rekrutteringen har vært svært god, og det er i år 13 nye gårder, 3 nye setre og ett nytt beitetilsyn. Det har vært stor interesse for å være vertskap i år, og derfor har ikke alle aktuelle blitt tatt inn i prosjektet. Denne begrensningen i rekrutteringen har vært viktig for å kunne øke deltakertallet på spatak så mye som vi har gjort i år, uten at det har gått ut over oppfølgingen av vertskap eller deltakere.

Arbeid med sosiale medier har gitt Grønt Spatak 2493 følgere på Facebook (06.09.2020). Det er blitt arbeidet aktivt med å lage gode innlegg, og flere av disse har blitt sponset. Dette viser seg å nå ut til mange, og vi har alt fra 500 - 10 000 visninger på Facebook-innlegg. Også Grønt Spataks konto på Instagram blir aktivt brukt i promoteringsarbeidet.

Grønt Spataks nettside blir også brukt for å rekruttere deltakere og vertskap. Her deles bilder og historier fra tidligere deltakere. Her ligger også påmeldingsskjema, både for deltakere og vertskap. Nettsiden er jevnlig oppdatert med saker fra vertskap og deltakere, men kan med fordel oppdateres oftere av koordinator.

Mediedekning

Å få gode presseoppslag er et viktig mål for Grønt Spatak, slik når vi ut til så mange som mulig. God mediedekning bidrar til å fremme vårt politiske budskapet, bygge navnene til prosjektet og organisasjonene bak, og viser at bønder og miljøvernere samarbeider for felles mål.

I forkant av sommeren var det annonser og reportasjer i blader som Putsj, Småbruker, Nationen, Seterbrukeren og Ren Mat. Mange av deltakerne delte innlegg på sosiale media om sitt spatak, som også er god promotering av prosjektet gjennom emneknaggen #grøntspatak. Koordinator har også skrevet innlegg om rekruttering i landbruket, som var i papirutgaven av Nasjonen.

Landbruksminister Olaug Bollestad besøkte Grønt Spatak på Sander Nordstuen gård i Eidsvoll, og dette skapte gode presseoppslag. Under besøket ble Grønt Spatak sine gode deltakertall diskutert, og det ble også snakket om økonomien vår, og at vi med bedre økonomi kan øke antall deltakere ytterligere. Rekruttering til landbruket var tema for møtet, og Grønt Spatak ble her løftet frem som et godt tiltak. I etterkant delte ministeren innlegg på sin side der Grønt Spatak ble nevnt.

Økonomi

2019:

I mars 2019 kom Tine inn som ny økonomisk sponsor av prosjektet, med 50 000 kr. Støtten fra Miljødirektoratets rovdyrkonfliktdempende tiltak økte fra 230 000 kr til 250 000 kr. Felleskjøpet har også støttet Grønt Spatak i 2019 med 120 000 kr.

Prosjektets økonomiske situasjon i 2019 bedret sammenlignet med i 2018. Dette skyldes ny støttespiller (Tine) og økt bevilgning fra Miljødirektoratet. I tillegg til dette ble det også kuttet kostnader ved å arrangere Vårsamlingen på en gård med rimeligere leiepris. Til sammen har dette ført til at Grønt Spatak gikk med et lite overskudd i 2019.

2020:

I 2020 ble prosjektet støttet av Tine med 50 000kr, Felleskjøpet med 120 000kr og Miljødirektoratet med 250 000kr. Overskuddet fra 2019 kom godt med, med årets store deltakertall, da vi gikk fra 87 til 142 deltakere. I tillegg til overskuddet fra 2019 har vi spart penger på å arrangere vårsamlingen digitalt, ved å slippe å leie lokale, betale reise og mat til deltakere under arrangementet. Det at vi ikke gjennomførte ordinær vårsamling i år gir oss en spesiell økonomisk situasjon, fordi vårsamlingen pleier å være en betydelig del av Grønt Spataks utgifter.

Siden budsjettet i år ikke er ferdigstilt har koordinator ingen klar tanke om situasjonen, men tror vi kommer til å gå med et lite overskudd i år. Om Vårsamling skal arrangeres med like mange deltakere, men da holdes fysisk vil vi neste år trenge mer støtte enn i 2020 for å kunne gjennomføre.

Oppsummering

Natur og ungdom ser at arbeidsmengden som ble lagt ned i prosjektet gir gode resultater. Vi har tro på at prosjektet stadig er mer aktuelt, som gjenspeiles i økende interesse for tiltaket de siste årene. Koronapandemien har fremmet viktigheten av matsikkerhet og landbruket i Norge, og det er kanskje viktigere enn noen gang å formidle politisk kunnskap om et bærekraftig og mangfoldig norsk jordbruk til engasjert ungdom.

8.3 Økologisk jordbruk

8.3.1 Landbrukets økoløft – felles innsats for økt økologisk i Norge

Prosjektet er et samarbeid for å snu den negative trenden for økologisk produksjon i Norge. Etterspørselen etter økologisk mat er i dag på mange områder større enn det norsk landbruk produserer. Det betyr at for eksempel frukt, bær eller korn som kunne vært produsert på norske ressurser, i stedet må importeres.

Formålet med prosjektet er å bidra til økt produksjonen av økologiske landbruksprodukter i Norge. Det er første gang landbruksorganisasjonene går sammen i et forpliktende og systematisk samarbeid på dette området. Det unike med prosjektet er det konkrete samarbeidet på tvers av organisasjoner og fagmiljøer. Alle partnerorganisasjoner står samlet bak alle budskap og aktiviteter i prosjektet i et felles løft.

Landbrukets ØKOLØFT er et samarbeid mellom Norges Bondelag, Norsk Bonde- og Småbrukarlag, Debio, DebioInfo, Økologiske foregangsfylker, Norsk Landbruksrådgiving og Økologisk Norge. Økologisk Norge har ansvaret for den daglige driften.

I januar 2020 var bl.a. Norsk Bonde- og Småbrukarlag medarrangør for en svært vellykket økokongress. Det deltok 400 mennesker. Det var både faglige foredrag og paneldebatt med matkjedene Rema 1000, Coop og Norgesgruppen.

8.3.2 Landbrukets økologikongress

Landbrukets økologikongress, Øko 2020, ble arrangert på X Meeting Point, Hellerudsletta, 21. - 22. januar. Kongressen var fulltegnet med nærmere 400 deltakere.

Norsk Landbruksrådgiving (NLR) var hovedansvarlig for kongressen, i tett samarbeid med Norsk senter for økologisk landbruk (NORSØK), Økologisk Norge, Norges Bondelag og Norsk Bonde- og Småbrukarlag.

Alle aktørene i Landbrukets Økoløft var involvert. 22 av inspirasjonsbøndene Landbrukets Økoløft deltok, noen med innlegg og noen på filmer. De hadde også et eget inspirasjonstorg på utstillingen under Øko 2020.

Landbrukets Økoløft skal bidra til økt produksjon av økologiske landbruksprodukter i Norge gjennom felles inspirasjonsløft, kunnskapsformidling og rekruttering. Økologisk Norge leder prosjektet i tett samarbeid med NLR.

8.4 Matnyttig

Med bakgrunn i en økende etterspørsel etter lokalmat og potensialet for en større verdiskaping i landbruket, ble Matnyttig-prosjektet etablert. Det overordnede målet med prosjektet var å øke lokalmatproduksjonen i Norge ved at flere råvareprodusenter skulle satse på lokal foredling, direkte salg og andelslandbruk. Matnyttig har hatt som mål om å bidra til utviklingsprogrammets hovedmål om økt vekst og bedriftsøkonomisk lønnsomhet for lokalmatprodusenter i Norge.

Norsk Bonde- og Småbrukarlag fikk midler gjennom utviklingsprogrammet for lokalmat for å gjennomføre prosjektet som startet opp april 2017 og avsluttet desember 2019.

Innovasjonsarena 2019 "Småbrukernes comeback 3.0"

Forbrukere etterspør varer med en historie som forteller noe mer enn smak og konsistens, men en historie om bærekraft og miljø. Vi inviterte lokalmatprodusenter som har en tydelig miljøprofil i sin markedsføring. Møtet var et samarbeid med Matnyttig, REKO-prosjektet, Økologisk Norge. Sitt andelslandbruksprosjekt. I programmet var Trond Beitland, Ann Helen Hagen, Turid Grindal, Elisa Helgebostad og i tillegg hadde vi paneldebatt om småskala grønt med Hans Gaffke, Karianne Nes, Marthe Olsen, Marte Guttulsrød.

Økonomikurs for lokalmatprodusenter I samarbeid med Markedstjenester i Matmerk

Vi så at behovet for mer inngående økonomikurs for nyopprettede og de som vil utvikle bedriften produsenter var prekær. For å kunne bevisstgjøre flere produsenter om at markedstjenester i Matmerk kan gi gode råd og veiledning i alle faser av en bedrift ble det utviklet og arrangert gratis kurs for lokalmatprodusenter,

Oversikt over møter og aktiviteter – 2. halvår 2019

Buskerud BS	04.aug	Sommertur	15
Odlardagerna Sverige – Studietur	01.03-03.03	Grønnsaker/ Andeslandbruk	10
Vest-Agder Bs - Lokalmat i AgderMat i sentrum	14.aug	Stand på matfestival	
Dokka	15.aug	Oppstart REKO/ digitalt salg	30
Buskerud BS Nettverksmøte	19 - 20.09	Nettverkssamling	50
Buskerud BS - Kurs	25.sep	Partering av lam/ foredling	5
Økologisk markedshagekurs med Jonas Stange	23.nov	Markedshagekurs	36
Økologisk markedshagekurs med Jonas Jevnaker	24.nov	Markedshagekurs	28
Økonomikurs med Matmerk Oslo	27.nov	salg og markedsføring	9
Økonomikurs med Matmerk Bodø	05.nov	salg og markedsføring	7
Innovasjonarena småbrukernes comeback 3.0	08.nov	Lokalmat inspirasjon	90
Smaken av hele Norge	09.nov	18 deltagere / fylker	

REKO-ringer representerte en ny salgskanal med muligheter for mange produsenter og det var mange forespørsler om å informere om konseptet på flere eksterne arrangement.

Bidrag og innlegg på andre møter 2019			
Tema	Arrangør	Dato	Hvor
REKO	NRL Potet 2019	21.jan	Gardermoen
REKO	Andelslandbruk Agder	26.jan	Søgne
REKO	Norsk Sau og Geit Hedmark	17.feb	Alvdal
REKO	Nord-Fron fylkesmannen, Inspirasjonskveld	28.mar	Vinstra
REKO	Mat på Mære	12.feb	Steinkjær
	Utviklingsprogrammet for Lokalmat	28.feb	Tromsø
REKO	Rendalen kommune, Inspirasjonskveld	02.apr	Rendalen
REKO	Mattilsynet Øst, Seminar	18.okt	Oslo
REKO	Mersmak - Matfestival	15.okt	Gjøvik
REKO	Gartnerforbundet	23.okt	Lillestrøm
REKO	Nasjonal nettverkssamling andelslandbruk ØN	15.nov	Oslo
	Urbant landbruk, Oslo LMD	18.nov	Oslo

Fotokonkurranse #spislokalt2019

For å bidra til å øke forbrukerens bevissthet omkring lokalprodusert mat ble det arrangert en fotokonkurranse høsten 2019. Vi ønsket å bevisstgjøre flere om at matvalg spiller en rolle for bonden, næringslivet og miljøet. Vi viste frem de 10 beste bildene med en bildekollasje som ble stilt ut på vårt arrangement Smaken av hele Norge 9.11. på Gardemoen. Vi mottok rundt 70 bilder. Vinnerbilde er tatt av Alice Eisele med grønnsaker fra andelslandbruk i Rogaland.

Markedshagekurs med Jonas Ringqvist

Grønnsaker viste seg å være en etterspurt vare og vi arrangerte flere kurs med Jonas Ringqvist 2019 for å stimulere flere til å etablere bedrifter og starte med direkte salg av eksisterende bedrifter. I samarbeid med Fylkesmannen Innlandet ble det arrangert 2 kurs med til sammen 65 deltagere for å motivere flere til å satse på småskala økologisk grønnsaksproduksjon og direkte salg. Markedshage er en måte å produsere grønnsaker på som er intensiv, effektivt og har god arealutnyttelse. Dette er en metode som er på full fart inn i Norge nå og interessen er stor.

Avsluttende spørreundersøkelse

Det ble gjennomført en spørreundersøkelse i november rettet mot produsenter for å kartlegge hvorvidt prosjektet hadde stimulert til etablering av nye bedrifter, økt produksjon på eksisterende og gitt bedre lønnsomhet. Det var 143 produsenter som svarte på undersøkelsen. Resultatene fra undersøkelsen viste at matnyttigprosjektet var relevant for mange av produsentene som svarte. 44 svarte at de har startet opp eller utvidet deres bedrift som en direkte konsekvens av arbeide i matnyttig. For ytterligere svar og utfyllende tekst om spørreundersøkelsen, se Matnyttig sluttrapport på NBS hjemmeside.

Sluttrapport

Det ble skrevet en avsluttende rapport for prosjektet der alle arrangement og aktiviteter gjennom de tre årene som prosjektet varte. Rapporten skal og ha en funksjon for NBS sitt videre arbeid med lokalmat og mobilisering.

8.6 REKO

Prosjektet «REKO – Veien videre» startet opp medio august 2019.

Bakgrunn

Norsk Bonde- og Småbrukarlag søkte Innovasjon Norge om og fikk innvilget 1.000.000 kroner til det første REKO-prosjektet.

Prosjektet har som formål å materialisere og kvalitetssikre REKO-ringen. Hovedoppgavene det ble bevilget midler til var:

- Kvalitetssikring av deltakelse og omsetning av matvarer via ringen, øke bevissthet omkring matsikkerhet også ved salg av matvarer via nett som REKO
- Kvalitetssikre den videre utviklingsprosessen, bla i hht digitale utfordringer
- Motivere flere produsenter til å delta via REKO-ringen og etablering av flere ringer i landet

Det var tidlig klart at REKO-ringen hadde ulike behov. Informasjon om REKO hadde inntil høsten 2019 for det meste blitt formidlet muntlig fra en person til en annen, og gjennom enkeltartikler og foredrag. Mangel på skriftlig informasjon om REKO hadde ført til uheldig utvikling på flere nivåer.

Med ekspansiv utvikling og etablering av ringer var det behov for å samle informasjon og erfaringer som skriftlig materiale. Forarbeidet til en norsk håndbok ble startet i november 2019 med oversettelsesarbeider av den svenske håndboken. Det ble etter hvert klart at å bruke den svenske utgaven oversatt til norsk, ikke var hensiktsmessig for norske forhold og det ble forkastet å bruke svensk utkast som utgangspunkt.

Det ble startet på ny utredning med skissering av en selvstendig utformet håndbok for Norge i januar 2020. Håndboken er ferdigstilt (per september 2020). Håndboken er forankret i et internt arbeidsmøte med et utvalg administratorer. Fra før har mange administratorer deltatt med bidrag til innhold og problemstillinger for håndboken.

Logo/ kombinertmerke

En del av kvalitetsarbeidet består også i å etablere en felles forståelse om hva man deltar på og at man er med på noe unikt man ikke er alene om men deler med mange andre. REKO i Norge manglet både egen logo, og logo hvor begrepet REKO-ringen er en del av logoen.

Det ble derfor arbeidet med utforming av logo, eller merke, for Reko vinteren 2020. Dette er nødvendig dersom man formelt skal *sikre bruken* av et navn eller begrep for all framtid. Fra før var ikke begrepet REKO-ringen sikret i Norge av noen.

Valgt logo/merke enstemmig innstilt av styret i NBS, og begrepet REKO-ringen som fellesnavn/kombinertmerke ble sendt Patentstyret i februar/mars 2020. Det er Patentstyret som avgjør om en logo, med fellesnavn kan benyttes som kombinasjonsmerke. Det tar minimum ½ år å behandle slike søknader hos Patentstyret.

Materiell

Med logo/ kombinertmerke har man ikke bare *formelt sikret* fellesnavnet REKO-ringen i Norge. Med egen logo/kombinertmerke kan man ordne trykksaker og andre materialer slik som klistremerker for å ha på papirposer o.a., emballasje og flerbruksnett med trykk, og som produsentene som annonserer via REKO-ringen kan bruke til overlevering av varene til kundene. Svært mange produsenter etterlyser materiell med egen REKO-logo.

Kurs som kvalitetssikrer

I samarbeid med Matmerk er det etablert et digitalt kurs for småskalaprodusenter som bl.a selger via REKO. Kurset er populært og går fortløpende etter hvert som deltakere melder seg på. Det er holdt 17 kurs i regi Lars Haug, Matmerk, med til sammen 110 påmeldte deltakere juni 2020. Kurset på 1 ½ time tar opp økonomi og kalkyleberegning i produksjon, prissetting, og salg og markedsføring. Alle kursa holdes ved hjelp av Teams.

Kurset er kommet i stand som et resultat av samarbeid mellom prosjektleder for REKO, Matnavet Midt og Mattilsynet Midt, og etter hvert Matmerk. Første kurssamling med lokale matprodusenter ble holdt i Trondheim i november med Mattilsynet. Siden Covid-19 endret situasjonen i landet i mars, er det kun Matmerk som har hatt mulighet til å videreføre kurssamarbeidet ved å holde kursa via Teams. Mattilsynet har først høst 2020 kapasitet til å ta opp igjen samarbeidet om kurs med faglig påfyll for matprodusenter som selger via REKO.

Covid-19

Med situasjonen med Covid-19 som eskalerte mars 2020, måtte en hel del planlagte aktiviteter i prosjektet settes på vent på ubestemt tid. I stedet ble fokus rettet mot håndtering av situasjonen med Covid-19.

1. Rundskriv om hvordan håndtere informasjonsflyten og myndighetenes smittevernsreglement gikk ut til administratorene. NBS anmodet om at helsemyndighetenes råd og veiledning var det som til enhver tid gjaldt, og at utleveringene beste burde innstilles inntil man hadde oversikt over situasjonen. Dernest var rådet at lokale ringer måtte forholde seg til informasjon gitt av lokale myndigheter og kommunale bestemmelser på stedet.
2. Planlagte oppstartsmøter av ringer i Troms og Finnmark ble kansellert.
Dette er tatt opp igjen og det arbeides september 2020 med å få disse ringene i gang.
3. Foredrag og faglige samlinger ble utsatt.
Det fleste er utsatt til sent høsten 2020.
4. Per 30. juni 2020 var det om lag 95 ringer etablert, mot 67 på samme tid 2019.

9 Bonde og Småbruker

Bonde og Småbruker kommer, som vanlig siden begynnelsen av 2000-tallet, ut med ti utgaver i året. Denne meldinga omfatter høsten 2019 og våren 2020; fire utgaver høsten (2019) og seks utgaver vinter og vår (2020). To landsnummer, nr. 8/2019 og nr. 5/2020.

Opplagstallet er svakt fallende. Det følger sjølsagt nedgangen i antall medlemmer. Men antall ikke-medlemmer som abonnerer på avisa holder seg rimelig godt. Siste offisielle opplagstall fra Fagpressen viser et gjennomsnittlig opplag på 7 400 eksemplarer for vanlige medlemsnummer.

Vi har ikke bekosta noen ny leserundersøkelse siden «Kantar Media» gjennomførte en i 2018 som viste at vi har 51 000 lesere i snitt per utgave.

I tillegg til våre faste lesere når vi vesentlig flere lesere med våre landsnumre som går ut i et opplag på drøyt 60 000 eksemplarer. De utgavene når alle landets bønder.

Redaksjonen

Eneste fast ansatte i redaksjonen er fortsatt redaktør/journalist Leonid Rødsten, men med god hjelp fra andre i sekretariatet som tar seg av abonnementsregisteret og regnskap blant annet.

Hele denne meldingsperioden har heldigvis vår mangeårige faste annonseselger, Mette Lindberg i HSmedia, vært på plass. Det samme har vår layoutansvarlige, Mari Tylden. Til vår store tilfredshet.

Avisstoff

«Høydepunktet» i det journalistiske arbeidet i avisa er de årlige jordbruksforhandlingene. De blei det som kjent ikke noe av i år på grunn av koronakrisa. Til gjengjeld har korona vært hett stoff mye av det siste halve året.

Det blei likevel forenkla forhandlinger. Men uten bakgrunnsstoff fra Budsjettnemda for jordbruket uteblei tallmaterialet som brukes for å illustrere utviklinga i norsk landbruk.

For øvrig er det sjølsagt klima som har dominert i spaltene; klimaregnskap, kombikua, veganere, kupromp, økologisk landbruk, drøvtyggere og klimautslipp er gjengangere. Sammen med mer fagstoff om grønnsaksdyrking. Og som vanlig, med gode bidrag fra velkvalifiserte fagfolk har vi mye godt og variert fagstoff for øvrig også. Jordhelse, agroøkologi og mer beitebruk hører naturlig med her.

Siste halvåret har vi hatt en egen serie, «Kjenn din bonde» fra Buskerud Bonde- og Småbrukarlag med fokus på økologisk landbruk, av Hanne Hanne Prøis Kristiansen og fotograf Jo Straube.

REKO går sin gang over hele landet, og i Bonde og Småbruker. Dessverre har vi ikke lenger den faste spalta for REKO, men mye omtale likevel om den raske utbredelsen denne omsetningsmåten har i her landet også, slik det har vært i Finland og Sverige.

Vi har hatt en serie om sult i Norden, «Hungeperiodar i Norden» - skrevet av Olav Randen, i løpet av siste halvår.

I tillegg til rovdyrproblemer har vi også hatt mye stoff om lakseoppdrett og problemer for villaksen.

Vår faste stuntpoet, Arne-Martin Dahle, bidrar i hvert nummer med godt og aktuelt stoff. Det samme, om enn i en helt annen drakt, gjør økonomirådgiver Svein Løken også. Jusspalta gir avklaringer på aktuelle tema, og er fortsatt åpen for innspill til nye aktuelle temaer. Her er det bare for leserne å komme med ønsker.

Reidar Isebakke har fortsatt sin brannvernspalte med aktuelle gode råd, tilpassa årstidene, for å unngå katastrofer. Avtalen med Nortura om levering av aktuell informasjon og tips til leserne har fortsatt gjennom hele meldingsåret.

Innspill om aktiviteter i lokallag og fylkeslag rundt om i landet er alltid kjærkomment, og sikkert godt lesestoff som god inspirasjon til leserne i andre lokallag og fylkeslag. Vi tar gjerne imot mer. Aktuelt organisasjonsstoff er også arbeidet med «ny strategi for NBS mot 2025» som skal ha ei oppsummering på kommende landsmøte.

Avisa har sporadiske bokanmeldelser, også om fremmedspråklige fagbøker, med gode bidrag fra Ole-Jacob Christensen. Og vi har gode engasjerende leserinnlegg fra aktive medlemmer. Det er noe varierende interesse for og bruk av avisas tilbud om gratis annonser under «Marked for bygdene». Neppe noen stor konkurrent til «finn.no», men tilbudet bør likevel være av interesse for medlemmene.

Annonseinntekter

Mens vi hadde en beklagelig nedgang i annonseinntektene i forrige meldingsperiode, kan vi nå glede oss over definitivt å være «tilbake på sporet» igjen. Vår mangeårige annonseselger Mette Lindberg har vært tilbake i hele denne perioden. Det syns godt i annonseinntektene. Allerede fra første utgave, nr. 7/19, gikk annonseinntektene opp. Og vi øker igjen fortsatt i annonsemarkedet, i motsetning til de alle fleste aviser. Økte annonseinntekter gir også økonomi til flere sider. Antall sider i avisa har igjen økt til nærmere 39 sider i gjennomsnitt per utgave.

Trykk og distribusjon

Som de mange siste åra står Agderposten fortsatt for trykking av avisa. Vi er fortsatt godt fornøyde med deres arbeid.

Takket være selskapet HeltHjem holder vi distribusjonskostnadene rimelig godt nede. Ettersom selskapet står for økende andel av vår totale distribusjon slipper vi å sende ut så mange aviser gjennom Posten. Distribusjon gjennom Posten koster om lag det dobbelte per avis av hva det koster gjennom HeltHjem.

Økonomi

Takket være ovenfor omtalte gledelige utviklinga i annonseinntektene dette meldingsåret så er økonomien for avisa vesentlig bedre enn forrige året. Vi følger nå den gode utviklinga vi hadde inntil det blei en nedgang forrige året. Nå ser det ut for å gå bare oppover.

Fortsatt driver vi med et stramt budsjett og en god budsjettdisiplin. Siste hele regnskapsår endte med vesentlig større underskudd enn budsjettet. Inneværende år ser ut for å gå vesentlig bedre, kanskje til og med i pluss. Men det blir ikke klart før regnskapsåret er oppgjort en gang på nyåret.

10 Regnskap for laget og avisa

Norsk Bonde- og Småbrukarlag sitt regnskap for 2019 ble behandlet på representantskapsmøte den 18. mars 2020. Representantskapet fattet følgende vedtak:

«Representantskapet godkjenner regnskapet for Norsk Bonde- og Småbrukarlag for 2019 som viser et samlet underskudd på 468.861 kroner og en egenkapital pr. 31.12.2019 på 4.963.016 kroner.»

Enstemmig.

Vedlagt følger regnskap for:

- Norsk Bonde- og Småbrukarlag
- Bonde og Småbruker
- Noter til regnskapet
- Norsk Bonde- og Småbrukarlag sine fond
- Th. S. Eriksen legat
- Revisjonsberetning for 2019 fra Vekst Revisjon AS

Resultatregnskap Samlet

DRIFTINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER	NOTE	2019	2018
Driftsinntekter m.v.			
Inntekter	(avisen)	1 978 267	2 030 454
Medlemskontingent	(laget)	10 540 702	10 498 209
Økn. støtte Samvirke	(avisen)	312 000	312 000
Prosjekter	1	1 535 200	1 380 000
Andre inntekter	2	3 299 561	3 264 029
SUM DRIFTSTINNEKTER		17 665 731	17 484 692
Driftskostnader			
Lønnskostnader (laget og avisen)		5 758 334	6 047 616
Driftskostnader	(laget)	1 311 652	1 571 922
Driftskostnader	(avisen)	2 841 643	2 882 485
Kjøp materiell	(laget)	48 151	79 610
Kvinneutvalget		11 698	14 332
Ungdomsutvalget		27 693	5 863
Internasjonalt utvalg		40 729	43 860
Tilbakeført til fylkene	4	4 337 239	3 668 844
Andre kontingenter		108 484	104 034
Tilskudd til avisene		499 992	499 992
Tilsk. Bonde og Småbruker		579 667	639 042
Samlet reisekostnader		1 026 068	1 044 620
Bidrag til samarb. Organisasjoner		84 480	102 292
Prosjekter totalt	5	1 587 830	1 335 115
SUM DRIFTSKOSTNADER		18 263 660	18 039 627
DRIFTSRESULTAT		-597 929	-554 935
FINANSINNEKTER OG FINANSKOSTNADER			
Aksjeutbytte		2 116	1 432
Renteinntekter		126 952	123 925
RESULTAT AV FINANSPOSTER	14	129 068	125 357
ÅRSRESULTAT	15	-468 861	-429 578
OVERFØRINGER			
Overført fra Egenkapital		-468 861	-429 578
Overført fra "Avsetning til fremtidige prosjekter":			
SUM DISPONERINGER		-468 861	-429 578

Resultatregnskap Laget				
	Note	2019	Budsjett 19	2018
DRIFTSINNEKTER OG DRIFTSKOSTNADER				
Driftsinntekter m.v.				
Kontingenter		10 540 702	11 030 000	10 498 209
Salg av matriell		7 169	0	2 310
Tilskudd fra Landbr.samvirke		400 000	426 200	400 000
Div innt.		1 812 733	1 663 800	1 722 685
SUM DRIFTSINNEKTER		12 760 604	13 120 000	12 623 204
Driftskostnader				
Lønn fast-ansatte, inkl feriepenger		3 446 137	3 452 999	3 694 176
Honorar,tillitsvalgte, inkl feriepenger		899 029	1 072 755	942 761
Arb.g.avgift		648 798	704 254	704 437
Pensjons/yrkeskadeforsikring		291 740	276 000	314 251
Andre personalkostnader		-248 004	-248 008	-240 036
Ovf Prosjektene:		0	-120 000	-64 319
SUM LØNN		5 037 700	5 138 000	5 351 270
Husleie / strøm		778 704	795 000	777 083
Vedl.hold / rep.		475 752	406 000	505 184
Kontorrekv.		64 665	226 000	97 621
Telefon og porto	3	114 221	166 000	247 058
Internettkostnader		95 110	116 000	136 802
Andre adm. Kostnader		173 043	37 000	155 930
Revisjon		89 125	115 000	111 250
Ovf til Bonde og Småbruker		-328 663	-372 000	-399 006
Ovf til Prosjektene:		-150 305	-60 000	-60 000
SUM ADM. KOSTNADER		1 311 652	1 429 000	1 571 922
MØTER OG REISER		989 689	975 000	988 632
Medlemskontingent		3 149 036	2 839 000	2 481 401
Sekr. Lønn til fylkene		540 000	540 000	540 000
Medlemsverving		26 000	0	36 000
Annen støtte til fylkene		366 253	283 000	339 262
Målrettet møtevirksomhet		255 950	600 000	272 181
SUM TILBAKEFØRT TIL FYLKENE	4	4 337 239	4 262 000	3 668 844
Kjøp av matriell		48 151	50 000	79 610
Tilskudd til Bonde og Småbruker		499 992	500 000	499 992
Tilskudd til Bonde og Småbruker		576 667	620 000	639 042
Kontingent ECVC		108 484	90 000	104 034
Ungdomsutvalget		27 693	30 000	5 863
Kvinneutvalget		11 698	30 000	14 332
Internasjonalt utvalg		40 729	40 000	43 860
Bidrag til samarb. Org.		84 480	65 000	102 292
SUM ANDRE DRIFTSKOSTNADER		1 397 894	1 425 000	1 489 025
SUM DRIFTSKOSTNADER		13 074 173	13 229 000	13 069 693
DRIFTSRESULTAT		-313 569	-109 000	-446 489
Nto. Finansinntekter	14	129 068	140 000	125 507
ÅRSOVERSKUDD / UNDERSKUDD	15	-184 501	31 000	-320 982

Resultatregnskap Bonde og Småbruker
--

	Note	2019	Budsj. 2019	2 018
DRIFTSINNETEKTER OG DRIFTSKOSTNADER				
Driftsinntekter m.v.				
Annonseinnt., landsnr og vanlig nr.	6	1 870 719	2 100 000	1 917 487
Avisabonnement		107 548	120 000	112 967
Andel kontingent fra NBS		499 992	500 000	499 992
Tilskudd fra landbr.samvirke		312 000	300 000	312 000
Tilskudd fra laget	2	576 667	615 000	639 042
SUM DRIFTSINNETEKTER		3 366 926	3 635 000	3 481 488
Driftskostnader				
Lønn, honorarer, arb.g.avg, feriep. m.v		720 634	840 000	696 496
Lønn ovf fra laget		248 004	250 000	240 036
Trykking		416 395	520 000	420 103
Provisjon annonsesalg		581 543	615 000	580 943
Setting av avisen		154 400	158 000	158 800
Aviser, tidsskrifter		4 883	4 000	5 143
Administrasjonsutg		328 663	371 000	399 006
Telefon		5 339	15 000	8 695
Porto		1 003 822	1 000 000	960 350
Reisekostnader		36 379	60 000	55 988
Kontingent / abonnement		20 000	18 000	22 906
Kurs/data/oppgradering		7 284	20 000	14 014
Andre kostnader		460		2 070
Kjøp av adresser		70 851	77 000	70 419
SUM DRIFTSKOSTNADER		3 598 656	3 948 000	3 634 969
DRIFTSRESULTAT		-231 730	-313 000	-153 481
ÅRSOVERSKUDD	/			
UNDERSKUDD	15	-231 730	-313 000	-153 481

Balanse Samlet			
Norsk Bonde- og Småbrukarlag			
	Note	2 019	2018
OMLØPSMIDLER			
Kundefordringer	8	374 604	213 597
Andre fordringer	9	86 380	146 002
Aksjer	11	252 500	252 500
Premiefond Gjensidige	12	97 395	147 312
Likvider	7	6030 360	6 620 336
SUM OMLØPSMIDLER		6 841 239	7 379 747
SUM EIENDELER			
		6 841 239	7 379 747
GJELD OG EGENKAPITAL			
Egenkapital		4 362 860	4 437 661
Avsetning til fremtidige prosjekter	13	600 156	600 156
SUM EGENKAPITAL	16	4 963 016	5 037 817
KORTSIKTIG GJELD			
Leverandørgjeld		263 534	592 854
Annen kortsiktig gjeld	10	457 265	573 700
Offentlige trekk og avgifter		506 338	494 935
Påløpne feriepenger		651 086	680 442
SUM GJELD		1 878 223	2 341 930
SUM EGENKAPITAL OG GJELD			
		6 841 238	7 379 747

12. mars 2020

Håvard Hoff
 Øyvind Kluge
 Ståle Ståen
 Bård Brundstadmoen
 Kåre Mærum
 Eli Berge Ness
 Marielle de Roos
 Raudt Karstrøm
 Olef Godli

Norsk Bonde-og Småbrukarlag Noter pr. 31. Desember 2019

Note 0 Regnskapsprinsipper

Årsregnskapet er satt opp i samsvar med regnskapsloven og NRS 8 - God regnskapsskikk for små foretak.

Inntektsføring ved salg skjer på leveringstidspunktet. Tilsagn inntektsføres når bevilling er gitt.

Prosjekter som fortsetter utover 31.12. periodiseres.

Omløpsmidler og kortsiktig gjeld omfatter normalt poster som forfaller til betaling innen ett år etter balansedagen.

Omløpsmidler vurderes til laveste verdi av anskaffelseskost og antatt virkelig verdi.

Aksjer er vurdert til kostpris eller virkelig verdi.

Kundefordringer og andre fordringer oppføres til pålydende etter fradrag for avsetning til forventet tap.

		2019	
Note 1	Prosjekter		
Gardsbruk .no	Landbruks og Matdep	255 000	
	Gjensidige	25 000	
	Annonse på Gardbruksbruk.no	54 200	
Matnyttig	Innovasjon Norge	825 000,00	
	Stiftelsen Telemark	40 000,00	
	Landbrukets		
	Utviklingsfond	36 000,00	
Reko	Innovasjon Norge	<u>300 000</u>	
		<u>1 535 200</u>	
Note 2	Diverse inntekter		
Forsikringsprosjekt		1 660 405	Laget
Salg Matriell		7 169	
Landbrukssamvirke		400 000	
Overført til Bonde og Småbruker		499 992	Avisen
Tilskudd fra laget (avisen)		579 667	Avisen
ECVC, Erasmus		42 368	
Oikos-Økologisk		70 000	
Norsk Landbruksrådgiving		27 000	
Lotteri		<u>12 960</u>	
		<u>3 299 561</u>	
Note 3	Telefon og porto		
Telefon		55 668	
Porto		<u>58 553</u>	
Telefon og porto laget		<u>114 221</u>	
Note 4	Tilbakeført til fylkene		
Møtetilskudd		255 950	
Tilskudd til fylkessekretær		540 000	
Støtte fra Gjensidige		366 253	
Medlemsverving		26 000	
Kontingent til fylkene		2 049 896	

Kontingent til lokallagene	1 099 141
	<u>4 337 239</u>

Note 5**Prosjekt**

Gardsbruk.no	389 483
Matnyttig	901 155
Reko	<u>297 192</u>
	<u>1 587 830</u>

Note 6**Bonde og Småbruker**

Det er utgitt 10 nummer av Bonde og Småbruker i 2019. Av dette er 2 såkalte landsnummer og 8 medlemsnummer

Annonseinntekter og trykkkostnader for utsendelse av landsnummerene er ikke skilt ut i egne poster i regnskapet.

Note 7**Bundert bankinnskudd**

Av likvide midler utgjør kr. 280.262- bunden kapital, som står på egen skattetrekkkonto. Dette dekker skyldig skattetrekk pr. 31/12.

Videre er det innsatt kr. 356.360 på egen depositumkonto som sikkerhet for husleie.

Note 8**Kundefordringer**

Kundefordringer Annonser	389 604
Delkrederavsetning	<u>-15 000</u>
	<u>374 604</u>

Det er avsatt kr. 15.000 for dekning av usikre fordringer som for i fjor.

Note 9**Andre kortsiktige fordringer**

Forskudd Lønn	2 551
Ikt Epost-fylkene	13 829
kortsiktige fordringer	<u>70 000</u>
	<u>86 380</u>

Note 10**Annen kortsiktig gjeld**

Annen kortsiktig gjeld	79 041
Landsmøte	-46 698
Midler til Ungdomutv.	6 692
Midler Sau og Geit prosj.	6 888
Savnet kontonr/Tilbakeført feilkonto	1 358
Tilbakeholdt kontingent	530 365

Reisefordeling	-15 414
Periodiserte leverandører	-106 767
Utviklingsfondet	1 800
	<u>457 265</u>

Note 11 Aksjer m.m

Regnskapsverdi er satt til kr. 252.500, etter laveste prinsippes verdi.

Posten omfatter aksjer kr. 2.500 og andel i Landbrukets Dataflyt SA med kostpris kr. 200.000

Klimaselskap SA kr 50.000

Note 12 Premiefond Gjensidige

Innskuddfond Gjensidige 97 395

Note 13 Avsetning til fremtidige prosjekt

	1/1-2019	Avsatt	Omdisponert	Benyttet	31/12-2019
Avsetning Gardsbruk	31 250				31 250
Styrke Sekretariatet	150 000				150 000
Levende lokallag/Opplæring/rekruttering	200 000				200 000
Bonde og Småbruker	118 906				118 906
Generalsekretærens disp	100 000				100 000
	<u>600 156</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>600 156</u>

Note 14 Finansinntekter / kostnader

Aksjeutbytte	2 116
Bankgebyrer	-41 126
Renteinntekter	<u>168 078</u>
	<u>129 068</u>

Note 15 Forklaring av årets resultat

Årets samlede resultat på	468 861	fordeler seg slik :
Bonde og Småbruker , overskudd	-231 730	Avisen
Norsk Bonde- og Småbrukarlag	-184 501	Laget
Prosjektresultat :		
Gardsbruk.no	-55 283	
Matnyttig	-155	
Reko	<u>2 808</u>	
	<u>-468 861</u>	

Herav brukt kr. 0- av avsatte midler

Note 16**Egenkapital**

	01.01.2019 Egenkapital	Fra gjeld til Egenkapital	Årets Resultat	31.12.2019 Egenkapital
Pr 01/01/19	4 437 661	394 060	-468 861	4 362 860
Avsetning prosjekter	600 156	0	0	600 156
Pr 31/12/19	<u>5 037 817</u>	<u>394 060</u>	<u>-468 861</u>	<u>4 963 016</u>

Aksjonsfondet		
Norsk Bonde- og Småbrukarlag		
	2019	2018
Beholdning 1/1	33 214	33 181
Inntekter		
Renteinntekter	<u>33</u>	<u>33</u>
Sum inntekter		
Resultat	<u>33</u>	<u>33</u>
Beholdning 31/12	<u>33 247</u>	<u>33 214</u>
Balansen pr 31.12 består av følgende :		
Bank 8101 66 12170	<u>33 247</u>	<u>33 214</u>
Sum	<u>33 247</u>	<u>33 214</u>

Th. Eriksen Lies Legat
Norsk Bonde- og Småbrukarlag

	2019	2018
Beholdning 1/1	<u>681 337</u>	<u>666 345</u>
Inntekter		
Renteinntekter	<u>15 330</u>	<u>14 992</u>
Resultat	<u>15 330</u>	<u>14 992</u>
Beholdning 31/12	<u>696 667</u>	<u>681 337</u>
Består av følgende innskudd:		
Felleskjøpet 8101.05.02829	<u>696 667</u>	<u>681 337</u>

Vekst Revisjon AS

Partnere:

Registrert revisor Syver Tønnesen

Registrert revisor Per M. Michelsen

Registrert revisor Daniel Rypdal

Medlemmer i Den norske revisorforening

Til besluttede organer i Norsk Bonde- og Småbrukarlag

UAVHENGIG REVISORS BERETNING 2019

Uttalelse om revisjonen av årsregnskapet

Konklusjon

Vi har revidert årsregnskapet for Norsk Bonde- og Småbrukarlag som viser et underskudd på kr 468 861. Årsregnskapet består av balanse per 31. desember 2019, resultatregnskap for regnskapsåret avsluttet per denne datoen og noter til årsregnskapet, herunder et sammendrag av viktige regnskapsprinsipper.

Etter vår mening er det medfølgende årsregnskapet avgitt i samsvar med lov og forskrifter og gir et rettviseende bilde av foreningens finansielle stilling per 31. desember 2019, og av dets resultater for regnskapsåret avsluttet per denne datoen i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge.

Grunnlag for konklusjonen

Vi har gjennomført revisjonen i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder de internasjonale revisjonsstandardene International Standards on Auditing (ISA-ene). Våre oppgaver og plikter i henhold til disse standardene er beskrevet i *Revisors oppgaver og plikter ved revisjon av årsregnskapet*. Vi er uavhengige av selskapet slik det kreves i lov og forskrift, og har overholdt våre øvrige etiske forpliktelser i samsvar med disse kravene. Etter vår oppfatning er innhentet revisjonsbevis tilstrekkelig og hensiktsmessig som grunnlag for vår konklusjon.

Styrets og daglig leders ansvar for årsregnskapet

Styret og daglig leder er ansvarlig for å utarbeide årsregnskapet i samsvar med lov og forskrifter, herunder for at det gir et rettviseende bilde i samsvar med regnskapslovens regler og god regnskapsskikk i Norge. Ledelsen er også ansvarlig for slik intern kontroll som den finner nødvendig for å kunne utarbeide et årsregnskap som ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil.

Ved utarbeidelsen av årsregnskapet må ledelsen ta standpunkt til foreningens evne til fortsatt drift og opplyse om forhold av betydning for fortsatt drift. Forutsetningen om fortsatt drift skal legges til grunn for årsregnskapet så lenge det ikke er sannsynlig at virksomheten vil bli avvirket.

Besøksadresse:
Vekstsenteret
Olaf Helsets vei 6

Postadresse:
Postboks 150 Oppsal
0619 Oslo

Telefon:
23 38 38 38

Internett / E-post:
www.vekst-revisjon.no
revisor@vekst-revisjon.no

Organisasjonsnr:
960 132 734 MVA

Revisors oppgaver og plikter ved revisjonen av årsregnskapet

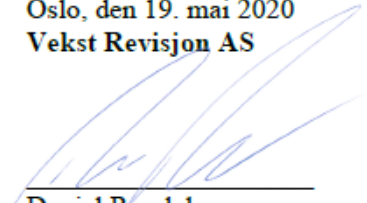
Vårt mål er å oppnå betryggende sikkerhet for at årsregnskapet som helhet ikke inneholder vesentlig feilinformasjon, verken som følge av misligheter eller utilsiktede feil, og å avgi en revisjonsberetning som inneholder vår konklusjon. Betryggende sikkerhet er en høy grad av sikkerhet, men ingen garanti for at en revisjon utført i samsvar med lov, forskrift og god revisjonsskikk i Norge, herunder ISA-ene, alltid vil avdekke vesentlig feilinformasjon som eksisterer. Feilinformasjon kan oppstå som følge av misligheter eller utilsiktede feil. Feilinformasjon blir vurdert som vesentlig dersom den enkeltvis eller samlet med rimelighet kan forventes å påvirke økonomiske beslutninger som brukerne foretar basert på årsregnskapet.

For videre beskrivelse av revisors oppgaver og plikter vises det til <https://revisorforeningen.no/revisjonsberetninger>

Uttalelse om øvrige lovmessige krav*Konklusjon om registrering og dokumentasjon*

Basert på vår revisjon av årsregnskapet som beskrevet ovenfor, og kontrollhandlinger vi har funnet nødvendig i henhold til internasjonal standard for attestasjonsoppdrag (ISAE) 3000 «Attestasjonsoppdrag som ikke er revisjon eller forenklet revisorkontroll av historisk finansiell informasjon», mener vi at ledelsen har oppfylt sin plikt til å sørge for ordentlig og oversiktlig registrering og dokumentasjon av foreningens regnskapsopplysninger i samsvar med lov og god bokføringskikk i Norge.

Oslo, den 19. mai 2020
Vekst Revisjon AS

Daniel Rypdal
Registrert revisor

Norsk Bonde- og Småbrukarlag

Telefon: 22 00 59 10
Akersgata 41, 0158 OSLO
www.smabrukarlaget.no
post@smabrukarlaget.no